

planinski

V E S T N I K

REVIVA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

9

114. LETO / SEPTEMBER 2009 / 3,20 EUR

Revija
Planinske zveze
Slovenije



Fotografiranje v gorah

INTERVJU Lynn Hill

PRILOGA Angleško-slovenski
plezalski slovarček



ALPE *Kot jih vidijo ptice*

V zadnjih 150 letih smo izgubili več kot polovico ledenikov.



Severna stena Matterhorna (Švica)

»ALPE – kot jih vidijo ptice« je **mednarodni projekt**, s katerim predstavljamo celotno verigo Alp, kot izjemen in enkraten geološki, geografski, biotski, kulturni ter gospodarski prostor. Projekt pokriva celotne Alpe in zajema države:

Monako, Francijo, Italijo, Švico, Liechtenstein, Nemčijo, Avstrijo in Slovenijo.

Fotografije: **Matevž Lenarčič**

Besedilo: Janez Bizjak in 15 vrhunskih strokovnjakov iz vseh alpskih držav.

Uvod v knjigo so prispevali:

sir Christian Bonington, svetovna alpinistična legenda,
Koïchiro Matsuura, generalni direktor UNESCO,
Marco Onida, generalni direktor Alpske konvencije.

www.panalp.net

Matevž Lenarčič je posnel 100 000 novih fotografij Alp iz zraka.

V knjigi velikega formata (512 strani, 27 x 37 cm) je **250 najboljših fotografij.**

Monografija izide **aprila 2009** v slovenskem in angleškem jeziku.



Cena monografije je **49,90 €.**

Za naročnike Planinskega vestnika le 44,91 €.



Under the Patronage
of UNESCO

Stolp in mi



Andrej



Vladimir



Marjan



Mateja



Irena



Emil

Ko se je začelo vroče poletje, smo se planinci pojavili v javnih medijih z nepričakovano temo. Objavljena je bila ideja o premestitvi Aljaževega stolpa z vrha Triglava v bodoči planinski muzej v Mojstrani, na vrh pa naj bi postavili kopijo. Vnela se je burna razprava, ki je segala celo do političnega vrha države.

Priznam, da do sedaj nisem imel kakega močnega odnosa do tega stolpa. Ker je tam »od nekdaj«, tj. precej pred mojim rojstvom, se mi je zdel samoumeven vrhunec našega Triglava. Ko sem v prvem letniku naše revije iz leta 1895 prebiral Aljažovo razlago, zakaj ga je postavil, se mi je zdela nekam čudna: To naj bi bilo nekakšno zavetišče za tri do štiri planince, notri so bili stoli in celo samovar za kuhanje čaja. V mrzlem vetru naj bi se zaprli noter in skozi okna gledali krasen razgled. Sem prepričan, da se je v teh skoraj 115 letih le malokdo tam notri ogreval, saj bi bilo stanje v takem kovinskem sodu vse prej kot prijetno. Trdim torej, da ta stolp sploh ni opravljal funkcije, za katero je bil zgrajen.

Nihče tudi ne trdi, da je ta stolp kaka umetniška stvaritev. Prepričan sem celo, da če bi danes kdo hotel kaj podobnega postaviti kamor koli na naše vrhove, bi se vnel strašen naravovarstveni vik in krik, ki bi bil po moje kar upravičen. Toda časi so bili drugi, takrat so ta stolp ponosno slavili kot veliko zmago v bitkah proti ponemčenju naših krajev. Leta so tekla in vedno bolj je postajal del naše najvišje gore. Njegov pomen za obrambo slovenstva je z odhodom Avstro-ogrske in kasneje Italije počasi bledele. Prihajale so nove in nove generacije planincev, ki so stolp jemale kot dano dejstvo, postal je zgodovina, postal je nacionalni kulturni spomenik, predvsem pa je postal naš nacionalni simbol. Triglav smo dali v grb in na zastavo, kadar pomislimo na Triglav, pa imamo podzavestno v glavi tudi Aljažev stolp. In to ne samo planinci, pač pa kar vsi Slovenci! Saj vendar nismo pravi Slovenci, če ne gremo vsaj enkrat tja gor in se slikamo ob tem stolpu. Kar pogledjte slikice ob tem uvodniku: vsak član našega uredništva je kdaj stal ob njem!

Aljažev stolp je za Slovence podoben simbol, kot je Eifflov stolp za Parižane. Tisti je bil prav tako zgrajen, čeprav ni bil niti potreben, niti koristen. Pa si sedaj nihče ne zna zamisliti Pariza brez njega.

Še eno pomembno lastnost ima naš stolp: Nima barve! Ideološke barve! Ni ne od »črnih«, ne od »rdečih«, ne od »belih«, ne od »zelenih« ... Uspelo se mu je ubraniti politike! Resda so bila leta, ko je moral svojo zastavico na glavi zamenjati z zvezdo in ko so ga prepleskali v rdeče, a je sedaj, hvala bogu, spet v svoji originalni podobi in upajmo, da bo tak tudi ostal. Trdim, da je eden redkih slovenskih simbolov, ki ga imamo vsi radi in vsi za svojega.

Ker je stolp predvsem duhovni simbol, ne verjamem v razlage, da ga je treba premestiti zaradi fizične zaščite. Če bo rja že kaj načela, naj nekdo zamenja tisti kos z novim. Vseeno bi bilo, če bi z leti postopoma zamenjali prav vse dele. Tako kot tista sekira: »Ja, to je res sekira našega pradedca. Le ročaj smo dvakrat zamenjali, pa rezilo je že tretje, sicer pa je ista!« Aljažev stolp bo ostal naš simbol tako dolgo, dokler bo stal na vrhu Triglava, pa četudi bo material, iz katerega je narejen, z leti zamenjan. Važna je njegova duhovna, simbolna vrednost.

Medtem so se razprave umirile in upam, da bosta razum in trezna presoja na vseh formalnih in neformalnih nivojih potrdila moja razmišljanja. Upam, da tisti posrečeni kos nekoristne kovine ostane še dolga leta na vrhu Triglava in v naših srcih kot pomemben del naše domovine.

Andrej Stritar



Špik in luna FOTO: ANDREJ TROŠT

UVODNIK

- 1 **Stolp in mi**
Andrej Stritar

TEMA MESECA

- 4 **Fotografiranje v gorah**
Napotki in izkušnje
Oton Naglost
- 9 **Edini umetnik je narava**
Stane Klemenc, profesionalni fotograf
Vladimir Habjan
- 12 **Slikam vse, kar me prevzame**
Joža Mihelič, fotograf samouk
Vladimir Habjan
- 15 **Fotografija pove več kot besede**
Oton Naglost, fotograf od petnajstega leta
Vladimir Habjan
- 18 **Najlepša je jesen, ko se vse umiri**
Pogovor z Danom Briškim
Marjan Bradeško
- 21 **Gore me presenetijo s pravičnim trenutkom**
Peter Strgar, samorastniški fotograf
Irena Mušič

PLANINSTVO

- 24 **Šumeče vode Bohorja**
Za vroče poletne dni
Andrej Trošt
- 27 **Bo življenje v vaseh pod Ratitovcem?**
Zgornje Danje, Zabrdo, Torka
Milka Bokal
- 30 **Sam ...**
Miniatura
Marjeta Štrukelj
- 32 **S Švicarji na Belli Toli**
Slovenski vojaški gorniki na srečanju IFMS
Janez Kavar
- 34 **Ivan Anderle - Rejčk, srčni mož iz Podbrda**
Olga Zgaga

VARSTVO NARAVE

- 37 **Spomladi čisto, poleti cvetoče**
Posledice naselitve rib v Dvojno jezero
Tina Leskošek, Anton Brancelj
- 42 **Visokogorski zračni akrobati**
Planinska kavka ali kramparica
Dušan Klenovšek

NA TURO

- 44 **Monte Duranno, gora z razgledom**
Slovencem odkrita gora
Irena Mušič
- 48 **Monte Duranno, 2668 m**
Vladimir Habjan
- 49 **Malo znani lepoteč furlanskih Dolomitov**
Stane Škrjanec
- 52 **Monfalcon di Forni, 2453 m**
Stane Škrjanec

VARNO V GORE

- 54 **Za lahkotnejši korak**
Pohodniške palice
Arnold Lešnik

INTERVJU

- 58 **»Plezanje nas ohranja mlade v srcu«**
Lynn Hill – legenda, ki še vedno pleza 8b
Martina Čufar

ALPINIZEM

- 63 **Dvajset let mastra v Serre Chevalieru**
Martina Čufar
- 65 **Starševstvo po plezanju in plezanje po starševstvu**
Kratko poročilo tabora mladih plezalnih družin
Tadej Debevec
- 67 **NOVICE IZ VERTIKALE**
- 70 **NOVICE IZ TUJINE**
- 71 **PISMA BRALCEV**
- 73 **LITERATURA**
- 75 **IZ DEJAVNOSTI PZS**
- 75 **NOVICE IN OBVESTILA**
- 80 **KAKO POZNA MOJE GORE?**

planinski VESTNIK

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije
ISSN 0350-4344
Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.



109. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:
Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorčakova ulica 9, p.p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK: Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:
Marjan Bradeško, Andrej Mašera,
Mateja Pate, Irena Mušič,
Emil Pevec (tehnični urednik),
Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika), Slavica Tovšak

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:
Schwarz, d.o.o.

NAKLADA: 5270 izvodov

Prispevke, napisane s računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo.

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 32 EUR, 55 EUR za tujino, posamezna številka 3,2 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.



Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:
Kozorog in stena FOTO: DAN BRIŠKI

VSEBINE VSEH PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DO DANES NA

WWW.PVKAZALO.SI

OD 1969 DO LANSKEGA LETNIKA V
FORMATU PDF.

TEMA MESECA

Fotografiranje v gorah

Napotki in izkušnje

 in  Oton Naglost



Vsak, ki zahaja v visoke hribe, mora imeti nekaj ljubezni do gora. To ni samo za šport in rekreacijo ali fotografiranje. V gorah se lahko zgodi marsikaj nepredvidenega. Cilj ni in ne sme biti samo vrh, do njega in z njega je treba varno stopiti v vsakdanje življenje.

Moj odnos z gorami je tesno povezan s fotografijo ter s fotografiranjem žive in nežive narave.

V gore hodim od otroštva. Prvi izleti so bili brez fotoaparata. Kot petnajstleten dijak sem s prvo počitniško plačo kupil svoj fotoaparat in od takrat je moj zvesti spremljevalec na poteh v gore, tesno pa sva povezana tudi drugače. Seveda sem fotoopremo posodabljal in dokupoval.

Levo: Na Kanjavčevih policah

Žariščna dolžina objektiva 40 mm, f 4,5, 1/2500 s, ISO 200.
Na posnetku sem figuro postavil na dvotretjinskem preseku na svetlem ozadju, tako da je poudarjena silhueta figure.

Spodaj: Mnogolistni volčji bob

Žariščna dolžina objektiva 40 mm, f 2,8, 1/1000 s, ISO 200.
Cvet je postavljen na dvotretjinski način v prvi plan.
Z odprto zaslonko sem dosegel, da je ozadje zamegljeno in s tem tudi figure, ki so v prvi tretjini posnetka.

TEMELJITA PRIPRAVA PRED TURO

Sedaj velikokrat odidem v določen predel gora z namenom, da posnamem kakšen »dober« motiv. Pred odhodom na turo, na kateri še nisem bil, se najprej seznanim z obstoječimi potmi ali brezpotji, dolžino in zahtevnostjo vzpona, posebnostmi v različnih letnih časih. Prav pred vsakim vzponom ali celo manjšim izletom se dobro seznanim z vremenom in se prepričam, da med hojo ne bo treba skrivati fotoaparata pred dežjem. Nato pregledam in pripravim potrebno planinsko opremo in temu dodam, kar je potrebno za fotografiranje.

Seveda je to dodatna teža in prtljaga, a za dober posnetek si je kdaj treba poleg delujočega fotoaparata, polnih in rezervnih baterij ter spominske kartice oprtati tudi stojalo. Fotografi vidimo v tem težaško delo in vsi tega ne počnemo (vedno). Več je dobre volje, manjše so muke. S pripravljeno planinsko ali plezalno opremo in dodatno fotografsko opremo se lahko napotimo na izlet v gore (fotografirat).

Menim, da je za vsakega, ki se resneje ukvarja s fotografijo, skoraj nujno, da fotografira z zrcalno-refleksnim fotoaparatom, saj je kvaliteta posnetka bistveno boljša. Za izpis fotografije je ključnega pomena dober objektiv, ki nam izriše dober





Kolesarja. Žariščna dolžina objektiva 240 mm, f 22, 1,25 s, ISO 100. S fotoaparatom sem z dolgim časom sledil kolesarjem, tako sem dobil zabrisano ozadje in prednji plan. Kolesarja sta pri tem bolj ostra seveda pri večkratnem poskusu.

posnetek na samem senzorju, zato je z majhnimi kompakti težje narediti kvalitetne fotografije. Bistvo je v velikosti točke na tipalu. **Dober objektiv da zanesljiveje dobre rezultate** in je praviloma tisti, ki se mu **svetlobna jakost** prične z 2,8. Tak objektiv nam v slabših svetlobnih pogojih pride zelo prav.

Preden se lotimo fotografiranja, moramo **temeljito spoznati svoj fotoaparat in vse njegove funkcije**. Poznavanje in obvladanje zmožnosti fotoaparata nam omogočata ustvarjalno in uspešno fotografiranje.

Sam večkrat vodim v gore večjo skupino ljudi. V takih primerih se izlet vodi z dovolj velikim številom izkušenih vodnikov, in če čas in razmere dopuščajo, fotografiram, sicer se posvetim varnosti udeležencev. Takrat imam malo časa za dober

posnetek, včasih nastane spontano oz. improviziram, saj na takih izletih pot poznam od prej. Najbolj idealno je, če je skupina majhna do pet ljudi in je voljna sodelovati s fotografom.

ČAS IN ZASLONKA STA TESNO POVEZANA

Kdaj nastane dober posnetek? Lahko nastane spontano. Izkušen fotograf ve, kaj mora oz. lahko postori v določenem nenadejanem trenutku. Mnogokrat pa ta dober posnetek nastane že prej doma, ko ve, kam gre, v katerem letnem času bo tam fotografiral in kaj namerava posneti. Za tak način dela je treba poznati lokacijo, to pomeni, da je bil fotograf že večkrat na kraju posnetka. To je seveda velika prednost za dober rezultat. Nekateri se čudijo, zakaj zahajam na nekatere kraje večkrat



Tesen prehod (Vratca nad Kokrskim sedlom). Žariščna dolžina objektivna 24 mm, f 7,1, 1/100 s, ISO 100. Deklica, ki se opira na skalo, je postavljena v zlatem rezu, to pomeni na presečišče pokončnih in vodoravnih tretjin. Tu je prisotna v prvem planu tudi markacija, ki poudarja še diagonalno kompozicijo.

v istem letu. Seveda je to prednost, saj lokacijo poznam, tudi svetloba je vsakič različna, pa letni časi se tudi spreminjajo. Ko prispem na lokacijo, kjer nameravam fotografirati, najprej pregledam, da so vse nastavitve take, kot jih želim. Vedno fotografiram v načinu RAW, saj bom le s to nastavitvijo imel največ možnosti pri poznejši obdelavi posnetka. Pozoren moram biti, da fotografiram s čim nižjo nastavitvijo ISO, ker mi ta zagotavlja najmanj šuma in zrnatosti. Za izpis posnetka pa sta ključna še čas in zaslonka, ki sta tesno povezana, saj vplivata eden na drugega. Največkrat uporabljam avtomatski čas s korekcijo + - in ročno nastavitve zaslonke. Da realiziram zamišljeni posnetek, pogledam skozi iskalo in objamem (zarišem) kader, kaj bom zajel in kaj izpustil iz njega. Pri tem mi pomaga dober

zum objektiv s stabilizatorjem, s katerim je manj možnosti, da bo slika neostra. Ko pogledam skozi iskalo, s točkovnim merjenjem izmerim svetlobo in oddaljenost kadra, ki naj bi bil nosilni na sliki, ter te podatke fiksiram. Posvetim se samemu kadriranju in pritisnem sprožilec do konca. Danes nam tehnika omogoča, da posnetek vidimo že na displeju, pa tudi grafikon pove, ali je pravilno osvetljen. Doma na računalniku v miru obdelam vsak posnetek in več možnosti za najboljše rezultate imam, če **fotografiram v načinu RAW**.

Pri analizi posnetka in postavitvi elementov v njem nam je v pomoč **poznavanje likovnih pravil**. Dobro je, da preberemo kakšno knjigo o kompoziciji. Marsikdo bo rekel, da je možno narediti dober posnetek, če kršiš ta pravila. Za kršenje pravil

jih je dobro poznati. Največkrat hoče tak avtor s kršenjem v določenih okoliščinah pokazati nov pristop do danega motiva. Vseeno so preizkušena pravila najzanesljivejša, vsaj v začetku, dokler nisi sam dovolj kritičen do svojega posnetka.

PRAVILO ZLATEGA REZA

Podal bom nekaj smernic pogledov na posnetke, ki jih delamo. **Ko fotografiramo pokrajino** z dokaj ravnim horizontom, moramo biti pozorni, da nas ravni horizont ne zapelje in ga damo v sredino posnetka, temveč naj bi upoštevali tretjine (pravilo zlatega reza). S tem ga premaknemo višje ali nižje od sredine, odvisno, kaj je nosilni element na posnetku. Lepo je, da ima posnetek, ki ga želimo ustvariti, prednji plan. S tem dobimo novo dimenzijo v sami fotografiji, ki prehaja v neskončnost. Seveda je treba ta prvi plan nekam umestiti. Spet uporabimo tretjine in tako ta element postavimo levo ali desno, odvisno od namernega učinka. **Pri fotografiranju oseb** bodimo pozorni, da oseba ne gleda ven iz posnetka. Pri posnetkih obraza od blizu je dobro, da je več prostora pred obrazom kot pa za njim.

Igra z zaslonko je zelo zanimiva. Bolj odprta zaslonka loči objekt od ozadja, s čimer prvi plan pride bolj do izraza in se ne more zliti z ozadjem, posnetek pa pridobi vrednost. Pri zaprti zaslonki povečamo globinsko ostrino. Pri taki zaslonki so vsi plani na fotografiji ostri. Dobro je, da pri tem uporabimo trinožno stojalo, ki nam omogoči, da se posnetek pri daljšem času ne strese in ostane oster.

Igra s časom je tudi zanimiva, saj nam pokaže razporeditev gibanja določenega motiva (npr. vode). Nasprotje daljšemu času je kratek čas, ki omogoča, da so elementi na posnetku zamrznjeni, s čimer blokiramo gibanje. Seveda je vse to odvisno od nas samih, kaj želimo v določenem trenutku storiti. Dobro je poizkušati, si vzeti čas, narediti več različnih posnetkov z različnimi nastavitvami in jih doma v miru analizirati. To je eden od načinov, da izboljšamo svoj pogled na fotografije.

Pri fotografiranju uporabljam tudi **polarizacijski filter**. Ko ga privijemo na objektiv, vrtimo in opazujemo pokrajino, se ta v določenem kotu na sonce spremeni, in ko je učinek primeren, naredimo posnetek. Ta filter nam spolarizira barve (jih naredi intenzivnejše) in uniči odseve. Obstaja še mnogo drugih filtrov, ki pa jih sedaj v digitalnem svetu ne uporabljam tako pogosto, saj se te učinke lahko ustvari na računalniku.

Risanje svetlobe na tipalo je izziv, saj moramo že pred nastankom posnetka videti končni rezultat. Kaj bo svetlo? Kaj temno? Kaj bo nosilni element? Tudi na kulise posnetka ne smemo pozabiti.

DOBRA SVETLOBA – POT DO USPELE FOTOGRAFIJE

Zelo dobro je, da na posnetkih, na katerih je zajet tudi človek, ta sodeluje s fotografom in mu pomaga do boljšega posnetka. Zame ima večjo težo posnetek, na katerem je zabeležen tudi človek ali kako drugo živo bitje, ki je v ospredju fotografije. **Dobra svetloba** je tisto, kar fotografu olajša pot do uspele fotografije.

Na izletih čim bolj izkoristimo svojo opremo, naredimo čim več posnetkov in doma v miru preglejmo posnete fotografije. Bodimo kritični, obdržimo le tiste, ki so dobre, ostale pa izbrišimo, da se nam ne kopičijo v računalniku. S slabimi nimamo kaj početi.

Preden **formatiramo kartico**, je dobro, da se prepričamo, ali smo vse posnetke prenesli na računalnik, in naredimo tudi rezervno kopijo. Šele nato formatiramo kartico za naslednji izlet.

Večkrat opazim priložnostnega fotografa, ki med fotografiranjem ne uporablja sončne zaslonke. Privito jo ima narobe na objektivu. Ta pripomoček je pravilno nameščen zelo koristen, ker nam zakrije svetlobo, ki pada s strani na objektiv. Čezenj naredi senco in s tem prepreči nastanek svetlobnih lis ali pik na posnetku. Dobro je pred proženjem preveriti z gumbom, da zapremo zaslonko in vidimo, ali nas stranska svetloba ne moti. Če še pada na objektiv, jo moramo zasenčiti z roko. Pri tem nam lahko kdo pomaga, mi pa se posvetimo motivu.

Nastavitve občutljivosti filma ali senzorja nam z digitalnim aparatom zelo olajšajo delo, ker lahko v vsakem trenutku zamenjamo občutljivost filma; v analognem svetu je bilo treba zamenjati film. Moramo pa biti pozorni, saj nam le nizka vrednost ISO zagotavlja dobre rezultate. Če so pogoji slabši, npr. da imamo manj svetlobe, nastavimo višjo občutljivost, ki pa prinaša več šuma in vidnejšo zrnatost.

Korajžno vzemimo v roke svoje fotokamere in pridno beležimo dane trenutke, z nahrbtnikom ali brez njega. Vsak nov dan je le eden in se nikoli ne ponovi; čeprav gremo na isti kraj večkrat, se nam pokaže v novi svetlobi. Vztrajno delo s fotoaparatom in fotografijo prinese vsaj kakšen izdelek, ki ga lahko delimo z drugimi. Verjamem, da v obojestransko zadovoljstvo. ●

Edini umetnik je narava

Stane Klemenc,
profesionalni fotograf

✍ Vladimir Habjan 📷 Stane Klemenc



Si priznan slovenski fotograf. Kako to človeku uspe?

»Če delaš na nekem področju dolga leta in dokaj sistematično, potem se na koncu nabere dovolj objavljenega gradiva, da je to že pomembno, in je to tudi razlog, da postaneš poznan fotograf. Zame je edini umetnik narava, ki nam omogoča tako in drugačno svetlobo. Če si obrtniško tako dober, da znaš svetlobo natančno reproducirati, da dobiš tisto, kar

želiš, takrat si uspel narediti dobro sliko. Lahko pa hodiš mesece in mesece okrog, vendar če v naravi ne bo pravih pogojev, nimaš nobenih možnosti, da boš naredil dobro fotografijo.»

Bi lahko rekel, da ima fotografiranje v gorah kake posebnosti? Moraš biti najprej »dolinski« fotograf?

»Razlike so, vendar, če se začneš ukvarjati s fotografijo, lahko fotografiraš na vseh področjih.

Grintovci



Obstajajo specialisti, ki delajo samo portrete, akte, makro, planinsko ... Vsaka ima neko svojo specifikko; pri opremi, ki jo potrebuješ, pri znanju, pri času in po energiji, ki jo porabiš za to. Planinska fotografija zahteva malo težji nahrbtnik, več časa, veliko gibanja. Ob pravem času moraš biti na pravem mestu, vedeti moraš, kako so orientirani motivi proti soncu, sicer lahko prideš tja in samo čakaš. To velja tudi za mesto, poznati moraš npr., kako je stavba orientirana, če jo hočeš slikati v najlepši, stranski svetlobi. V gorah so še dodatni problemi. V naravi si odvisen predvsem od vremena, ki se velikokrat močno spreminja. Če se spremeni v slabo smer, tisti dan ne boš naredil nič, čeprav je moje pravilo: ko se vreme »podira« ali »dela«, so svetlobe živahne, takrat dobiš drugačne efekte. Fotografiranje v lepem vremenu, pri jasnem nebu, brez oblakov, je pravzaprav dolgčas ...»

Kako nastane dobra fotografija? Bi lahko dal bralcem Planinskega vestnika kak napotek?

»Glavno pri dobri fotografiji je dobra svetloba, izbrani motiv, lepa kompozicija. To lahko človek z vajo in z razmišljanjem o tem, kar dela, doseže v dokaj kratkem času. To opažam na svojih foto tečajih, kjer si zagnani tečajniki močno skrajšajo učno dobo. Kdor veliko dela in ima občutek za svetlobo, za kompozicijo, lahko hitro naredi odlično sliko. Z digitalno fotografijo je to še precej lažje, kot je bilo prej z diapozitivi. Zdaj si lahko celo malo manj precizen, pa še vedno računalniško rešiš motiv in narediš dobro sliko. Ljudem poskušam vedno dopovedati, naj o motivu razmišljajo, naj delajo počasi in študirajo. Če vidijo lepo fotografijo, naj jo skušajo analizirati, prav tako vsako svoje delo. Tako vidiš, kje si ga zavozil in kaj lahko izboljšaš.«

Kako je potekala tvoja pot fotografja?

»Usoden je bil fotografski krožek v osnovni šoli. Takrat sem dobil veselje za fotografiranje in prvo fotografsko kamero, Ljubitelja 2, 6x6 dvooko zrcalno refleksno kamero. Končal sem vajeniško fotografsko šolo. Opravljal sem razne službe, od Ljudske pravice, Dnevnika, Dela ..., kjer sem večinoma delal na področju propagandne fotografije. V Delu sem ustanovil foto oddelek, združili smo se s Studiomi marketing in res dobro delali. Danes je tako, da se celo življenje učiš in izpopolnjuješ, ni enkrat za vselej, vse se menja, oprema hitro zastari in brez zasledovanja novosti in študija ne moreš biti uspešen nikjer več. Leta 1987 sem ustanovil Dia studio in do lani delal tam. To je bilo solidno podjetje, dolgo časa smo pokrivali večji del slovenskega tržišča. Lani

sem dosegel pogoje za upokožitev in nehal delati.«

Danes torej prenašaš svoje znanje in izkušnje na druge. Na koliko razstavah si že razstavljal?

»Da ne izgubim stika s fotografijo, vsako leto v zimskem obdobju organiziram dva do tri foto tečaje. Letos sem imel enega na veterinarski fakulteti z 10 tečajniki, pa v založbi Mladinska knjiga, kjer jih je bilo 28. Včasih izvedem tečaj tudi za bohinjske študente. Tečaji so tudi meni v veselje in rad prenašam izkušnje na mlade, lepo je spremljati napredek že v času tečaja. Sodeloval sem pri raznih razstavah, natečajih, bil večkrat v žirijah, svojih razstav pa sem imel okoli 30. Precej svojega foto arhiva sem podaril Gorenjskemu muzeju.«

Veliko si fotografiral v izrednih pogojih, npr. iz zraka. Se spominjaš kakšne posebne situacije?

»Bilo je nekaj izrednih dogodkov in nekaj takih, kjer smo imeli srečo, da smo preživeli. Ko sem za navtične vodnike slikal Jadran iz zraka, smo leteli nad Boko Kotorsko. Nagnjen sem bil iz helikopterja in pripravljen za slikanje, ko se mi je pred očmi nenadoma nekaj posvetilo. To je bila žica, napeta čez zaliv! Zavpil sem pilotu in ta je takoj odvil, tako da smo šli za las mimo. Drugič se spominjam, ko sva z Janezom Rakom z motornim zmajem letela nad Solčavo in Logarsko dolino. Slikal sem nek motiv, kar naenkrat pa sem bil obrnjen v drugo smer. Šele potem sem zvedel, da sva padla v zračno luknjo za 200 m nižje in se zasukala. Ker sem bil skoncentriran na sliko, tega sploh nisem opazil.«

Ti je v gorah kak motiv, kraj, letni čas, barva ... posebej pri srcu?

»Zima me je bolj navduševala kot drugi letni časi, tudi jesen mi je zelo pri srcu, takrat so lepe in živahne barve. Poletja za fotografiranje niso najbolj idealna, takrat se da reševati veselje s slikanjem detajlov, za to je svetloba vedno prava. Jutra in večeri so lepi. Jutra sem slikal samo takrat, ko sem šel namensko slikat, drugače se mi ni dalo tako zgodaj vstati ...»

Si imel kakega vzornika? Kaj meniš o fotografijah klasične dobe avtorjev Ravnik, Čop, Skerlep idr.?

»V mladih letih sem veliko gledal slike v PV in v Jakčevih (Čopovih) monografijah. Skušal sem analizirati, kje so slikali, pri kakšni svetlobi. Nekatere ČB slike so bile res vrhunske. S časovnim odmikom se vsaka stvar malo ohladi, zvođeni, vendar z leti spet začneš gledati nanje drugače. Tista leta so mi

bili res vsi za vzor, npr. Brinškove fotografije. Takrat je bila vrsta dobrih fotografij in fotografov, nosili so težke fotoaparate, na plošče, stojala, emulzije, ki so bile zelo neobčutljive in jih je bilo treba pazljivo in dolgo časa eksponirati. Jaka Čop je v fotografijo vložil svoje življenje. Danes so nam ti fotografi lahko za vzor dobre fotografije in vztrajnosti.«

Kako bi danes ocenil kvaliteto diapozitiva in digitalne fotografije?

»Še pred nekaj leti sem prisegal na diapozitiv, zadnje čase pa imajo že boljši kompaktni fotoaparati

tako dobro resolucijo, da je uporabna skoraj za vse vrste tiska. Edini problem je arhivska vrednost digitalnih materialov, kjer nas čaka še veliko razočaranje. Digitalni medij je neobstoje, tri leta stare zgoščenke dobivajo šume, pet let starih ne moreš več odpirati. Rešitev je le redno presnemavanje in izdelava fotografij iz najboljših posnetkov.«

Je zate fotografija sploh še izziv?

»Priznam, da ni več na prvem mestu. Danes je to kajak. Več veslam, kot hodim po hribih, uživam pa v življenju kot še nikoli do zdaj.« ●

Pogled iz zraka čez Bavški Grintavec, Srebrnjak in Trentski Pelc na Prisojnik, Škrlatico in Razor.



Slikam vse, kar me prevzame

Joža Mihelič, fotograf samouk

✍ Vladimir Habjan 📷 Joža Mihelič



Od kdaj se ukvarjaš s fotografijo?

»Od malega, kajti fotografija je bila pri nas doma. Oče se je kot dijak na poti v šolo dnevno ustavljal pred izložbenim oknom fototrgovine v Ljubljani in si kasneje za prve plače kupil fotoaparat. Med mojimi lepšimi trenutki z njim so bili tisti, ko sem mu sedel v naročju in sva oba čakala, da se bo v razvijalcu pokazala slika na fotografskem papirju. Ker ni imel avtomatske ure za izklapljanje povečevalnika, je med osvetljevanjem štel: enaindvajset, dvaindvajset, triindvajset ... V njegovem glasu, ki mi še vedno zveni v ušesih, in v izgovorjavi je bilo čutiti vnemo in veselje. Kadar moram mimogrede meriti čas, štejem prav tako.

Malo bolj zares sem pričel fotografirati, ko sem imel sam otroke. Prvo, sicer rabljeno zrcalno-refleksno kamero sem kupil, ko je moral moj drugorojenec Gregor v četrtem razredu narediti herbarij. Takrat sva sklenila, da bova poleg posušene rastline na herbarijsko polo nalepila tudi črno-belo fotografijo s »portretom« rožice v naravi. Po očetovem vzoru sem imel improvizirano temnico kar doma v kuhinji. Upam, da je tisti čas tudi mojim otrokom ostal v prijetnem spominu, sicer pa je Tomaž postal odličen fotograf, ki me je daleč presegel.

Vse aparate, kar sem jih kdaj uporabljal, hranim. Častno mesto ima vera I, ki mi jo je oče podaril kmalu po končani osemletki. Nekoč, ko smo s Karlom Hauserjem in Marjanom Manfredo plezali Bramovo smer v Aniča kuku, sem po nerodnosti »brnil« svojo vero iz torbice, ko sem sunkovito dvignil nogo na višji stop. Odletela je čez ogromen previs. Ko smo bili ponovno pod steno, je Marjon tekel ponjo. Vrnil se je ves nasmejan, skrival aparat za hrbtom in me vprašal, ali je lahko njegov. Ko sem pritrdil, je rekel: 'Dobro premisli!' In res, razbito je bilo samo iskalo. Koščke stekla smo pometli ven in veselo slikali naprej.«

Kje in kako si se naučil fotografirati? Kako gledaš danes svojo pot nazaj?

»Nikoli nisem obiskoval fotografskih tečajev, ker mi fotografija pomeni predvsem veselje. O delovanju fotografskega aparata sem več kot dovolj izvedel od očeta, ki je bil dober fotograf. Na šoli v Bohinju je imel uspešen fotokrožek, ki pa še ni deloval, ko sem bil jaz šolar. Priznati moram, da sem imel poleg njega še enega učitelja, ki je bil očetov dober hribovski prijatelj. Ne bi si mogel želeli boljšega, kajti to je bil tudi moj kasnejši odlični prijatelj Jaka Čop. Kadar sem jo službeno mahnil v Trento, sem Jaka poklical po telefonu in vedno je bil za to, da gre z menoj. Vsakemu hribovcu bi privoščil takega sopotnika, kajti Jaka je bil zanimiv pripovedovalec s prav posebnim, 'čopovskim' humorjem ter neizčrpna zakladnica znanja in izkušenj hkrati.

Nekoč sem imel zanimivega sopotnika v Poključki soteski. Bil je gozdar, upravitelj malteške posesti v okolici Gradca. Zgodilo se je, da se je na njegovi minolti zataknil objektiv in nismo ga mogli sneti. Ker je postal zaradi tega vidno žalosten, sem ga skušal potolažiti rekoč, da bom namesto njega napravil kakšen posnetek. Odkimal je in dejal: 'Važen je tisti trenutek, ko pritisneš na sprožilec.' Natančno tako gledam na fotografijo tudi sam. Kadar nimam družine v gorah, se pogovarjava s fotoaparatom.«

Koliko razstav si že imel, kje vse si že objavljaj?

»Evidenca je moja slaba točka. Razstav sem imel veliko, ne vem več, koliko. Najprijetneje je bilo, kadar sva jih postavljala skupaj s Francetom Zupanom, ki skrbi za galerijo v Knjižnici Prežihovega Voranca v Ljubljani. Kasneje sem se razstavljanja naveličal, lani pa so me v službi spet pregovorili za retrospektivno razstavo. Bilo mi je všeč in z veseljem sem jo naredil. Ta hip imam

manjšo razstavo Na Bili (Resiutta) v Železni dolini, na pragu meni zelo ljube Rezije. Objavljal sem v vseh mogočih (in nemogočih) edicijah, ob člankih v revijah, v vodnikih, na razglednicah, v mnogih izdajah TNP, na koledarjih, in kaj vem kje še.

Svoje diapozitive največkrat uporabljam za predavanja, ki jih imajo ljudje radi, ker zraven vneto 'sadim rožice'. V tej šali je kajpak tudi drobec dobesedne resnice o moji fotografiji, kajti neznansko rad fotografiram cvetje, kadar zažari v posebni svetlobi. Usekan sem na močne barve.«

Kaj slikaš najraje, kakšne motive?

»Nimam izbrane teme! Slikam vse, kar me prevzame. Nekoč mi je Rafael Podobnik, odličen fotograf in prav tako odličen prijatelj, napisal kritiko, v kateri je poudaril moje prijateljstvo z barvami in dodal, da so zame značilne fotografije gorskega cvetja z zabrisanim, vendar še prepoznavnim ozadjem. Priznati pa moram,

da sem najbolj vesel, ko mi uspe dober portret. Imam nekaj fotografij različnih ljudi, ki so mi veliko pomenili. Tega se kajpak zavedam šele sedaj, ker jih pogrešam in čutim, da me je manj, kakor včasih vzneseno rečemo, ker jih ni več na tem svetu. Njihove fotografije mi pomagajo živeti. Tako sta moja najljubša objektivna 85 in 200 mm. Ta dva bi šla zadnja od hiše.«

Vzorniki?

»Nimam vzornika! Vzor mi je vsaka dobra fotografija, ki jo kje vidim. Zelo pa sem vesel, kadar začutim, da sem pripomogel, ko je nekoga fotografija prevzela. Zdi se, da tak človek odpira čisto novo okno v stavbi svojega življenja, skozi katero je pogled več kot lep.«

Bi kaj priporočil mladim, ki se s tem šele začenjajo ukvarjati?

»Že peto leto ustvarjam in vodim fotografske delavnice. To seveda niso delavnice, kjer bi se kaj



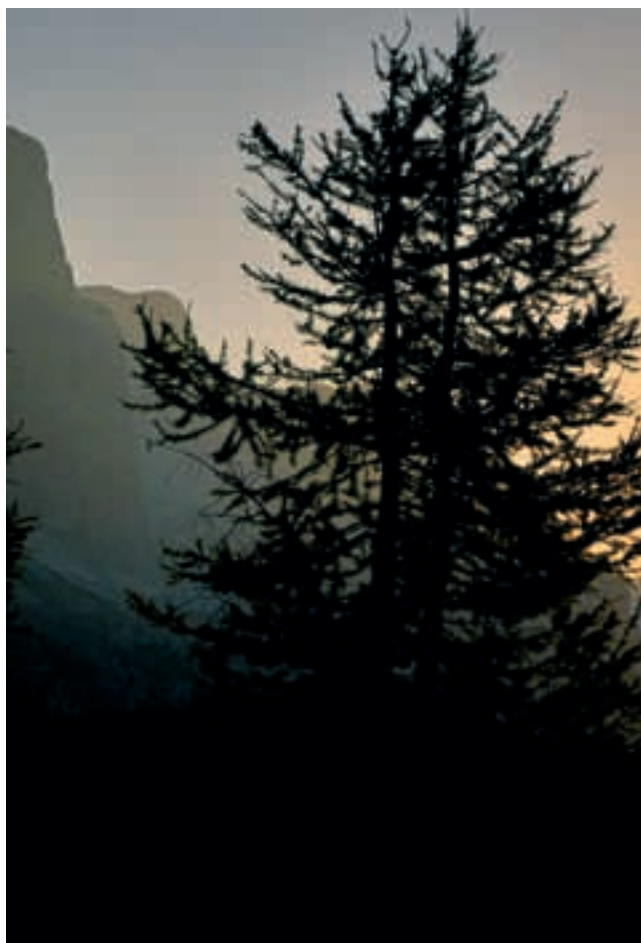


dosti učili, kajti ne domišljam si, da dovolj vem o fotografiji. V največji meri gre za prijateljska popotovanja, fotografija pa polepša vse skupaj. Kajpak se je o fotografiranju zelo lepo pogovarjati. Starejši, klasični aparat, pri katerem se čas in zaslonko nastavlja ročno, je odlična šola. Noben ustvarjalec ne more izraziti svojih sposobnosti in hotenj, če ne razume in predvsem ne obvlada orodja. Bistvo dobre fotografije je seveda motiv. Jaka Čop je vedno dejal, da motiva ne moreš poiskati. Zagledati ga moraš! Iz dobrega opazovanja pa se postopoma razvije vsakomur lastna fotografska govorica, kar je smisel zgodbe.«

Katero tehniko uporabljaš, diapozitive ali digitalno?

»Najbolj 'pravi' fotograf sem bil, ko sem sam razvijal svoje črno-bele filme in fotografije. Žal pa filozofija današnjega življenja tako 'počasno' fotografijo komaj še prenese. Toda bilo je zelo lepo! Pri diapozitivih sem komaj čakal, da pridejo iz razvijanja, in potem doživljal veselje in razočaranje. Imam polne omare 'razočaranj', kajti diapozitiv je težko vreči stran.

Sedaj fotografiram digitalno, vendar mi pogled vse pogosteje uhaja v kot, kjer ležijo pole papirja, svinčniki in barvice.« 





Fotografija pove več kot besede

Oton Naglost, fotograf od petnajstega leta

✍ Vladimir Habjan 📷 Oton Naglost

V PV si se uveljavil kot vodilni fotograf. Imaš kakšen recept za to?

»Res je, v PV pošiljam posnetke narave že nekaj let. Glede na vsebino Vestnika so nekatere fotografije tudi objavljene. Recept, če to je recept, je predvsem 35 let hoje in plezanja po hribih in gorah doma in v tujini. Prav toliko let vestno fotografiram in se učim. Zame je značilna ljubezen do fotografiranja in fotografije v najširšem pomenu besede in zaenkrat mi je dana možnost kar pogostega zahajanja v gore oz. naravo. V teh letih se je nabralo

precej fotografskega gradiva in gorniških izkušenj, ki jih rad delim z drugimi. Meni fotografija pove več kot besede. V vsaki reviji, ki jo dobim v roke, najprej zagotovo pogledam vse fotografije, šele nato kaj preberem. Za fotografijo sem pripravljen marsikaj storiti, se marsičemu odpovedati. Recept je torej: zvesti ljubezni do gora in narave dodaj strast do fotografiranja in polno pest potrpežljivosti. To zabeli z vedoželjnostjo in učenjem likovnih prvin, fizikalnih in še kakšnih zakonitosti. 35 let vztrajno pritiskaj na sprožilec fotoaparata. Rezultat je vsake

Sončni vzhod



toliko časa kakšna boljša fotografija, ki je vredna, da jo vidijo tudi drugi. Na ogled jo lahko ponudiš takoj, samostojno ali ob primernem besedilu. Z zadovoljstvom je tako fotografijo pogledati tudi po več letih. So tudi recepti, ki imajo krajši čas priprave. Zgoraj opisani je preverjen in moj.«

Se s fotografijo ukvarjaš ljubiteljsko ali profesionalno? Kako dolgo že?

»S fotografijo se ukvarjam ljubiteljsko od petnajstega leta dalje. V uvodnem prispevku sem zapisal, da sem si prvi fotoaparati kupil z denarjem, ki sem ga prislužil s svojim prvim počitniškim delom. Seveda danes z njim ne slikam več. A fotografiral sem kot šolar, dijak, alpinist, pohodnik ... in to lahko počnem še danes. Začel sem s črno-belo fotografijo, ki sem jo razvijal doma v temnici. Tega sem se naučil s pomočjo domače in tuje literature. Prav tako sem se pred nekaj leti ob razpoložljivi in meni dostopni literaturi naučil obdelovati fotografije s pomočjo računalniških programov. Učim se še danes. Kljub temu da presedim pred računalnikom precej ur, to počnem v prostem času. Zato (predvidevam) stvari delam počasneje, kot bi jih, če bi se ukvarjal le s fotografijo. Sam ne vidim bistvene razlike med delom v temnici in računalniško obdelavo fotomateriala. Temnico sem zamenjal z računalnikom. Oboje je lahko za nepoučenega skrivnostno. Gotovo je tako delo s kemikalijami in vodo kot s pomočjo računalnika zelo ustvarjalno. Zahteva veliko časa, potrpežljivosti, vztrajnosti in želje po učenju in odpravljanju (običajno) lastnih napak. Zavedam se, da imata oba načina svoje pomanjkljivosti oziroma prednosti in to skušam preseči.«

Si aktiven v kakem klubu? Koliko razstav si imel?

»Šest let sem včlanjen v Fotoklub Veno Pilon Ajdovščina, katerega ustanovni član sem. Pred tem sem se na srečanja fotografov tedensko vozil v Fotoklub Nova Gorica. Ta klub vidno deluje že vrsto let. Zadnja leta je moj izziv naravoslovna fotografija, fotografiranje žive narave, predvsem divjadi v njenem naravnem okolju, zato sem tudi član Fotokluba Diana.

Razstavljam na samostojnih in vsakoletnih skupinskih razstavah po Sloveniji in svetu. Fotografska združenja po celem svetu pripravljajo razpise na razne teme. Na teme, ki me pritegnejo oz. izzovejo, naredim fotografije ali izberem že posnete in jih predpisano število pošljem organizatorju. Fotografije, ki jih žirija izbere, so običajno tudi razstavljene. Na takih natečajih sem razstavljal

preko 500 del in prejel preko 70 nagrad. Seveda so to natečaji različnih kategorij (državni, mednarodni, natečaji raznih podjetij, vlad ...). Rezultate svojega dela rad pokažem drugim, zato skušam objavljati v različnih publikacijah, dokler lahko. Rad pogledam dela drugih avtorjev, izmenjam mnenja ... Tudi tako se obogatim in razgledam. Različni pristopi in načini dela bogatijo in, upam, dvigajo raven fotografije in s tem tudi kvaliteto publikacije, v kateri je objavljena.«

Greš v gore hodit in fotografirat ali samo fotografirat?

»V visoke gore se pride, če hodiš. Ne gre, da bi gore slikal samo iz zraka ali doline. Lepo jih je otipati, obiskati od blizu. V visokogorju je treba upoštevati vse, kar je za visokogorsko turo potrebno. Iz čistega veselja rad zahajam v neobljudene predele gorskega sveta. Pogosto se zgodi, da na teh poteh ne srečam žive duše. Povsod prvobitna narava, ki v nobenem letnem času ne skopari s svojimi čari. V gore torej ne zahajam samo fotografirat, to bi bilo brez veselja preveč naporno, za profesionalno fotografiranje pa bi potreboval sodelavce (osvetlitev, statiste, dodatno opremo, ...). Potreba po določenem posnetku je večkrat vzrok, da pogosteje odidem v naravo in gore. Za posnetek ni vedno dovolj, da vzameš s seboj fotoaparati in posnameš, kar vidiš. Vsak posnetek ima svojo veliko ali malo zgodbo. Lahko je tudi zgodba brez posnetka. Kot tale, ki se mi je pripetila letošnjega maja. Pod večer sem se vračal s »fotolova«. Na bližnje jase je legal mrak, ko sem dobrih 30 m pred seboj zagledal srnjaka, ki se je mirno pasel. Topel pomladni veter mi je pihal v obraz, ko sem se mu korak za korakom približal za nekaj metrov. Bliže nisem mogel, ker je bila med nama obpotna meja. Tako sem ga opazoval nekaj trenutkov, potihoma in kar se da previdno sem postavil stojalo, pritrdil fotoaparati in poskusil slikati, toda čas mi kljub povečani občutljivosti filma, fotografiranja zaradi bližajoče noči ni dopuščal. Prav nič previdno sem pospravil opremo. Ob vsem mojem rogoviljenju se srnjak ni pustil motiti. Tega nisem mogel razumeti, saj se me običajno izogiba. Tlesnil sem z rokami, udarjal z nogami ob tla. Srnjak pa nič. Opazoval sem njegove obrise in odšel po temi mimo njega do avta. Doživetje me spremlja še danes brez posnetka v rokah.«

Kot vem, nosiš s seboj težko opremo ...

»Fotografska oprema je težka. Glede na cilj, ki je pred mano, oz. glede na to, kaj želim slikati, vedno



Posnetek je nastal ob obisku Dolomitov; vrh Piz dles Conturines (3064 m) je nad krajem San Cassiano ob prelazu Passo di Valparola v parku Fanes-Senes Braies.

skrbno pripravim planinsko in fotografsko opremo. Najlaže je, ko grem samo fotografirat. Poleg fotoaparata, ki ga vedno nesem s sabo, kamorkoli grem, vzamem še dva objektiv ali več. Včasih si oprtam še stojalo. Se je pa tudi že zgodilo, da sem v naglici doma na mizi pustil – fotoaparata. Med prehodom iz analogne v digitalno dobo sem nekaj časa nosil obe vrsti aparatov in odgovarjajočih objektivov. Sedaj slikam največ z zrcalno refleksnim fotoaparatom. Ostala oprema, predvsem hrana, je zreducirana na minimum.«

Prisegaš na digitalno fotografijo ali na diapozitive?

»Digitalna tehnika nam omogoča, da takoj vidimo rezultate posnetega. V tej tehniki je obdelava posnetkov lažja. Zdaj več fotografiram v digitalni tehniki. Občasno neživo naravo fotografiram na diapozitive. Meni osebno so projekcije diapozitivov lepše. Ta prosojnost diapozitiva omogoča nek drug pogled; prehodi med senco in svetlobo so drugačni ...«

Se lahko znanja fotografije nauči vsak?

»Talent in znanje – eno brez drugega gre do neke meje. Boljši rezultati so vidni, ko združimo to

dvoje in občutek za pogled skozi objektiv z vztrajnostjo (pridnostjo pri učenju, spoznavanju novosti, smelemu odpravljanju napak ...). Potrebno je vztrajati. Kljub morebitnim neuspehom nikoli ne »pričnimo odnehati in nikoli ne končajmo pričenjati«.

Sam vedno nekaj poizkušam. Nikoli nisem čisto zadovoljen z opravljenim delom. Vedno bi lahko naredil posnetek še boljši ... Dokler lahko, bom doživetja tega življenja delil z drugimi. Vesel sem vsake objavljene fotografije. Rad pogledam dober posnetek in naj ne zveni narejeno skromno, pri dobri fotografiji res ni pomembno, čigava je. Pri določenih posnetkih občudujem avtorjevo izvirnost, ustvarjalnost in vztrajnost. Redkokdaj dober ali odličen posnetek nastane slučajno. Še posebno visoko v hribih, nekaj ur proč od udobja civilizacije, ko vztrajaš za tisti pravi trenutek, ki ti je sicer zastoj dan, da ga ujameš in ga potem lahko podeliš drugim. Kar se mojih fotografij tiče, sem včasih pozitivno presenečen, kako se posneto dobro ujame z vsebino besedila, za določeno naslovnico pa bi, kadar je izbrana moja fotografija, kdaj pa kdaj izbral kakšen drug posnetek. Vsak človek ima pač svoj pogled na določen posnetek oz. izbor fotografij.«

Najlepša je jesen, ko se vse umiri

Pogovor z Danom Briškim

✍ Marjan Bradeško 📷 Dan Briški



FOTO: ELO MIHEVC

Si prej fotografiral ali prej hodil v gore?

»Začel sem nekako skupaj - ko sem začel hoditi v gore, nekje pri šestnajstih letih, sem želel svoje pohode dokumentirati. Pri dvajsetih pa sem se fotografiji tudi resneje posvetil.«

Kdaj si prešel na digitalno fotografijo – med prvimi ali v zlati sredini?

»Nekje v zlati sredini. Prvi digitalni kompaktni fotoaparat sem kupil nekje leta 2003. Nekaj časa sem vzporedno fotografiral tudi še na film.«

Kakšna je bila največja povečava kake tvoje fotografije doslej?

»Večinoma imam fotografije za razstave velikosti 30 x 45 cm, največja je merila 100 x 160 cm, velikih 'plakatov' še nisem delal.«

Si član foto kluba Diana (boginja lova) – mar to pomeni, da je divjad tvoj pogost motiv? Kakšni motivi ti najbolj ustrezajo?

»Narava nasploh, najraje fotografiram divjad in pokrajino.«

Kateri letni čas oziroma katere barve imaš najraje?

»Najraje imam jesen v gorah. Takrat se narava umiri, ljudje se umaknejo v doline, flora pa pred zimo še zadnjič zažari v vseh možnih barvah.«

Kako se fotografiranje povezuje s tvojim slogom življenja?

»Zelo dobro, predvsem sem s fotografijo spoznal veliko novih ljudi in krajev, ki jih sicer ne bi.«

Si se kdaj poskusil v športni fotografiji?

»Ja, odkril sem še marsikaj, denimo šport. Fotografiral sem predvsem rugby, gorske kolesarje, plezanje ... Upam, da bom na področju športne fotografije uspel narediti še kaj več v prihodnosti.«

V tvoji spletni galeriji sem videl nekaj živali, ki si jih moral kar dobro »loviti«? Je tu kakšna primerjava s športom?

»Niti ne. Pri športu stalno loviš akcijo, živali pa so večinoma bolj statične oziroma so pri njih sunkoviti premiki manj pričakovani. Poleg tega je pri fotografiranju divjadi pomembno ostati neopažen. Tukaj igra veliko vlogo kamuflaža. Tudi teren je težje dostopen kot športna igrišča in temu primerna je tudi drugačna izbira opreme.«

Koliko časa si največ čakal na svoj motiv?

»Večkrat sem po ure čakal na pravo svetlobo, vendar pa se mi zdi najbolj mukotrpno čakanje na srnjad na Ljubljanskem barju v poletnih mesecih. Takrat mineva čas res počasi zaradi mučne vročine in sopen.«

Te je kdaj zeblo? V hribih?

»Ne, vsaj ne močno, meni je ponavadi vroče. Sem se pa enkrat zaplezal, na brezpotju, s Pihavca v Trento. Nenačrtovano sem moral prespati, pri nekem majhnem drevesu, da se nisem odkotalil v prepad. Zaradi dehidracije nisem mogel dobro zaspati in ob dveh ponoči sem se odločil za mučen sestop z baterijo, ko sta se pred menoj zasvetili dve očesi. Živali, verjetno je bil gams, sem potem sledil navzdol do gozdne meje. Bil sem čisto zdelan, v gozdu sem potem spet spal in čakal jutra, da bi ob svetlobi našel lovsko pot do doline.«

Se ti je kdaj med fotografiranjem zgodila kakšna nesreča?

»Če fotografiram vodo, potem ponavadi vanjo tudi padem. Dvakrat, trikrat na leto, vendar se mi kaj hujšega še ni zgodilo. Nekoč sem pri prečkanju deroče Soče (brez fotoaparata, samo za ogled) skočil s skale, zgrabil vejo, ki me je potegnila nazaj in v reko – nekako sem se uspel potegniti iz vode. Srečo

sem imel tudi med fotografiranjem Belega potoka. Med fotografiranjem sem stopil dva koraka nazaj, da bi pogledal motiv z večje razdalje in pozabil na skok. Končal sem v vodi, fotoaparat pa je na srečo ostal na stativu. Zgodilo se je tudi, da mi je nahrbtnik skupaj z aparatom in vso opremo padel 20 metrov globoko v prepad, pa je bilo k sreči vse v redu.«

Kaj meniš o obdelavi digitalnih slik – dostikrat vidimo povsem »narejene« fotografije? Kam sodiš ti?

»Je odvisno od slike do slike. Dodatnih elementov v fotografije ne vnašam, naredim kakšen popravek barv, osvetlitve, pri živalih ponavadi ne spreminjam ničesar. Pri veliki razliki med svetlostjo neba in zemlje raje naredim več ekspozicij. Sicer pa: še vedno je odločilen pravi trenutek – če nisi ujel prave svetlobe in motiva, potem tudi z obdelavo ni mogoče narediti odličnega posnetka. Sledenje logiki naravne svetlobe je bistvo. Sicer pa so fotografije obdelovali tudi nekoč v temnicah.«

Kaj praviš na to, da današnja digitalna tehnika nekoliko pomaga amaterjem in ljubiteljskim fotografom?

»Mislim, da digitalna tehnika lažje odpušča

napake in fotografom omogoča hitrejše učenje. Meni je odprla vrata v profesionalno fotografijo. Z majhnim digitalcem sem napredoval v enem letu bistveno bolj kot prej v štirih letih s profesionalnim aparatom na film. Več sem eksperimental, napake sem spoznaval že na terenu in jih tam tudi popravljaj. Kot mladega amaterja bi me stroški razvijanja `ekperimentalnih` filmov hitro ustavili.«

Kaj si nazadnje fotografiral?

»Premočene ovce pod Vrščem. Zdele so se mi zanimive zaradi dežja in megle, v kateri so se znašle.«

Katera bo tvoja naslednja razstava?

»Za mano sta dve samostojni razstavi, zaenkrat še ne vem, kdaj bo naslednja. Za naprej vem le, da bom razstavljaj naslednje leto v Kranichfeldu v Nemčiji.«

Koliko fotoaparatorov in objektivov uporabljaš?

»Dva fotoaparata in šest objektivov. Občasno uporabljam za namensko fotografiranje divjadi tudi Canonov 600-milimetrski objektiv.«



Jutro nad Kanjavcem

Koliko kilogramov foto-opreme ponavadi nosiš s seboj?

»Kadar nosim s seboj svoj foto-nahrbtnik, je težak od 19 do 21 kg (z vso opremo), sicer pa mi za normalno fotografiranje v gorah zadostuje kakšnih 6 kg fotografske opreme.«

Katero je bilo tvoje najtežje, najnevarnejše ali najbolj neudobno »stojišče« doslej?

»Veliko je bilo neudobnih (smeh). Ja, najbolj sem si zapomnil zalezovanje kozoroga v steni pod Pihavcem. Sledil sem mu po ozkih poličkah ...«

Kako (in koliko) imaš urejen svoj fotoarhiv?

»Fotografiram vse v formatu RAW, posnetke pa shranjujem na zunanje diske. Urejene imam glede na čas in lokacijo. Boljše fotografije shranjujem posebej. Uredim jih po motivih: ljudje, gore, reke, živali in vedno tudi razvijem v večjem formatu.«

Kakšne cilje imaš kot fotograf?

»Študiram na višji strokovni šoli za fotografijo v Sežani in bi se rad poklicno preživljal s fotografijo. Želja: reportažni/naravoslovni fotograf. Žal mi

je, da v Sloveniji nimamo boljše šole za fotografe. Že zdaj mi je jasno, da iz Sežane ne bom odnesel ničesar razen papirja. Kar vem o fotografiji, sem se naučil sam izven šole.«

Ali mora imeti fotograf fotoaparat vedno pri sebi?

»Pravijo, da je najboljši fotoaparat tisti, ki ga imaš pri sebi. Žal se tudi meni večkrat zgodi, da zamudim kakšen trenutek, ker nisem stalno pripravljen.«

Je kakšno doživetje, ki se ti je še posebej vtisnilo v spomin?

»Ja, najlepše trenutke sem preživel v večernih urah na brezpotjih. Nekoč sem opazoval mladiča kozoroga, ki se je zaplezal v steni. Eno uro se je 'drl', jokal, potem ga je prišla iskat mama - in sta varno izplezala. Pa pri fotografiraju medveda v Loškem potoku me je presenetilo, kako tiho in oprezno hodi – tudi lisica je glasnejša.«

Dan, naj te fotografiranje še naprej bogati in ti prinaša veselje. Mi pa bomo radi občudovali tvoje lepe posnetke v naši reviji. 



Svizca – mati in mladič

Gore me presenetijo s pravljičnim trenutkom

Peter Strgar, samorastniški fotograf

✍ Irena Mušič 📷 Peter Strgar



FOTO: POLONA STRGAR

Kaj te je navdušilo za fotografiranje in koliko časa se z njim že ukvarjaš?

»Vsekakor so me navdušile gore. Kar greh bi bil, če ne bi posnel kakšnega čarobnega trenutka v hribih. Sicer pa se s fotografijo ukvarjam šest let.«

Kot »iskalca« lepote v gorah te pot zanese na obiskane in manj obiskane gore. Kaj poleg motivov za fotografiranje še iščeš v gorah?

»Najraje zahajam v Julijce. Čeprav sem večino hribov že obiskal, se tja ponovno vračam in vedno je možno videti kaj novega. V gorah imam rad mir in iščem vrhove, ki so manj obiskani. Mnogim gore predstavlja samo Triglav, jaz pa se veliko bolje počutim na kakšnem sosednjem, čeprav nižjem, a veliko bolj mirnem vrhu. Zadnjič sem bil na njem lani, pa nisem dolgo zdržal. Odročni in manj znani vrhovi so veliko bolj zanimivi.«

Kakšne motive izbiraš in kateri ti je najljubši?

»Glede na to, da rad zahajam v gore, je največ motivov gora. Tu so še motivi živali, ki jih srečamo v gorah, in alpsko cvetje. Rad fotografiram tudi domači Bohinj. Težko bi se odločil, kateri je moj najljubši motiv. Nekaj enkratnega so sončni vzhodi v gorah. Seveda je treba na pot še v temi, a trud je vedno poplačan. Zelo zanimivo je tudi opazovanje živali in odkrivanje njihovih navad, pri tem pa je treba dolgo čakati pri miru, kar pa meni ne ustreza preveč. Tako je večina fotografij živali posneta povsem naključno.«

Kdaj najraje fotografiraš?

»Najlepše fotografije nastanejo zjutraj in proti večeru. Delno to pravilo velja, toda če bi slikal le takrat, potem ne bi prinesel veliko slik z gora. Premočno sonce res ni dobro pri slikanju pokrajine, živali ali cvetja. Tudi ozračje z veliko vsebnostjo

vlage je slabo za fotografiranje krajine. A na vreme pač ne moremo vplivati, zato je prav, da vedno slikamo.«

Kaj si želiš še poslikati, pa ti še ni uspelo?

»Nimam kakšnih posebnih želja. Gore same me večkrat presenetijo s kakšnim pravljičnim trenutkom. Morda bi lahko več opazoval in slikal živali, vendar je za to potrebnega precej časa in čakanja, jaz pa se raje gibljem.«

Si imel kakšno samostojno razstavo, si sodeloval pri kakšni?

»Na klubskih razstavah sodelujem z domačim foto klubom. Imel sem tudi nekaj samostojnih razstav, kakšno fotografijo pošljem tudi na druge fotografske razpise v Sloveniji, v tujino pa del ne pošiljam. V okviru Festivala alpskega cvetja, ki vsako leto poteka v Bohinju, sem do sedaj trikrat pripravil razstavo alpskega cvetja. Sicer pa vse delam bolj na ljubiteljski ravni in zato ne zbiram točk in fotografskih nazivov.«

Si kdaj fotografiral tudi z dia filmom?

»Pričel sem že z digitalnim fotoaparatom, tako da 'diasov' nikoli nisem delal.«

Digitalna fotografija in programi za obdelavo so omogočili ljudem, da lahko veliko več in tudi neselektivno fotografirajo. Za 'popravke' fotografije pa je potrebna potem njena obdelava. Koliko časa potrebuješ za obdelavo slik?

»Slike seveda obdelujem sam. Sicer stremim k temu, da je v osnovi fotografija videti tako, kot sem stvar videl, vendar je obdelava še vedno potrebna. Včasih to zahteva kar precej časa, sploh če gre za bolj zahtevne slike, ki so na primer slikane proti soncu, v slabših svetlobnih pogojih ... Seveda z obdelavo ne smemo pretiravati.«

Ali fotografije tudi prodajaš?

»Sem ter tja kakšno tudi prodam. Pridno sodelujem s Planinskim vestnikom, včasih prodam sliko za koledar, internetno stran ali knjigo, kot na primer za Plezalni vodnik Bohinjske stene in Dolomiti, sanjske gore. Živeti s tem seveda ne bi mogel in tudi ni moj namen. Vsak fotograf se dobro počuti, če kakšno sliko proda, saj je to potrditev, da je slika dobra in nekomu všeč.«

Imaš tudi svojo spletno stran. V čem misliš, da so prednosti spletne strani za fotografa?

»Naslov moje spletne strani je <http://www.petersfoto.si>. Na njej so fotografije gora, živali in cvetja v gorah ter fotografije Bohinja. Preseneča me število obiskov strani, ki se vsak dan povečuje. Obiskovalci strani objavljene slike lahko tudi komentirajo, večkrat me kdo potem tudi preko elektronske pošte povpraša o kakšni turi, kako je

z dostopom, varovali, razmerami ... Slaba stran spletne foto galerije pa je kraja slik. Objavljene slike so sicer precej pomanjšane, a so še vedno dovolj velike za objavo na internetni strani. Na internetu je namreč veliko turistične ponudbe za razne apartmaje, sobe itd., kamor seveda lepo 'paše' kakšna lepa slika planine, gore, rože ali Bohinja. Seveda vse brez vednosti avtorja.«

Na kakšen način si prišel do znanja o fotografiji, ki ga imaš sedaj?

»Na začetku sem pogrešal kakšen tečaj, oziroma napotke kakšnega bolj izkušenega fotografa za nastavitve pri slikanju, za obdelavo slik ... Seveda kaj takega v Bohinju nisem našel, sem pa sčasoma sam spoznal, kako je potrebno nastaviti aparat, kakšne so razlike z različnimi časi osvetlitve, z odprto ali zaprto zaslonko, kako slikati ponoči, v snegu ... Verjetno se še vedno ne zavedamo

Mavrica nad Bohinjem





Pod Pršivcem

prednosti spominske kartice pred filmom. Če bi še vedno slikal na filme, bi bila to draga šola.«

Ali si bil kdaj pri fotografiranju v kakšni nevarnosti, pa se je takrat nisi niti zavedal? Ali pa morda v kakšni komični situaciji?

»V gorah si večkrat v nevarnosti: prepadi, pesek na skalnih poličkah, mokre trave, pozimi sta tu led in sneg ... Toliko že gledam, da ne 'rinem' predaleč. Večkrat tudi žena poskrbi, da ne pretiravam. Lani sva bila na Ogradih, kjer sem nad prepadom zagledal lep viharik, za njim pa se je Debeli vrh ravno otresel oblakov. Šel sem proti njemu, žena me zaradi rušja ni videla. Pred viharikom je ležalo podrto drevo, ki je seveda zakrivalo in kazilo pogled na tisti čudoviti viharik. Zbrcal sem ga proč in s truščem je padlo nižje v neko ozko grapo. Seveda je žena mislila, da sem padel jaz, in tisti dan kljub lepim slikam ni bil kaj prida, saj sem potem vso pot in še doma poslušal ...«

Kaj ti na fotografiji pove o dobri ali slabi fotografiji? Ali prisegaš na tehnično izvedbo, motiv, idejo ...?

»Vsaka slika ima svojega 'malarja'. Osebo so mi všeč izvirne slike, rad vidim kaj novega, v nedogled ponavljajoče se slike raznih vsem znanih motivov mi gredo že malo na živce. Seveda je prav, da je slika kompozicijsko uravnovešena, čeprav mislim, da nekateri preveč stremijo k temu. Zadnje čase se pojavljajo tudi hudo obdelane slike, ki so nekaterim zelo všeč, so pa daleč od realnosti in meni žal 'ne sedejo'.«

Kaj misliš, da lahko še izboljšaš pri svojem fotografiranju?

»Vedno se da fotografijo narediti še lepšo. Včasih si za izboljšavo pač vzamem čas, včasih kaj poslikam mimogrede in popravni izpit ni več možen. Sicer pa, kot sem že omenil, gore večkrat presenetijo s pravljичnim trenutkom in to zabeležiti skozi objektiv je svojevrstno doživetje.« 

Šumeče vode Bohorja

Za vroče poletne dni

 in  Andrej Trošt

Poleti, ko se temperature povzpnejo nad 30 °C in nam peklenska vročina poskuša zaviti vrat, je rešitev izlet v globoko senco bohorskih gozdov. Tam se pod gostimi krošnjami dreves, skozi katere pihlja hladen vetrič, nadihamo svežega zraka.

Še večji hlad pa ustvarjajo bohorski potoki in slapovi, ki s šumenjem in pršenjem vode naredijo posebno vzdušje. Hladne drobne kapljice v zraku so kot balzam za telo v času vročih dni. Tam pozabimo na vročino in ob sedenju in opazovanju peneče se vode nas začne že prijetno zebsti.

Bohor je pogorje na skrajnem vzhodnem delu Posavskega hribovja zahodno od Kozjanskega in severno od reke Save. Območje prekrivajo gozdovi,

v katerih se nahajajo redke samotne kmetije, med katerimi je Žvegličeva kmetija (820 m), najvišje ležeči zaselek v občini Krško. Najvišji vrh Bohorja je Veliki Javornik (1024 m), vendar je lepši razgled s Skalice (951 m), Velikega Koprivnika (984 m), Oslice (860 m) ali Vetrnika (709 m).

Geološka zgradba Bohorja in naravni izviri potokov so vplivali na nastanek strmih in globokih grap in sotesk, preko katerih se danes preliva voda v številnih slapovih in kaskadah. Bohor gradijo raznovrstni dolomiti, apnenci in tudi mlajše kamnine, kot so lapor, peščenjak ter drugi nesprijeti sedimenti. Za nastanek slapov je od omenjenih kamnin odločilen dolomit, ki je najodpornější in gradi stene praviljčnih slapov.

Slap Bojanca



Slap Pekel



POT ŠTIRIH SLAPOV

Krožno pot mimo bohorskih slapov lahko načrtujemo tako, da se povzpne na vrh Bohorja (Veliki Javornik), si ogledamo partizansko bolnišnico in tiskarno ter obiščemo koč na Bohorju. Lahko pa se sprehodimo samo do slapov. Če se odločimo za prvo varianto, je tura dolga približno 3–4 h, če želimo videti posamezne slapove, pa nam to vzame precej manj časa (0,5 do 1 h). Pot štirih slapov lahko začnemo ali v dolini Blanščice nad Gorenjim Leskovicem ali pa na Jablancah. V prvem primeru gremo mimo kmetije Požun in se vzpenjamo ob potoku Blanščice, dokler ne pridemo do slapa Pekel. Slap Bojanca, ki je s potjo povezan s slapom Pekel, pa je dostopen tudi po poti, ki se odcepi dvesto metrov pred kmetijo Požun in sledi Stranjskemu potoku. Od Pekla lahko nadaljujemo mimo partizanske tiskarne Franceta Prešerna in proti vrhu Velikega Javornika ali pa zavijemo proti Pustim Ložicam in po dolini Dobrovskega potoka (lahko mimo Jablanc) do slapa Ubijavnik. Od tam vodijo na Bohor tri poti, prva je grebenska in pripelje do koč na Bohorju, druga gre mimo partizanske bolnišnice na Travnem lazu in

nadaljuje proti vrhu, tretja pa poteka mimo Petrove skale z možnostjo obiska naravnega okna. Četrty slap Bojavnik se nahaja na potoku Globoki graben. Pristop do Bojavnika je možen od koč na Bohorju mimo zaselka Plešivec in Na Terogu. Lahko pa se z avtomobilom pripeljemo po cesti, ki vodi na Bohor, na peščenem terenu ob cesti parkiramo ter se spustimo do Bojavnika, do koder je dobrih 10 min hoje.

BOHORSKI SLAPOVI

Slap Bojanca – visok je 14,8 metra in se zliva čez srednjetriasni anizijski dolomit. Pod slapom je 1,5 metra globok in 2,2 metra širok tolmun.

Slap Pekel – 15 metrov visok slap, ki pada po dolomitni, zasigani in z mahom porasli steni. Blanščica, ki je v preteklosti menjala strugo, je pustila veliko tolmunov in obrušeni sten nad Peklom in tudi v nižjem delu potoka.

Slap Ubijavnik – Dobrovski potok se preliva čez štiri stopnje, ki se prekinjajo s tolmini. Najvišji del slapu, ki se imenuje Ubijavnik, znaša 6,8 metra.

Slap Bojavnik – 16,4 metra visok slap, ki se nahaja v Globokem grabnu na močno razgibanem

Slap Ubijavnik



Slap Bojavnik





Bolnica v Travnem laz

in s tektonskimi silami preoblikovanem terenu.

Slap v Zapečju – 8,8 metra visok slap, ki ga za razliko od prej omenjenih gradi apnenčasta stena, na katero se odlaga lehnjak.

Lehnjakovo slapišče Mlinarjev up – okrog 50 metrov široka in 10 metrov visoka lehnjakova tvorba, kjer se voda preliva le ob večjem deževju ali taljenju snega.

OSTANKI ZGODOVINE

Na območju Bohorja si lahko ogledamo partizansko bolnišnico v Travnem laz, ki je v času druge

svetovne vojne služila bolniški oskrbi partizanov. Bolnišnico so uredili borci Kozjanskega odreda, v njej pa so se zdravili tudi borci XIV. divizije, težko ranjen ameriški pilot in njegov telegrafist. Lokacija ob potoku v gozdu je bila dobro skrita, dokler je zaradi izdaje nemški vojaki niso našli in aprila 1944 požgali. Bolnišnica je zgrajena iz lesenih hlodov in brun, na strehi pa raste trava, tako da je objekt še manj opazen. V na pol podzemnem objektu so lesene postelje in ognjišče. Leta 2002 je bila zgradba nazadnje obnovljena in ima danes zgodovinski pomen, služi pa nam lahko tudi kot zatočišče pred dežjem.

Poleg bolnišnice se na območju Bohorja nad slapom Pekel nahaja Tehnika France Prešeren, tiskarna, ki je med vojno skrbela za tiskanje in oglaševanje. V Tehniki so trikrat tedensko izdajali Radijski vestnik, tiskali časopisa Novi glas in Mladino ter različne brošure in priložnostno literaturo. Po izdaji so jo leta 1945 Nemci požgali. Njena lokacija je bila premišljeno izbrana, saj je šumeči slap dobro prekrival zvok tiskarskih strojev.

Literatura: A. Ramovš, B. Aničič, A. Petrovič, D. Klenovšek, 2000: Naravne znamenitosti južnega pobočja Bohorja. Slapovi. Senovo: Turistično društvo. ●



Bo življenje v vaseh pod Ratitovcem?

Zgornje Danje, Zabrdο, Torka

 Milka Bokāl

Ratitovec, v ozadju Julijci FOTO: STANE KLEMENC

Že dolgo sem si želela iti v Zgornje Danje, v najvišje ležečo slovensko vas. Bled spomin na športni dan iz gimnazijskih let je vabil; ni bil jasen, le slika ozkega kolovoza, ki je vodil navkreber mimo hiše in strmih bregov nad njo, je silila iz podzavesti.

Zdaj sva spet tukaj, po dolgih letih. Ovinkasta makadamska cesta se nad Sorico odcepi desno od smeri na Soriško planino in se rahlo vzpenja. Kanali so lepo očiščeni. Pogovori iz otroštva so ujeli, da je to za taka pota nujno. Sicer voda dere, odnaša vse pred seboj, pokaže se kamenje in pot je čedalje slabša. Na obeh straneh so gozdovi in kar nekaj časa je treba, da se svet odpre. Prikažejo se hiše v Zgornjih Danjah in bela pot čez sončna pobočja. Na levi strani tik ob vstopu v vas je nekoliko več prostora. Nekdo je tu naložil trame za ostrešje. Skrbno so položeni drug vrh drugega in med posameznimi plastmi so letve, da les lahko diha.

Prideva do prvih hiš. Stiskajo se v bregu. Kdo ve, ali ljudje še živijo v njih? Steze do njih še niso povsem zaraščene, a trave različne velikosti so pokončne in nepohojene in so znamenje, da tu prav pred kratkim ni hodila človeška noga. A sem

pa tja se na oknih le vidijo rože. Malce tesnobno se počutim – človeka nikjer, niti dima, ki bi pričal, da za temi zidovi utripa vsakdanjik v svojem običajnem ritmu.

Nad hišami se dvigujejo strmi bregovi, ki prehajajo v zelenje gozdov, med katerimi se sem in tja belijo skale z Ratitovca. Pobočja so nepokošena in že malce rjavijo. Cvetovi travniških rož med travami že usihajo. Debelušasti kozolci v strminah pod potjo so prazni. Sem pa tja le samcat steber sega v nebo, vse drugo je odnesel zob časa. Bog ve, od kod je privrela ta kamnita arhitektura, saj je majhna lesena streha skoraj v nesorazmerju z debelimi oporniki. Na koncu vasi stoji mogočna lipa. Šumenje drobnih živalic se sliši že od daleč. Čebele so tu našle obilno pašo.

Pogled se sprehodi po pokrajini. Plečati Blegoš je blizu, smučišča na Črnem vrhu tudi, kopa Porezna je razpoznavna. Spodaj pa doline in temni gozdovi, med katerimi lise svetlejših zelenih delov zaznamujejo domačije. Življenje na njih najbrž ni prav lahko. Tako kot ni tu, na teh bregovih. Saj si človek težko zamisli, kako je cel dan fizično delati. Garati, kot se temu reče. Bog ve, ali še obstaja

občutje navezanosti na zemljo, na te robove, ali bo zamrlo v človeškem doživljanju in bo živelo le še v delih naših pisateljev ... Ali že prevladujejo le gledanje skozi novce, boj za zaslužek in razmišljanje o izrabi prostora?

Izza ovinka prihajajo mehki glasovi. Potem se prikaže otroška glavička, kmalu pa še oče in mati. Mlad par je na družinskem sprehodu. Otrok ob pogledu na tujca utihne. Oče in mati pa kažeta zanimanje za naključna pohodnika.

Je tu prava pot do Torke? Pravzaprav je to čisto nepotrebno vprašanje, saj pot jasno kaže, da je smer prava in da ni moč zaiti, a človek nekaj pač mora reči.

Ja, je. Dve hiši sta gori.

Pa ljudje, so stari?

Ne, mladi. Stari so pomrli. Stvaren odgovor; drugačen pač ne more biti v teh bregovih.

Potem pa ni tako žalostno, da bo le življenje naprej. Mladi mami pritajen nasmeš spreleti obraz in oči dobijo svetleč lesk. Vsi pa v mislih šinemo k otroku, ki hlača med nami.

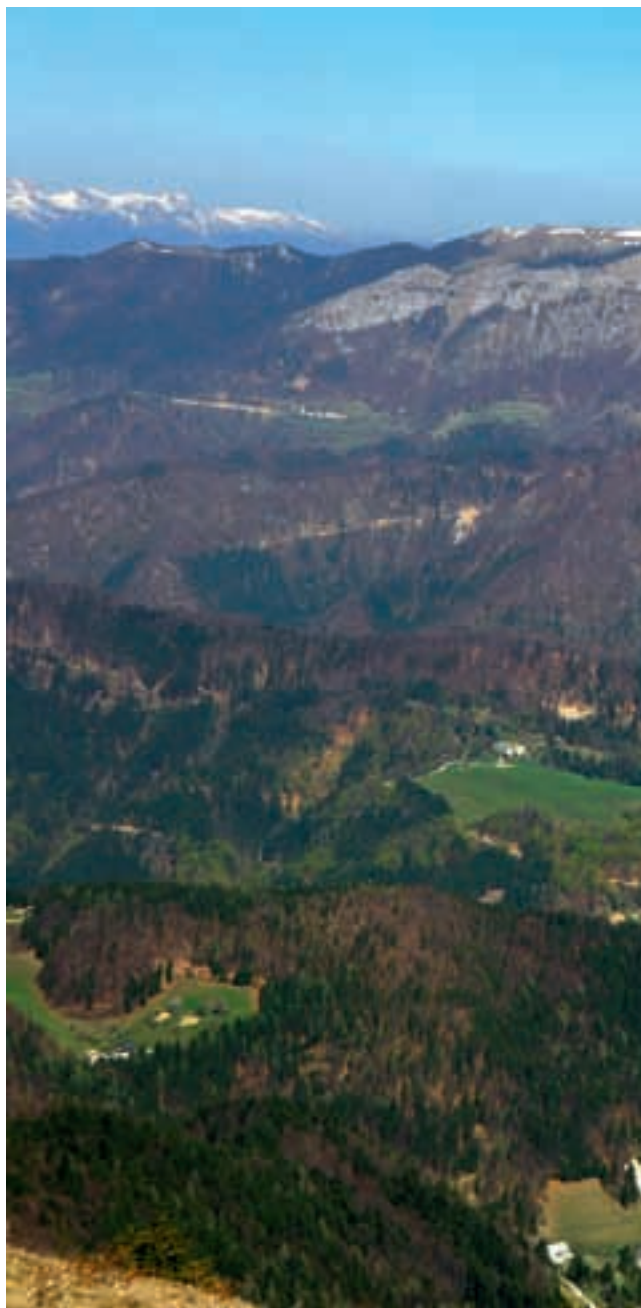
Ja, počasi pa bo. Pri nas bomo zidali hišo. Očetov odgovor spleta gnezdo, dom.

Še nekaj vsakdanjih besed o službi, ki naj bi bila kar doma, in razidemo se vsak v svojo smer, midva naprej proti Zabrdi, družina pa proti domu. Lepo, da mladi niso črnogledi in da imajo voljo. Potem pa le ni tako zapuščeno v teh melinah! Tudi tisto ostrešje ob vhodu v vas je dobilo stvarno ozadje.

Prideva v Zabrdi. Do hiše pod potjo vodi steza, tudi tu trava ni pohojena. Streha je pokrita s skrilom. Najbrž je bila pred leti to tu edina kritina. Zali Log spodaj v Selški dolini je znan po njem. Človek je izrabljaj tisto, kar mu je dajala živa in neživa narava. Ob stari hiši je počitniška hišica. Tudi to je ena od oblik življenja v teh bregovih. Vsaj za konec tedna se ljudje vrnejo v kraje svojih dedov. Za vasjo pa spet lipe. Pravi drevored oblikujejo in čebelja pesem se spet enakomerno sliši iz njihovih krošenj. Vse kaže, da je sončna lega primerna za ta drevesa.

Za nama prisopihajo kolesarji. Sončna in ne preveč strma pot po obronkih Ratitovca je primerna zanje. Do Torke ni več daleč.

Nenadoma se čez pot v več lokih požene drobna črna živalca. Murenček je kazal svojo radoživo silo. Sonce ga je privabilo iz luknjice. To drobno živalsko početje je res zanimivo. Zadnjič mi je ob kolesarjenju zvečer po naši dolini cesto prečkalo več polžev. Deževno vreme jih je spravilo na plan in s pravo polžjo naglico se hiteli čez cesto. Sicer so mi bolj



všeč tisti, ki vlečejo s seboj svoje domovanje, a tudi ti oranžasti so tako pogumno štrleli rožičke naprej, da bi bilo res neprimerno, da bi jih ugonobili dosežki civilizacije. Tudi polži radi živijo, se mi je sprožilo v mislih. Ustavila sem kolo in s travnatimi pripomočki spravila brzeče počasneže v travnato zaledje.

Dan prej sva opazovala, kako je čebela vlekla drugo čebelo, sam bog ve kam. Mogoče domov,



v panj. S tako močjo je oklepala telesce svoje sovrstnice in se prebijala čez drobne kamne, peske, vejice in druge ovire na svoji poti, da jo je bilo veselje gledati. Kazalo je, da je prva obnemogla; nekaj je pomočnico vleklo, da se je oprla na pobude iz svojega socialnega vedenja. Žal cilj poti po moje tokrat ni bil dosežen.

Prispela sva v Torko. Ob vhodu v vaso neštivilni

prebivalci postavili tablo z napisom: Torka – 1100 metrov. Neki ponos diha iz teh besed. Ob napisu pa je mala utica, v kateri pravcati kraljevski prestol v obliki debelega drevesnega panja obiskovalce te hribovske vasi gostoljubno vabi k počitku. Tudi to je znamenje, da puščobnost le ni zajela teh samotnih krajev. Počasi bo pa le ... Upajmo, kot je rekel mladi očka. 🍷

Sam ...

Miniatura

in Marjeta Štrukelj



Poželjivo opazujem zanko, ki jo je nekdo namestil, da bi olajšal spust v škrbino. Poenostavil nadaljevanje grebena proti Stolu. Videti je dokaj nova in varna, tudi klin tiči globoko v razpoki. Kljub vabljeni opori »scagam«. Letošnje leto res ni »moje« leto. Prvi odstop na tej gori sega v davna devetdeseta. Bila sem sama in brez opreme. Danes imam vse, družbo in opremo, pa vendar ... Greben Orlic do Stola bo počakal na naslednjo priložnost. Spet čez petnajst let? Takrat bo dobro, če se bo kdo še spominjal mojega pepela.

Preden v sestopu doseževa Celovško škrbino, to je majhno sedelce med Jelenčkom in Celovško špico, se že domislim, kako rešiti rahlo grenak okus po neizpolnjenem. Drobtinica ugaja tudi Pavlu. Nikoli še nisva stopila na Srednjo peč. Zaslužno nosi svoje sredinsko ime. Kotel z njenim vrhom v sredini je tule videti skoraj kot model za potico. Na nasprotni strani strmih pečin je vabeče kazala travnati jezik, ki se tik pod grebenom ozko zajeda med rušje. Po grebenu je od tam le nekaj korakov na desno do vrha. Čeprav Stanko Klinar pravi, da

je po SZ grebenčku z markacij v Kožnah na vrh le 15–20 minut, Srednja peč večinoma sameva. Takoj se zaščitim s faktorjem dve, da ne bo nestrpnega pogledovanja na uro.

Ko se znajdemo v Kožnah, prav v njenem vznožju, je Srednja peč privlačna lepota, ki v mimohodu zvabi hrepeneče poglede, za kratek čas celo odvrne pozornost od imenitnejših ciljev, ki se šopirijo v vencu. Zadaj se Vrtača s svojim Gradom prek Orlic pogovarja s Stolum in se za Srednjo peč ne meni, a ta ne bi bil Stol z veliko začetnico, če njegov Orličji naslon taiste Peči ne bi obšel v velikem loku. No, potica bi resda lahko ušla skozi Zagon, a med najinim sestopom s Celovške špice ga Srednja peč že počasi zakriva, da je obroč videti zaprt, saj se Srednji vrh na levi kar stopi z ozadjem višje Begunjščice.

Skromna stezica prek skalnega praga povabi v strme trave, kjer ni mogoče zgrešiti, saj je treba le navzgor. In v strmini spet krepko zaostanem; Pavel je že davno izginil nekam proti vrhu, ko jaz vsakih par metrov ustavim korak in diham. Ja, tole res

ni moje leto. »Nikoli ne bo bolje« je naslov nekega filma ... s srečnim koncem, se tolažim. Zdajci prhne in zatopota tik pod menoj, da pogled ujame le še gamsjo zadnjico, ki izgine v ruševju. Da bi imela tvoje noge ... No, želja se ni uresničila, sem pa srečna dosegla grebenček s svojimi, saj je manjkalo le nekaj korakov. Na levi spodobno zračen pogled pade v vznožje, na desni goščava rušja ...

Ko zasliši moj korak, vstane in z desnico pritisne kazalec k ustnicam. Ne slišim samoumevnega: »Pssst!« Ozrem se za njegovo levico, ki meri fotoaparat proti rušju, tam mali obrne glavico in nežno, tanko zajoka. Mladiček je vse do mojega prihoda trdo obračal glavo proti varni goščavi, češ: »Ne vidim te ...« Povsem razumljivo. Kot otrok, ki si zakrije očke z rokami in reče: »Ni me, ni me ...« Brez besed se v dveh korakih odplazim do skrinjice z vpisno knjigo, Pavel v hitrem polkrogu s tremi posnetki zabeleži razgled in še preden pokrijem skrinjico, že nameri korak z grebena. Na nobenem vrhu nisva tako tiho in kratko opravila. Mladiček je stopil v zavetje rušja in se malo skrnil, jaz pa sem pospešila za Pavlom, da bo čimprej osvobojen najine »preteče« bližine.

»Bila sta na vrhu, ko sem prišel. Ona je zbežala mimo mene, mladič pa je nepremično obstal. Trikrat se je vrnila po njega.« Očitno ga je pretreslo bolj kot mene, saj je v dolgih minutah čakanja (skoraj deset jih je bilo) nepremično sedel in ni vedel, kaj naj stori. Gledal je mladiča, z glavo obrnjenega v ruše, njegova mati pa je trikrat prišla ponj na razdaljo nekaj metrov. Ni upala bližje in mladič ni upal z njo na varno. In Pavel je bil vmes in ni sestopil, ker je čakal name.

Šele zdaj dojamem zgodbo. Trije moji ujetniki so potrpežljivo čakali. Ubogi ljubki mladiček je zajokal samo enkrat ..., ko je zagledal mene. Ne morem zavrteti filma nazaj in popraviti zgodbe. Občutek krivde skušam razdeliti: »In zakaj si čakal name, zakaj nisi takoj sestopil z vrha?« »Saj sem ti rekel, da je mati trikrat prišla nazaj po mladiča.« Seveda, vsakokrat je zagledala mene, ki sem se vzpenjala, in je ujeta begala, mladič ji ni sledil in tisti sopečni topot pod menoj je bil njen beg, pobeg v smrtnem strahu, saj je na vrhu pustila mladiča. Uvidim, da na Srednjo peč ni dveh poti. Je samo tvoja, gams.

Hitro sva sestopila po kratki strmini, ujela prečno stezico in spotoma pogledovala, če se mati že vrača po mladiča. Nisva je videla, pozneje sem ležec v travi brez konca obnavljala prizor in si želela, da bi ju zagledala, kako mirno skupaj mulita



Prestrašena mati se vrača po mladička.

večerno pašo. Pa ju ni bilo. V dolino sem se vrnila z občutkom, da sem nehote storila nekaj slabega, pravzaprav se bojim, da si še vedno sam.

Rada pokažem tvojo fotografijo. Prisrčno veselje nekako potisne v ozadje krivdo. A vest se znova oglašja, nepomirjena terja javno izpoved. Pozabi, če moreš. Jaz ne bom. Tvoja ljubka podoba naj zbujala ljubezen do divjine, naj zadrži roko vsakič, ko ta seže po naravi, naj ustavi korak vedno, kadar ne čutiš več varne razdalje. Premajhen si, da bi karkoli razumel, tvoja mati o človeku ve več. Njen do brezumja prestrašeni pogled govori brez besed ... ●

S Švicarji na Belli Toli

Slovenski vojaški gorniki na srečanju IFMS

in Janez Kavar



Svetovna federacija vojaških gornikov (IFMS) Vsako leto, poleg mnogo bolj uradnega kongresa, pripravi tudi Dneve IFMS, ki so namenjeni predvsem druženju članov iz različnih nacionalnih organizacij, spoznavanju gora države gostiteljice in počastitvi spomina padlim vojakom v gorah. Letošnje leto, prve dni julija, so bili gostitelji Dnevov IFMS Švicarji, ena izmed njihovih najbolj delavnih sekcij UPA 10 iz Siona. Ob pomoči Slovenske vojske je bila z dvaindvajsetimi udeleženci delegacija slovenskega Združenja vojaških gornikov na letnem srečanju mednarodne federacije v Sionu najbolj številčna. Vrhunec srečanja je bil zagotovo skupinski vzpon na 3025 metrov visoki vrh Bella Tola.

Z AVTOBUSOM, ŽELEZNICO IN PEŠ

Dnevi IFMS imajo svoja pravila in tradicije, ki teže k izvirnim vrednotam vojaškega gornišтва. Namestitev udeležencev iz šestih držav v sionski vojašnici, kjer sicer domuje artilerijska šola švicarske vojske, je imela z urejenostjo, s skromnim udobjem in strogo ekološko naravnostjo prepoznavno sporočilo. Nič manj pa zato ni bil prisrčno gostoljuben sprejem švicarskih kolegov. Po srečanju starih prijateljev so hitro stekli pogovori o vzponu na Bella Tolo. Švicarji so vrh opisali kot tehnično nezahteven, skupinski vzpon pa sta časovno skrajšala še avtobusni prevoz in kratka gorska žična železnica.

Ozka gorska cesta v Saint Luc, izhodiščno vas pod Bella Tolo, zahteva od voznikov avtobusov pravo mojstrstvo. Slovenska vojaka, ki krmilo svojega avtobusa pogosteje kot visoko pod gore vrtita proti Bosni in Kosovu, sta bila nalogi odlično kos in takoj deležna odkritega priznanja švicarskih kolegov. Marjan, kranjski gorski vodnik in reševalec, zaprto dolino dobro pozna in slikovito komentira vijugasto avtobusno vzpenjanje z mnogimi duhovitimi primerjavami avtohtonih prebivalcev z našimi iz doline Kokre, tržiške Lomske in Solčavske doline. Gorska vas Saint Luc leži 1650 metrov visoko na koncu istoimenske doline. Iz Saint Luca, ki se ponaša z odlično ohranjenimi

tipičnimi lesenimi »bajtami«, v kakršnih so nekoč živeli kleni švicarski gorjanci, vodi cesta še više v vas Chandolin (2000 m), najvišje ležečo stalno naselbino v Evropi. Chandolin ima danes samo še okoli sto stalnih prebivalcev, pa še ti po večini niso več Švicarji, ampak največkrat umetniki z različnih koncev sveta.

Na koncu nekaj stometrskega potovanja s posebno železnico na jekleni vrvi se razdelimo v večjo skupino za vzpon na gorski vrh in manjšo, ki se odloči za pohajkovanje pod goro in ogled visokoležečega observatorija. Vzpenjanje na Bella Tolo ni zahtevno, zato pa toliko bolj omogoča nekakšen vojaško-gorniški Babilon, ko od besednega zakladja različnih jezikov postane mnogo bolj pomembno skupno čutenje gorskega sveta. Tik ob poti nas spremljajo živahni opozorilni žvižgi svizcev in gorski potočki, ki so po s snegom obilni zimi letos živahno žuboreči še v juliju. Obilni vegetaciji visoko pod vrh slede krave z ogromnimi planšarskimi zvonci pod vratom. Nekaj sto metrov pod vrhom se pristopna pot strmo vzpne, naša strnjena kolona pa se razcefra na množico skupinic. Skoraj neopazno z dihanjem zaznamo višino blizu tri tisoč metrov. Zadnje desetine metrov je pot opremljena z jeklenicami, najbrž bolj zaradi orientacije kot zaradi varnosti pristopa. Na grebenu se pot razcepi k našemu cilju Bella Toli in k 2951 m visokemu Rothornu. Naš Vigl, Tržičan, ki ga brez fotoaparata ne srečaš več nikjer v gorah, zakorači najprej na Rothorn, potem pa se vendarle pridruži še množici, ki se je podala na Bella Tolo. Vrh naše današnje gore kmalu oživi. V vojaštvu generalski čin vendarle pomeni spoštovanje in ob dveh francoskih, dveh nemških in enem švicarskem imamo na vrhu tudi Slovenci svoje generalsko zastopstvo. Stiski rok, čestitke, kot vedno na srečno doseženih vrhovih. Ko so se pred fotoaparat nastavile pisane pokrite glave, z nemškimi Gebirgsjäger šiltastimi kapami, obilnimi modrimi francoskimi baretkami njihovih Chasseurs des Alpes, s klobukom italijanskih alpinov, črnimi strogo zlikanimi švicarskimi baretkami in sivimi slovenskimi z gamsom

na kokardi, je najbrž nastopil najbolj pomenljiv trenutek letošnjega srečanja vojaških gornikov. Kolikokrat doslej v zgodovini so si izpod vseh teh pokrival na robah gorskih grebenov škilile nasproti puškine cevi? Danes prijateljsko skupaj uživamo najbolj veličastno sporočilo gora – mir!

LOKALNE ZNAMENITOSTI IN NAČRTI ZA NAPREJ

Po sestopu z gore nam švicarski gostitelji v obnovenih mlinih pod Saint Lucom predstavijo nekdanje trdo gorjansko življenje. Moko, zmleto v tistih mlinih, so nekoč komaj nekajkrat na leto zamesili in spekli v kruh, ki je nato trdo posušen le občasno prišel na jedilno mizo. Največkrat s sirom »raclette« in krompirjem ter kdaj pa kdaj še s kosom posušenega mesa. Po ogledu podzemnega jezera pri Sionu, ki pa je pravi malček v primerjavi z našo Planinsko jamo, zadovoljni s čudovitim dnem še mi posedemo k »raclette« in h kozarčku odličnega vina iz vinogradov od Siona do Martignya. Ko smo se zjutraj peljali proti naši gori, smo večinoma vsi prvič opazovali škropljenje vinogradov s helikopterjem ... Bolje, da tega ne preberejo prehitro naši vinogradniki! Švicarji nam pred sirom s krompirjem predstavijo še vsakoletno zahtevno tekmovanje s turnimi smučmi Les Trophées du Muveran, ki ga organizirajo v okolici Siona. Pri izvedbi zahtevnega celodnevnega tekmovanja sodeluje kar dvesto prostovoljcev. Zadnja leta se tekmovanja udeležujejo tudi ekipe iz Slovenije.

Temeljna vrednota mednarodne federacije vojaških gornikov je spoštovanje spomina na vojake, ki so svoja življenja pustili v gorah. Na sionskem pokopališču se ob grobu v Švici umrlih francoskih in belgijskih vojakov v prvi svetovni vojni družno poklonimo njihovemu spominu. Pred koncem letošnjega druženja vojaških gornikov se sestane še izvršni organ IFMS. Slovenci dobimo vredno pobudo, da bo prihodnji generalni sekretar

IFMS (International Federation of Mountain Soldiers) je bila ustanovljena leta 1985 na pobudo veteranov ameriške 10. gorske divizije (10th Mountain Division) in veteranov nemških enot gorskih lovcev (Gebirgsjäger). Danes vključuje poleg Nemčije in ZDA še nacionalne organizacije vojaških gornikov Avstrije, Francije, Italije, Poljske, Španije, Švice in Slovenije. Temeljne vrednote IFMS so prizadevanje za mir, spoštovanje človekovih pravic, varovanje gorskega sveta in obujanje spomina na padle vojake v gorah.

Združenje vojaških gornikov Slovenije (ZVGS) je leta 2007 postalo samostojno združenje iz leta 1994 ustanovljene Gorske sekcije pri Zvezi slovenskih častnikov. Slovenija je postala članica IFMS leta 1999. Člani združenja so gorniki, ki služijo ali so kdajkoli služili v vojaških gorskih enotah doma ali v tujini, sprejemajo vrednote IFMS in niso delovali proti slovenskemu narodu in slovenski državi. Častni člani ZVGS so Dinko Bertoncelj, Janez Lušina in Srečko Tušar.

IFMS iz slovenske organizacije vojaških gornikov. Dogovorimo se o strategiji širitve IFMS v države na goratem Balkanu, kar bo v pomoč tudi pri razvoju planinstva, gorništvu in alpinizmu v tem delu Evrope nasploh. Slovenci pa predstavimo še idejo za spletno stran IFMS, ki bo imela predvsem povezovalno vlogo med nacionalnimi organizacijami in člani.

V domovino se vračamo skozi slikovito italijansko dolino Aoste, ki ima v vojaškem gorništvu poseben pomen. V teh predelih so Italijani že v 18. stoletju med tamkajšnjimi gorjanci novačili prve pripadnike takratnih povsem novih specializiranih vojaških gorskih enot. V Aosti domuje Scuola Militare Alpina, najstarejša vojaška gorska šola na svetu, ustanovljena leta 1934. Prihodnje leto (2010) bodo Dneve IFMS organizirali Italijani, in sicer v Vidmu (Udine). En dan tega srečanja bomo skupno obiskali tudi Kobarid, Bovec in Log pod Mangartom in se sprehodili po Poteh miru v Posočju. ●

Člani združenja vojaških gornikov



Ivan Anderle - Rejčk, srčni mož iz Podbrda

✍ Olga Zgaga 📁 arhiv PD Podbrdo

Planinsko društvo Podbrdo je na pobudo Jožeta Dakskoblerja v svojem planinskem domu Zorka Jelinčiča na Črni prsti sredi avgusta uredilo spominski kot ustanovitelju PD Podbrdo in prvemu predsedniku društva Ivanu Anderletu - Rejčku in ga poimenovalo »Rejčkov kot«. Tako je obiskovalcem koč omogočeno, da spoznajo njegovo bogato planinsko dejavnost neprecenljive vrednosti za planinstvo v Baški grapi in tudi za slovensko planinstvo. Fotografsko gradivo so prispevali njegovi planinski prijatelji in arhiv PD Podbrdo, življenjepis pa je napisal Ivan Čufer.

Prisrčni slovesnosti, ki so se je udeležili številni planinci iz Baške grape in naključni obiskovalci, je prisostvovala tudi družina Ivana Anderleta. Predsednik PD Podbrdo Tomaž Štenkler je v pozdravnem nagovoru dejal, da dogodek daje zgodovinsko priznanje Anderletovemu prizadevanju za izgradnjo koč na Črni prsti in popularizaciji planinstva v Baški grapi. Jože Dakskobler je v orisu njegovega dela poudaril globoko povezanost, ki jo še danes čuti z njim generacija, ki ga je poznala in doživljala z njim trenutke, ki ne bodo nikoli pozabljeni. Spominski kotiček pa daje priložnost, da jih spoznajo in si jih zapomnijo tudi sedanj in bodoči rodovi.

V imenu družine se je vsem, ki so pomagali pri nastajanju spominskega kotička, zahvalil njegov sin Cveto Anderle. Izdelal je lepo izrezljano označbo spominskega kota, saj prav on po očetu nadaljuje tradicijo mizarjenja.

KDO JE BIL IVAN ANDERLE - REJČK?

Ivan je bil doma iz vasi Smokuč pri Žirovnici na Gorenjskem. Na domačiji »p'r Boštic«, kakor se je po domače reklo pri Anderletovih, je našlo dom šest fantov. Ivan se je rodil 18. julija 1908 kot četrti. Otroštvo so mu bogatile zelene planjave, širni gorenjski gozdovi, mikavne planine in razbrazdana oblička gora okrog domačega kraja. Lepota narave



Ivan Anderle - Rejčk

mu je zaznamovala vse življenje, mu dajala smisel in ga bogatila. Po osnovni šoli ga je tudi vodila k poklicu. Izučil se je za mizarja. Enaindvajsetleten je bil vpoklican v jugoslovansko kraljevo vojsko, služil je pri mornarici v Tivatu. Po vrnitvi domov nekaj časa ni mogel najti stalne zaposlitve. Šele leta 1936 je le dobil delo v jeseniški železarni. Takrat je bil že poročen z Marico Mihelač iz Podbrda, ki si je služila kruh v trgovini Rozman v Smokuču. Družina se je kmalu povečala, dobila sta sinova Cveta in Marjana.

Ivan je bil veseljak, pošten delavec, zaveden Slovenec. Kmalu je začutil, da prihajajo težki časi za slovenstvo in domovino. Takoj je vedel, kje je njegovo mesto. Gozdovi, skrivne grape, samotni seniki in domačije so mu dajali zavetje kot aktivistu OF, leta 1944 pa se je pred nevarnostjo nemške aretacije vključil v Cankarjev bataljon.

Konec druge svetovne vojne je prinesel tudi osvoboditev Primorske izpod italijanske okupacije.

S tem je po več kot dvajsetih letih spet zadihalo v matični domovini Sloveniji tudi Podbrdo, od koder je bila doma njegova žena. Leta 1947 se je z družino preselil na njeno rodno domačijo k »Rejčku«. Po letu dni se jima je rodila še hčerka Sonja. Žena je nadaljevala tradicijo mlinarstva, Ivan pa se je vozil

na delo v železarno na Jesenice in delal v svoji mizarski delavnici.

Planinstvo je nosil v srcu že od doma, saj je imelo v njegovem domačem okolju dolgoletno tradicijo. Zakonitosti narave in njeno skrivnostno moč, skatero vpliva na človeka, je poznal in razumel kot malokdo. Poznal je razmere v slovenskem planinstvu, ki je tako težko pričakovano svobodo dočakalo v klavrnem stanju. Od 69 planinskih koč, ki so pred vojno vabile v svet razkošne tišine, je bilo kar 49 požganih in uničenih, ostalih dvajset pa oropanih in potrebnih temeljitih popravil. Toda planinski navdušenci se niso ustrašili. Želja po svobodnem obiskovanju gora jih je že leta 1946 gnala k oživitvi Slovenskega planinskega društva, s čimer so spodbudili tudi obnavljanje podružnic.

USTANOVITEV PD PODBRDO

Ljubitelji planin iz Baške grape so se vse do leta 1957 včlanjevali v PD Cerklje, ki je takrat zajemalo tudi območje Baške grape do Črne prsti. Marsikoga je na Porezen, Črno prst, Koblo, Lajnar, Slatnik in Možic gnal nov, radosten občutek svobode, saj čas italijanske zasedbe med obema vojnoma ni dovoljeval dostopov nanje. Od leta 1954 jih je privabljal tudi nova planinska postojanka na Črni prsti, ki jo je iz bivše italijanske karavle preuredilo mlado PD Most na Soči. Sčasoma je med ljudmi začela tleti ideja o ustanovitvi svojega planinskega društva. Iz leta v leto je postajala močnejša, tako da je bil za njeno realizacijo potreben le še odločilni korak.

In prav Ivan Anderle je znal prisluhniti želji krajanov. Skupaj s še štirinajstimi somišljeniki je 3. marca 1957 udeležil njihovo idejo in ustanovil



Ustanovni odbor PD Podbrdo leta 1957

PD Podbrdo. Kot predsednik društva je postal steber, okrog katerega so nastajali društveni projekti in nezadržna gonilna sila za njihovo izvajanje. Njegove bogate organizacijske sposobnosti, neomajna volja in optimizem, vedno polna mera humorja in značilna gorenjska govorica – vse to je pripomoglo, da so ga vzljubili vsi, ki so ga poznali. Domačine je tako navdušil za planinstvo, da ga skoraj ni bilo, ki ne bi pridal kamenčka k napredku društva. Z zagnanim delom so kmalu odprli planinsko postojanko na Petrovem Brdu, leta 1959 pa prevzeli v upravljanje že dve leti zapuščeno postojanko na Črni prsti. Njena obnova je postala njegovo življenjsko delo, popolnoma se ji je posvetil. Pri tem mu je pomagala tudi cela njegova družina. Žena Marica je postala prva oskrbnica koč. Vsem je bila poznana kot iznajdljiva gospodinja, izvrstna kuharica, cenili so jo zaradi njene delavnosti, prijaznosti in ustrežljivosti.

Svoje bogate izkušnje in znanje je Ivan načrtno prenašal na mlade. Radi so hodili z njim v gore. Organiziral je zanimive izlete in jih seznanjal z naravnim bogastvom in lepoto naše domovine. Pritegnil jih je s svojim pristnim humorjem in očaral s slikovitim pripovedovanjem. S poštenim odnosom do njih in njihovega dela jim je dajal



Ivanu Anderletu so se domači planinci zahvalili za njegovo požrtvovalno delo pri nadgradnji planinske kočice na Črni prsti.

občutek varnosti in zaupanja. Prav po očetovsko jih je zagovarjal, če je bilo potrebno. Kako so bili ponosni, ko jih je ob prihodu na vrh Črne prsti, kamor so, še osnovnošolci, iz doline prinesli poln koš prepotrebnega materiala, pohvalil:

»Mejduš, ste pridni, fantje!« Tako je rasla in se utrjevala njihova pripadnost planinstvu, ki je kot njegova zapuščina ostala v njih živa do danes.

NEUMORNI ORGANIZATOR

Leta 1970 je organiziral prvi tek na Črno prst. Ko so ga na seji meddruštvenega odbora v Ilirski Bistrici okarali na ta račun, češ da je tek v gore neetičen, jih je mirno poslušal, potem pa odločno odgovoril: »A veste kva, an kr se hudo ne brigejte, kva mi gor u Podbrd devamo. Men je prou use en, a greš gor na hrib hitr al pa počas, važn je, da ta mvađ gibajo.«

Bil je preprost, ljudski, kakor bi se držal reka: »Če želiš, da te razumejo, moraš biti eden od njih!« Trinajst let je vodil PD Podbrdo. Požrtvovalno in odgovorno je razdal čas zanj, kakor bi bilo to samo po sebi umevno. Dobil je številna priznanja od vseh strani, od PZS pa je leta 1960 prejel pohvalo, leta 1966 zlati znak PSJ in 1970 zlati častni znak PZS.

Kako zagnan je bil za planinstvo, pove tale dogodek. Ko je čakal na vlak, s katerim se je vozil v službo na Jesenice, se je pogosto ustavil pri prometniku v njegovi pisarni in ponavadi zavzeto razpravljaval o trenutnih problemih v planinskem društvu. »Čakaj,« ga je nekega dne prekinil prometnik, »da dam odhod vlaka«. Ko

se je prometnik vrnil v pisarno, ga je Ivan vprašal: »Ti, kam pa je šu ta vlak?« »Na Jesenice,« je povedal prometnik. »Ja madona, jaz moram na šilt!« se je spomnil Ivan.

Ivan Čufer ga je v zborniku ob 50-letnici društva takole označil: »Ivan je bil mož trdnega značaja, neupogljive volje, z jasnimi cilji, odločen organizator, neutrujen graditelj in načrtovalec, uspešen pogajalec, vzornik in učitelj mladih planincev, povsod in v vsakem trenutku goreč gornik ...«

Žal je bolezen zaznamovala njegovo življenjsko pot in ga spremljala do zadnjega. Ko ni mogel več na »njegovo« Črno prst, jo je opazoval s klopce nedaleč od domače hiše. Da mu je hitreje minil čas, se je posvetil konjičku iz mladih let. Na precej primitivni stružnici je oblikoval čudovite drobne predmete, ki v številnih domovih še spominjajo nanj. Stik z lesom mu je dajal občutek, da se v vsakem izdelku duša lesa tako čudovito združi z voljo človeka, da njegovo lepoto še dopolni.

Njegova življenjska pot se je iztekla 23. julija 1984.

Ivan Anderle - Rejček je z nesebičnim delom in neomajno predanostjo svojim idejam in ciljem postal legenda planinske preteklosti v gornjem delu Baške grape, simbol srčnosti, zanosa in vitalnosti slovenskega človeka. Moč njegove ljubezni do gora in do poštenega dela, njegove odločitve in dejanja še vedno tkejo zgodbe v današnji čas in šepetajo modrosti tudi bodočim rodovom planincev. Kakor da bi nas spodbujal: kdor upa, vztraja. Kdor vztraja, zmaguje. Pogum je sreča ... ●

Rejčkova družina na otvoritvi spominskega kotička na Črni prsti 8. avgusta 2009
FOTO: MARKO DRAKSKOBLER



Spomladi čisto, poleti cvetoče

Posledice naselitve rib v Dvojno jezero

✍ Tina Leskošek, Anton Brancelj 📷 Tina Leskošek



FOTO: DAVORIN TOME

VDvojno jezero, ki leži v Dolini Triglavskih jezer, so pred 18 leti iz neznanih razlogov naselili nekaj ribjih mladice jezerske zlatovčice. Te so se začele uspešno razmnoževati in kmalu so povsem porušile prehranjevalno verigo v njem. Stanje jezera se je slabšalo iz leta v leto, človeškim očem vidne spremembe pa so se začele dogajati šele zadnjih nekaj let.

NARAVA SESTAVI PIRAMIDO ...

Visokogorska jezera so za človeške pojme precej neprijazen življenjski prostor. Pol leta jih prekriva led, pa tudi poleti se voda le redko segreje preko 12 °C. Vreme je nestabilno, količina razpoložljive hrane majhna, UV sevanje pa močno. Zato v takih jezerih najdemo malo živalskih vrst, vendar je število osebkov lahko vseeno veliko. Prehranjevalne verige so kratke, združbe pa aktivne predvsem poleti. Dvojno jezero (1670 m) se je skozi tisočletja, po stalitvi ledenika, izoblikovalo kot uravnotežen, občutljiv ekosistem. Prehranjevalna veriga je bila kratka. Začenjala se je z algami, končni člen pa so bili rastlinojedi plavajoči ceponožni raki (veliki nekaj milimetrov), na dnu jezera pa vodne bolhe in

ličinke žuželk, ki so s pašo nadzirale rast alg. Na dnu so bile še živali, ki se prehranjujejo z odmrliimi organskimi snovmi in redke plenilske ličinke žuželk. Z razpadom organskih snovi so se sproščala hranila za enocelične alge, ki so jih spet porabile za rast in tako je bil krog sklenjen. Vsa visokogorska jezera v Evropi so bila prvotno brez rib.

... IN ČLOVEK JO PORUŠI

V več gorskih jezer so bile v preteklosti naseljene ribe, in sicer pisanci (Dupeljsko jezero, Črno jezero, Krnsko jezero), jezerske zlatovčice (Dvojno jezero, Krnsko jezero), klenci (Jezero na Planini pri Jezeru) in koreslji (Jezero na Planini pri jezeru). Julija 1991 so neznanci v Dvojno jezero vložili okoli 25 jezerskih zlatovčic. Dokler se ribe niso drstile, niso povzročile velike škode. Prva drst se je zgodila v oktobru 1994 in nato vsako jesen. Število rib je začelo strmo naraščati in plenilski pritisk na ostale živali v jezeru je bil vse večji. Zlatovčice so hitro in temeljito zmanjšale število planktonskih rakov. Do leta 1998 so iztrebile dve vrsti. Zaradi zmanjšane števila rastlinojedov so se namnožile nitaste zelene alge in večje vodne rastline, ki sedaj že na

gosto zaraščajo dno in bregove jezera. Vsako leto odmre več rastlinske mase, ki konec sezone začne razpadati na jezerskem dnu, ob tem pa porablja v vodi raztopljen kisik. To vodi k večjemu sproščanju hranilnih snovi za rastline, ki naslednje leto še bolj bujno rastejo – in ta spirala se stalno vrti. Do leta 1999 je število rib že močno naraslo. V novembru 1999 je potekal prvi poskus izlova z lebdečimi mrežami in v štirih urah se je ujelo blizu 200 rib. Naslednji izlov so izvedli spomladi leta 2000 in ulovili 240 rib. Nadaljnjih poskusov izlova ni bilo. V jezeru je ostalo neznano število rib.

K slabšanju stanja v jezeru prispevata tudi planinska koča v neposredni bližini in množični poletni obisk turistov. Ko se ljudje kopajo in mečejo ostanke hrane v vodo, vnašajo hranila, ki sicer ne bi prišla v jezero. Koča pri Triglavskih jezerih spušča odplake v greznico. Zaradi kraškega terena podzemna pot odpadne vode ni znana. Meritve nitratov, fosfatov in kisika jasno kažejo na poslabšanje kakovosti jezerske vode: vrednosti nitratov in fosfatov so se povišale, koncentracija kisika pa je padla.



Pobiranje vzorcev rib je bilo pozimi kar naporno.

Dvojno jezero je odličen živi laboratorij za raziskovanje človekovih posegov v naravo. Mi smo se osredotočili na vpliv rib v jezeru. Glede na to, da so ribe dokazano iztrebile dve vrsti ceponožcev, število rib pa ni upadlo, nas je zanimalo, s čim se hranijo 15 let po naselitvi. To je bil razlog za izbor teme diplomske naloge v okviru Nacionalnega inštituta za biologijo.

RAZISKAVE RIBJEGA JEDILNIKA

Leta 2005 in 2006 smo poleti enkrat mesečno in nato še februarja iz vsakega jezera izlavljali ribe. Pri tem smo si nemalokrat prislužili očitajoče poglede planincev, češ, a ne veste, da je to prepovedano, uboge ribe ... Še bolj zanimivo je bilo pozimi. Dostop do jezera iz katerekoli smeri je pomenil najmanj pet ur boja z novim snegom. Brez krpelj in smuči ne bi šlo. Pa brez sekire in lopate tudi ne – prebiti smo morali namreč meter in pol debel led. Počutili smo se kot Eskimi s svojim jezerom in luknjo ... Vsebinsko ribjih želodcev smo nato analizirali v laboratoriju. Pregledali smo tudi vzorce živali z dna jezera, ki so jih sodelavci inštituta pobirali vsako jesen od leta 1988 naprej. Tudi ta jesenska vzorčenja triglavskih jezer so po navadi zabavna. Za pobiranje vzorcev se je potrebno z majhnim napihljivim čolnom odpeljati prav na vsako jezero. Ker zgornja triglavska jezera ležijo relativno blizu skupaj, vmes čolna ne praznimo, ampak nosimo – po planinski poti s Triglava ... Na začudene poglede mimoidočih smo se že navadili.

Od maja do avgusta so se ribe najpogosteje hranile z žuželkami, ki so padle iz zraka na jezersko gladino. Poleg njih so jedle še vodne bolhe, ceponožce, ličinke žuželk in v manjši meri ostale manjše bentoške živali. Nasploh so imele ribe poleti dokaj pestro prehrano. Jeseni, ko je postalo ozračje za intenzivnejše letanje žuželk prehladno, je ta vir hrane usahnil. Ribe so se zato preusmerile na razmeroma revno ponudbo hrane, ki so jo našle na jezerskem dnu: ličinke žuželk, vodne bolhe in celo podzemne postrance, ki so jih verjetno nalovile v okolici majhnega izvira na bregu Petega jezera. Od decembra do maja je jezero pokrito z ledom. Ribe se takrat niso veliko gibale in so se večinoma zadrževale pri dnu, kjer je temperatura najvišja. V želodcih rib, ki smo jih ulovili februarja, smo našli skoraj izključno eno vrsto ceponožnih rakov (preko 75 % vsega plena). Močno so prevladovalle samice z jajčnimi vrečkami.



Takšna je bila podoba Triglavskih jezer letos.

Analize bentoških vzorcev so le potrdile vpliv plenjenja rib na ostale jezerske živali. Leto 1998 je bilo že prelomnica v obstoju dveh vrst. Opazili smo tudi vedno redkejšo pojavljanje ostalih vrst ceponožnih rakov. Ličinke žuželk so postale zelo redke. Poletja v visokogorju so kratka in dovoljujejo živalim precej manj generacij letno kot tistim v nižinah. Če upoštevamo še plenjenje, vrste zelo težko obnavljajo svoje število.

Ribe imajo poleti dovolj hrane, saj je velik del pade iz zraka na jezersko gladino, pa tudi številčnost živali na dnu je takrat največja. Jeseni in pozimi plenijo živali na dnu jezera, vendar je hrane tam premalo za tako število rib. V želodcih nekaj rib, ujetih novembra, smo našli tudi ikre, kar nakazuje na kanibalizem. Novembra je namreč drst rib v Dvojnem jezeru na višku. Še bolj pa se pomanjkanje hrane odraža v masi rib. Od leta 1999 se je povprečna masa rib zmanjšala za približno 35 %. Ribe očitno zaradi omejene hrane spolno dozori pri manjših telesnih dolžinah in »normalnih« velikosti sploh ne dosežejo, temveč energijo in snov namesto v telesno rast usmerijo v potomstvo. Podobne oblike »visokogorskih« zlatovčic so znane tudi iz tujine. Še ena zanimivost se je pojavila pri analizi prehrane rib. Izkazalo se je, da so posamezni osebki, vsaj za obdobje enega obroka, izraziti specialisti. Ribe, ujele ob istem času v istem jezeru, so imele med seboj precej različen jedilnik in so neredko dajale prednost le eni vrsti plena.

ENO JEZERO ALI DVE?

Čprav sta jezera ob visoki vodi povezani med seboj, obstaja med njima kar nekaj razlik. Peto jezero (bližje koči) je večje, globlje in hladnejše od Šestega – na površini občasno celo za 5–8 °C. Razlike so tudi v bentoških združbah. V Petem smo v bentoških vzorcih našli več ceponožnih rakov, v Šestem pa več ličink trzač. Ribe v Petem jezeru so se pogostejše hranile z letječimi žuželkami, ceponožci in ličinkami trzač, njihove sosede pa z vodnimi bolhami. Posledično se je število vodnih bolh v vzorcih prej začelo zmanjševati v Šestem jezeru.

Povprečna masa rib v Petem jezeru je večja kot v Šestem, kar kaže na nekoliko boljše življenjske razmere v hladnejšem in večjem Petem jezeru. Kot izrazito severnjaška riba je zlatovčica v toplejšem okolju bolj v stresu kot v hladnejšem, kar se pozna tudi na njeni rasti. V obdobjih, ko sta jezera

Slovarček manj znanih **bosed**:

bentos – živali, ki živijo na dnu voda

plankton – drobne rastline in živali, ki lebdi v vodi

ceponožci – od 0.5–3 mm veliki rakci; lahko plavajo v vodi ali pa živijo na dnu

trzače – skupina žuželk iz skupine dvokrilcev, po videzu so podobne komarjem

evtrofnost – stanje voda s povečanim deležem anorganskih snovi, predvsem dušika in fosforja; pogosto je povezano s pomanjkanjem kisika

povezani, se ribe sicer lahko selijo iz enega jezera v drugo, vendar razlike med njimi kažejo na to, da se posamezni osebki po vsej verjetnosti zadržujejo le v enem od jezer. Ena od možnih razlag je vezana na izbiro oz. obrambo primernih drstnih mest v pozni jeseni. Za uspešno drst mora samica odložiti ikre v plitvo jamico v produ, ki jo ves čas obliva hladna in s kisikom bogata voda. Takih mest pa je v Dvojnem jezeru le malo. V času drsti lahko opazujemo večje število samic, ki negibno ležijo na plitvem dnu le okoli izvira pod veliko skalo na severnem delu Petega jezera in na dnu v smeri proti Šestemu jezeru. V Šestem jezeru je edino mesto, kjer priteka vanj izvirna voda, melišče tik pod potjo.

ZELO SLABO TRENUTNO STANJE

Jezero je zaradi nitastih alg vedno bolj zeleno in se bliža stanju evtrofnih jezer, to so po navadi zelo zaraščena jezera z velikim presežkom hranil (nitrata in fosfatov) v vodi, ki je neprosojna. Jeseni alge na dnu jezera odmrejo in gnijejo, kar zaradi velike količine odmrle biomase povzroči pomanjkanje kisika. To bi utegnilo imeti hude posledice tako za bentoške živali kot za ribe. Močnejšega pomanjkanja kisika v Dvojnem jezeru zaenkrat nismo zabeležili. Alge na dnu za zdaj še predstavljajo nekakšen filter, saj prestrežejo hranila, ki izhajajo iz sedimenta. A v zadnjih letih niso prisotne le alge na dnu jezera, ampak so se zelo razrasle večje rastline ob bregovih. Če se bodo razmere v jezeru poslabšale do te mere, da svetloba ne bo več prodirala do dna, se bo vloga alg na dnu kot filtra izgubila in obstaja velika verjetnost, da se bodo še bolj namnožile planktonske alge, kakor se je to zgodilo v Jezeru na Planini pri jezeru ali v Krnskem jezeru.

Nič kaj prijetno za
obiskovalce jezer.



FOTO: STANE KLEMENC

Vrnitev nekaterih iztrebljenih vrst živali je zaradi rib in drugih sprememb vprašljiva. Ceponožni raki sicer ležejo trajna jajčeca, ki lahko na dnu jezera čakajo tudi več let, vendar je zaradi plenilskega pritiska obnovitev vrste iz teh jajčec malo verjetna. Več verjetnosti je, da bi izginule vrste znova prišle v jezero iz višje ležečih jezer, čeprav so podzemne povezave z njimi dokaj slabe. Izkušnje iz tujine kažejo, da je jezera z motenim naravnim ravnovesjem zaradi naselitve rib možno vrniti v prvotno stanje, in sicer v 11 do 20 letih po odstranitvi rib. V primeru Dvojnega jezera bi vsekakor morali zmanjšati tudi vpliv bližnje koče, tako neposredni (vpliv odpadnih vod) kot tudi posredni (obisk jezerskih bregov).

Že nekaj let proti koncu poletja postane Dvojno jezero zeleno, alge na bregovih odmirajo in širi se

neprijeten vonj. Predvsem letos so ljudje »zagnali paniko«. Še na začetku julija je bilo jezero videti čisto, en mesec pozneje pa povsem zaraščeno. Kako je to mogoče? To ni posledica večjega »izpusta« odplak v jezero. Tak je pač naravni cikel rastlin v jezeru – v tem času bujno rastejo in cvetijo. Stanje v jezeru se vztrajno slabša že od leta 1991, in to poleti in pozimi, vsako minuto. Žal ljudje opazimo le zelo očitne spremembe (cvetenje alg). Cvetenje poneha, pride jesen, planinci gredo v dolino in forumi potihnejo. In glej, naslednjo pomlad je jezero spet videti čisto ... Zakaj bi se torej sekirali ...? 

*Prispevek je prirejen po članku,
objavljenem v 71. letniku Proteusa
(št. 9–10, str. 398–408, www.proteus.si).*

Visokogorski zračni akrobati

Planinska kavka ali kramparica

✍ in 📷 Dušan Klenovšek*

Avgustovska tura z Vršiča na sončen in vetroven Prisojnik me je vzpodbudila, da sem spremenil načrte o temi tokratnega pisanja. Že pod Prisojnikovim oknom jih je bilo slišati, kasneje pa so naju v velikem številu spremljale vse do vrha. Vreščече, akrobatsko švigajoče tako v brezvetrju kakor tudi v najhujših sunkih vetra, a ves čas oprezajoče za koščkom hrane – planinske kavke. Če se je kateri od številnih planincev za nekaj sekund ustavil, že je bila v bližini črna izvidnica. Brskanje po nahrbtniku je privabilo vsaj ducat ptic, ki so začele posedati v neposredni bližini. Vsakdanji prizori za naše najbolj obiskane visokogorske poti, medtem ko istočasno na »manj prometnem« Malem Ozebniku in njegovi okolici prijateljev

Janija in Dragano v dveh dneh ni obiskala niti ena. Izkušnje, ki potrjujejo resnico, da so vrani, kamor uvrščamo planinsko kavko, med najbolj inteligentnimi pticami. Vsekakor za njih ne velja oznaka o »kurji pameti«.

Za pisanje prispevka ni bilo odločilnega pomena njihovo izvajanje zračnih akrobacij, ogroženost ali kaj podobnega. Med enim od postankov sva z ženo med pticami opazila obročkano. S fotoaparatom sem za vsak slučaj naredil nekaj posnetkov v želji, da posnamem številko na obročku. Pri kasnejšem pregledovanju posnetkov se je izkazalo, da sem posnel začetni del številke. Fotografijo sem poslal prijatelju Daretu Šeretu, vodji Slovenskega centra za obročkane ptičev, ki deluje v okviru

Odrasli kavki na grebenu Prisojnika





Starosta slovenskih planinskih kavk

Prirodoslovnega muzeja Slovenije, in kmalu me je razveselil s podatkom, da je kljub delni številki podatek »zgovoren«. Obročke z začetnimi številkami 25 sta namreč s kolegom Janezom Gregorijem uporabila 8. marca 2001 v Kranjski Gori pri obročkanju desetih planinskih kavk. *»To je tudi naša najstarejša kavka z obročkom, saj je stara najmanj 9 let,«* je zaključil svoje sporočilo. Zaradi majhnega prispevka k poznavanju te vrste pri nas, nama bo tura ostala še v lepšem spominu.

Ker danes tako rekoč vsi s seboj v gore nosimo digitalne fotoaparate, sem iz radovednosti malo pobrskal po spletnih straneh in osupnil nad količino objavljenih posnetkov planinskih kavk. Celo nekaj obročkanih sem našel med njimi. Zato bi želel vzpodbuditi bralke in bralce, da malo preverite svoje posnetke planinskih kavk, mogoče je med njimi tudi kakšna »poročenak«. Sicer je prošnja o posredovanju opaženih obročkanih osebkov že več kot leto dni na spletni strani Komisije za varstvo gorske narave: <http://kvgn.pzs.si/index.php?tpl=1&novica=49>.

O njenih srečanjih z orlom in skobcem pa je zanimivo prebrati Preproste zgodbe s solčavskih planin¹. Naj za konec zapišem še besede Frana Erjavca: *»Rada pije mleko, včasih tudi vino. Čudno je pri njej to, da je čisto zaljubljena v ogenj, če le more, si da opraviti okoli njega. Na živo žerjavico meče papir in krpe in se veseli dima. Žareč ogelj čisto brez škode pogoltne, v kljunu ga tudi zanese streho; pravijo, da je tako že zažgala hišo.«*² ●

* Zavod RS za varstvo narave

¹ Joža Vršnik, Celjska Mohorjeva družba, 2005.

² Domače in tuje živali v podobah, Založba Mladinska knjiga, 1995.

Priloga september 2009

Tokratna priloga je nekoliko drugačna od tistih, ki ste jih vajeni. Ni vodniška, čeprav nas pravzaprav vodi – po svetu izrazoslovja. Mire Steinbuch je med branjem in prevajanjem plezalske literature sčasoma sestavil pravi mali slovar angleškega plezalskega žargona, ki mu med našo alpinistično strokovno literaturo ni para. Zato smo se odločili s to prilogo nagovoriti nekoliko ožji krog bralcev Planinskega vestnika, hkrati pa pritegniti pozornost mlajše generacije. Priloga je namenjena vsem, ki se bodisi na popotovanjih po tujih stenah ali pa pred domačim kaminom srečujejo s plezalsko literaturo v angleškem jeziku. A namen oz. vrednost slovarčka ni le, da bi ga uporabljali popotniki ali knjižni molji kot pomoč pri »pravilnem« branju angleških vodnikov in revij; verjamemo, da bo prav prišel tudi v didaktične namene, saj ne nazadnje s slikovnim prikazom nekaterih eksotičnih kosov plezalske opreme pomaga širiti obzorja, prav tako pa ne bo odveč tistim, ki se ljubiteljsko ali profesionalno ukvarjajo s prevajanjem plezalske strokovne literature in leposlovja, saj v njem najdemo razlage izrazov, ki bi bili sicer trd prevajalski oreh za »neposvečenega« prevajalca.



Monte Duranno, gora z razgledom

Slovincem odkrita gora

✍ Irena Mušič 📷 Vladimir Habjan

Pred nekaj meseci sem listala po še po tisku dišečem vodniku *Dolomiti, sanjske gore* našega najboljšega poznavalca Dolomitov Andreja Mašere ter seštevala ture, ki so me najbolj zanimala. Številka sicer ni bila velika, vendar je bilo med njimi nekaj vrhov, za katere še nisem slišala. Svojega navdušenja nad knjigo in gorami mi ni bilo težko prenesti na prijatelja in kaj kmalu smo bili zmenjeni za skupno turo. Prišlo je poletje in z njim drugi cilji, vendar je dogovor še vedno veljal. Dopust se je iztekkel, vreme je bilo odlično in čas je bil, da spoznamo še enega od vrhov Dolomitov onstran reke Piave (Dolomiti d'oltre Piave, Dolomiti Friulane).

S TOVORNJAKOM DO IZHODIŠČA?!

Končni dogovor za turo je potekal preko telefonskih sporočil, saj sva bila z Vladom v kampu pod Marmolado, Fenja in Boštjan pa še v Radomljah in v soboto zjutraj smo se uspeli zmeniti za srečanje istega dne na izhodišču ter rezervirali spanje v koči Maniago. Dogovor se je zaradi pomanjkanja znanja angleščine klicanega, »Non capisco niente Englesi«, in italijanščine klicočega, »Uno, due, tre, quattro ... quattro persone dormire oggi«, odvijal bolj 'po domače'. V dobri veri, da se bosta prijatelja iz Slovenije odpravila še zjutraj, sva tudi midva malo pohitela, čeprav je bila najina pot do Erta bistveno krajša. Peljala sva se čez prelaz Staulanza pod Monte Pelmom, skozi galerijo mimo jezu nad mestom Longarone in plezališča do majhne vasice Erto, kjer so ravno tisti dan praznovali krajevni praznik. Ni treba omenjati, da je bila ozka cesta skozi vas polna parkiranih avtomobilov, vendar še danes ne vem, kje so bili takrat vsi ljudje. Asfalt je zamenjal makadam, strmi ovinki in prepadni pogledi v dolino Val Zemola so bili precejšen razlog, da je pot minila brez besed. Parkirišče je bilo zasedeno



z avti obiskovalcev koč, midva pa sva iskala dovolj velik prostor za Boštjanov mali kamionček, ki se je v tistem času odpeljal z domačega dvorišča. Kar pa takrat še nisva vedela.

Popoldne je minilo v brezdelju, branju knjige in čakanju. Končno sva srečala tudi edina Slovenca na tem popotovanju, kamniškega reševalca Janeza z ženo, ki je Vladov avto seveda takoj prepoznal. Ura je v klepetu hitro minila, znanca sta se poslovila, naju pa je počasi začelo skrbeti. Le kje sta Fenja in Boško? Vmes pa kratka sporočila: »Cesta je precej ozka, s tovornjakom boš moral precej 'motati'!«

»Če ne bo šlo, boš prišel pa po naju.« No, probleme bomo reševali, ko bo do njih prišlo, in sva se zopet potopila vsak v svojo knjigo, z enim ušesom pa poslušala ropot avtomobilov, ki so se v veliki večini oddaljevali od naju. Kar naenkrat



Duranno s poti na Cimo dei Preti

pa sta se po petih urah vožnje pripeljala Fenja in Boško s tovornjačkom, ki je bil že en teden njun edini prevoz. Moram reči, da sem se ju resnično razveselila. Po počitku, pečenih ribah in kavi smo se odpravili proti koči pod Durannom.

GORI NAPROTI

Noč na skupnih ležiščih je hitro minila, po eni strani zato, ker sem slabo spala zaradi motečih zvokov svojih sosedov, po drugi pa, ker smo na pot odšli pol ure pred dogovorjeno uro. Z lučkami na glavi smo se dvigali nad kočo, pa sem neprevidno vprašala: »Vlado, koliko je ura?« »Deset čez pet,« se je zaslišalo. »Kaj nismo rekli, da gremo ob pol šestih?«

»Ja, Fenja, moram priznati, sem vas malo potegnil. Pa saj nismo mogli spati, je bil slab zrak...« se je Vlado skušal opravičiti za svojo potegavščino.

Pa nihče ni imel nič proti. Še vedeli nismo, da bomo na škrbini Forcella del Duranno ujeli prve žareče barve vzhajajočega sonca, ki so se razlivale nad gorami v daljavi. Z dnem se nam je pokazala tudi kozorogova družina z blejajočim mladičem, ki se je pasla po vzhodnem travnatem pobočju škrbine in mogočna sosedka Cima dei Preti. Počasi smo se le odpravili s prijetne škrbine na goro, ki smo jo nameravali raziskati.

Rdeče pike in možici so nas vodili najprej po vzhodnem skrotastem pobočju južnega grebena s kratkim sitnim prestopom na greben, kjer smo malo poplezali, nato pa zavili na osrednjo polico v jugozahodnem delu gore. Janezova žena je v pogovoru omenila, da se ji je zdela zelo dolga, zato smo bili pripravljeni na vsaj kilometer hoje, pa je bila v resnici krajša za približno dve tretjini.



Nad Forcelo del Duranno se začne resni del ture.

'Cesta', vklesana v navpično steno Duranna, nas je pripeljala do osrednjega žleba Canalone Sartor, ki z našega položaja na polici ni bil videti obetaven, vendar ravno po njem vodi 'via normale' na vrh. Tik nad nami se je dvigal skalni skok z obdelelo rdečo oznako, mi pa smo brali opis, gledali možne obhode in ga na koncu preplezali v dveh raztezajih. Po polici smo v levo prečili v glavni žleb, ki je bil od blizu videti skoraj simpatičen. Spet smo se malo zmotili. Po levi strani kamina in malo višje po plošči se je bilo treba kar malo potruditi, oprimki so bili majhni, vendar trdni. Vlado je sicer nekje na sredini kamina želel prečiti v desno, a je kmalu ugotovil, da iz te moke ne bo kruha in da bo treba kar naravnost navzgor. Po lahkem svetu smo prišli do drugega težjega mesta, kjer je bil v spodnjem delu zabit klin s prusikom in kot mesto A0 v bistvu ni služil ničemur, saj je bilo nad njim bistveno težje. Plezanje v ozkem kaminu, kjer se je bilo treba najprej skobacati čez balvan in nato prestopiti na rob, smo seveda medsebojno ocenjevali in se pri tem kar precej zabavali. Do vrha nas je čakalo še nekaj lažjega plezanja in na koncu uhojena stezica po skrotju in grušču.

Na vrhu pa se nam je odprl razgled na Civetto, Monte Pelmo, Cimo dei Preti ... Lepo sončno vreme, brez oblaka na vrhu, nam je res lepo služilo. Nekaj metrov stran od našega 'stojišča' je bil na ozkem grebenu, do katerega je vodil kratek, vendar zračen gruščnat razek, postavljen Marijin

doprski kip in skrinjica z vpisno knjigo. Slovencev nas res ni bilo veliko vpisanih, našela sem nas pet, kolega iz Mengša se nista vpisala. Seveda smo bili vsi na vrhu v tem letu. Obvezno fotografiranje in počitek nas nista preveč zaposlila, saj so se iz doline počasi začele dvigovati meglice. S sestopom se nismo pretirano ukvarjali, pridno smo uporabljali vsa sidrišča in se petkrat spustili po vrvi. Na polici pod žlebom sta na nas čakala dva Italijana, ki nista želela našega kamenja na svojih glavah. Njune poskuse v spodnjem kaminu smo še spremljali, nato pa sta nam izginila izpred oči, ko smo se mi spustili na osrednjo polico.

KAR DOMOV

Boštjan se je malo razgledoval okoli in opazil rdeče pike, ki so se nadaljevale levo v žleb.

»A gremo poskusit, vidim sidrišče,« ga je zamikalo. Sama sem bila seveda takoj za, vendar je glas razuma pri Fenji in Vladu prevladal, in tako smo se odpovedali še enemu raziskovanju. Pa še prav smo imeli, kajti oskrbnik nam je kasneje povedal, da je to pot, ki pelje po polici okrog Duranna nazaj do škrbine Forcella del Duranno.

Šele med sestopom sva se z Vladom odločila, da bova šla kar domov in ne bova ostala v Italiji. Skupaj s prijateljema smo naredili lepo turo, raziskali smo mogočno in nam doslej neznano goro. Ona pa nam je z vrha pokazala svet, ki ga bomo še naprej skupaj raziskovali. ○



V žlebu Sartor večinoma sestopamo s spusti po vrvi.



Duranno v
meglicah
FOTO: IRENA MUŠIČ

Monte Duranno, 2668 m Vladimir Habjan

Za Duranno do letošnjega leta ni vedelo prav veliko ljudi. Za védenje o gori je gotovo zaslužen odličen poznavalec gora in član uredništva PV Andrej Mašera, ki je Duranno opisal v svojem letos izšlem vodniku Dolomiti, sanjske gore. Informacija o gori je zanesljivo povzročila, da so se do sredine letošnjega avgusta nanjo povzpele vsaj že štiri naveze (povzeto po vpisih v knjigi na vrhu). Duranno sicer leži na levem bregu reke Piave, ki loči Dolomite in Karnijske Alpe, zato pravzaprav sodi k slednjim, vseeno pa ima veliko dolomitskih značilnosti. Prvi pristop na goro je s severne strani leta 1874 opravil britanski alpinist Utterson Kelso v spremstvu znamenitega vodnika iz Cortine Santa Siorpaesa in tako domačinom snel prvenstvo. Ti so se šele 17 let kasneje povzpeli na goro z južne strani. Severni pristop je nekoliko lažji, vseeno pa zaradi odmaknenosti danes običajni vzpon na goro poteka z južne strani. Tam stoji zasebna kočja Maniago, 1730 m, na severni strani pa je bivak Baroni, 1732 m. Gora leži nad znamenitim jezem elektrarne Vajont, ki je znana po veliki katastrofi, ko se je v noči 9. oktobra 1963 v akumulacijsko jezero z gore Monte Toc zrušil velik zemeljski plaz, voda pa je dobesedno odplaknila mesto Longarone in pod seboj pokopala približno 2000 ljudi. Duranno je zahtevna gora, saj ima oceno AD–, tj. plezanje tja do tretje stopnje. Plezanja je v najzahtevnejšem delu v grapi Sartor približno 200 metrov. Do tja nas vodi zanimiva polica, od koder lahko goro tudi obkrožimo (težavnost je podobna vzponu na goro, čas: pribl. 4 ure). Z vrha na zahod teče greben Spalla del Duranno, po katerem je speljana delno zavarovana in zelo razgledna pot Osvaldo Zandonella. Omenim naj še, da lahko v razglednem dnevu to prestižno goro vidimo tudi z naših najvišjih vrhov.

Izhodišče: Slikovit kraj Erto. Do tja po italijanskih avtocestah mimo Belluna do Longarona, kjer zavijemo na desno do vasice

Erto (vmes si ogledamo znameniti jez). Iz vasice se po silno ozki cesti doline Val Zemola pripeljemo do višine približno 1200 metrov, kjer je parkirišče.

Opis: Po cesti in poti št. 374 se skozi prijeten gozd dvignemo za 500 metrov do kočje. Priporočam prenočevanje. Nadaljujemo desno po dolini pod stenami Duranna do škrbine Forcela del Duranno, 2217 m. Tu zapustimo označeno pot. Vzpenjamo se po grebenu in sledimo rdečim pikam, vmes preplezamo krajše pragove (I, II). Na travnati škrbinici se začne skoraj vodoravna polica, po kateri gremo v jugozahodno steno Duranna. Ko se pred nami odpre nezglašljiva velika grapa/žleb Sartor, zapustimo polico in zavijemo vanj. V začetnem delu plezamo po desni strani žleba (II), višje po policah pa prečimo v sam žleb (II, III, tri mesta III+). Ko se grapa odpre, se čez skrotast in precej krušljiv svet vzpnemo desno na vrh (mesta, ocenjena z I in II). Odpre se nam prostran razgled na Dolomite in Karnijske Alpe, prav pred nosom stoji malce višja Cima dei Preti.

Sestop: Sestopimo po smeri vzpona. Sidrišča za spuste po vrvi so urejena na pribl. 25 metrov.

Težavnost: AD– (III+, II, III). Primerno za alpiniste ali s spremstvom gorskega vodnika.

Čas: Izhodišče–Rif. Maniago – 2 uri, Rif. Maniago–Forcela del Duranno – 1.30 ure, Forcela del Duranno–Duranno – 3 ure.

Sestop: 4 ure. Skupaj 10–11 ur.

Vodnik: Dolomiti, sanjske gore, Andrej Mašera, PZS, 2009.

Zemljevid: Dolomiti di sinistra Piave, Tabacco 021, 1 : 25. 000.

Telefonska št. kočje 0039 (0)427 879144

Zemljevid za Duranno glej na strani 53.

Malo znani lepoteč furlanskih Dolomitov

Monfalcon di Forni (2453 m)

✍ in 📷 Stane Škrjanec

O spletu (ne)srečnih okoliščin, ki so botrovale, da sva se na petkovo pozno popoldne znašla v tem koncu Italije, ne bom modroval. Rahlo grenak 'priokus', ob sprva drugam usmerjeni misli v glavi, med vožnjo proti mestecu Forni di Sopra v hipu zbledi. Razlog je jasen. Zbor ošiljenih skalnatih špic, visoko tam daleč nad krošnjami, me dodobra predrami! In tako se, še preden pri tabli zavijeva v smer kočee Giaf, že davim z novo kostjo za glodanje (naj 'napadem' ali zbežim) ... Parkirava pred mostom, kjer znak prepoveduje nadaljnji promet. Do kočee se s strahom, da ne bo več odprta, vzpenjava dobre pol ure, a okoli devete nad vrati luč še gori! Sprejme naju zelo prijazna oskrbnica, ki za povrh še dobro obvlada angleščino. Hitro smo zmenjeni za prenočitev. Ponujeni večerji se

takisto ne moreva upreti. Po nastanitvi v sobici v pritličju sedeva k mizi. V istem hipu šepnem svoji dragi v uho: »Saj kar ne morem verjeti, da sva edina gosta! Kaj ni tudi v Italiji čas poletnih dopustov?« Po obedu kupiva karto tega področja ter z navdušenjem pričneva iskati v njej ...

FANTASTIČNA GORA POVSEM PO NAKLJUČJU ...

Monte Cridola. Ime, ki zdraži srce. V dveh naših vodnikih sem ga že našel (Andrej Stritar: Karnijska Potepanja / Andrej Mašera: Dolomiti, sanjske Gore). Nedvomno meni najljubša zvrst pristopa, ki ga izurjeni gornik-nealpinist lahko opravi na kakšno goro (brez 'kovačije'). Le kdo iz omenjenih vrst ne bi nekoč želel imeti tako mogočne gore 'v

Veriga gora nad bivakom Marchi



žepu', kot rad pravi prijatelj?! Tu, v neposredni bližini, nama že s papirja žlahtna sili v oko, a jo tokrat odpraviva le z iskreno obljubo: drugič! Ob prvi priložnosti z roko namignem v smer oskrbnice: »Cima Monfalcon di Montanaia? How long from here?« Gospa pokliče moža.

Ta mi skuša podati približen časovni okvir, nato pa me v pretežno svojem jeziku zmede z vprašanjem: »Zakaj pa na Montanaio?«

»Ker je najvišja«, odvrnem z občutkom suverenega bebca.

Gospod se pristrčno nasmehne. »Ampak Monfalcon di Forni je lepši. In zapovrh še bližji,« se mož kar ne da. »Na njegov vrh na leto ne stopi več kot 10 ljudi,« še navrže. »Di Forni? Monfalcon di Forni?« se mi zasveti v očeh. »Si,« odvrne in stopi po veliko knjigo, jo položi na mizo ter prične z listanjem. S slišnim požiranjem sline goltam podobe s fantastičnih fotografij. Naenkrat se ustavi in mirno reče: »E, Monfalcon di Forni.« Ko zagledam drzno dolomitsko ostrico, kako štrli iz strašljivo 'neprebojnega' zidu, me vrže s tira. »How difficult?« v pristnem prepričanju, da se dela popolnega norca iz mene, povprašam gospoda. »Primo grado,« kot iz topa odvrne. »Primo?« Kaj ni to prva težavnostna stopnja, pomislim! Nemogoče. V istem trenutku stopi do knjige gospa oskrbnica, pozorno vrže pogled na tekst in reče možu: »Secondo grado« (druga težavnostna stopnja). Oskrbnik le zamahne z roko. Na hitro mi razloži, da je treba z leve z juga, da so v pomoč tudi 'markacije' in z rokama v zraku nariše trikotnik (možici). Dovolj informacij, da o izboru smeri v naslednjem dnevu, ni več nobenega dvoma ...

SLAB ZAČETEK, KI NOSI PRAVLJIČEN KONEC ...

Jutro. Megleno, turobno, brezvoljno. Upošteva je oskrbnikovo priporočilo greva po markirani poti št. 342. Precej bolj primerna je od poti št. 354, ki tudi pripelje tja gori, a je zaradi izdatnega grušča primernejša za sestop. Vzpon proti sedlu Cason se naravnost navzgor vleče kot čreva, razgledov nikakršnih, upava le na vremensko izboljšanje. Vsake toliko časa iz sivine na levi, kot grozljive pošasti meglo pregriznejo špičasti stolpi. Za zavetrni rob na sedlu se podava k počitku. Muhasto vreme nama počasi, a vztrajno ubija še zadnje atome volje, da bi se sploh še kam premaknila. Sam nemalo krat zagodrnjam, pa od tako daleč ... Začne naju zebsti. Skozi parajočo meglo, pred ne ravno pretirano oddaljenim bivakom

Granzotto-Marchi opaziva medli postavi (kasneje ju naključno prestrežem med sestopom v dolino). Na čase megla prepusti poglede tudi drugam. Ko prvič skozi takšno, na kratko odstrto okno uzreva pojavo na najini desni v celoti, z odprtimi usti obsediva kot vkopana. Kakšna gora! Seveda sva sprva neizpodbitno prepričana, da to ne more biti 'najin' di Forni, a vris na karti trdi drugače. Sam neprestano ponavljam, da je nemogoče, da bi tja gori lahko priromal kak šodrovec - kaj to! Še izurjenemu plezalcu bi skalni rogovi verjetno predstavljali kar hudo oviro! A če se gospod oskrbnik res ni pošalil ... Draga mi kmalu pove, da naprej več ne gre. V meni pa se, ob vse bolj korajžno prebijajočih se sončnih žarkih, znova vse razplamti in odpre! Postaja toplo. »Bom tu počakala, pa pazi nase,« je zadnje, kar uslišim izza poljuba v slovo.

Pristopna grapa je skrita



KAKŠEN PRISTOP!

Po karti sodeč bi se bil moral v izogib široke, skalno planotaste glave, v pravi smeri napredovanja po markirani poti najprej spustiti do bivaka ter se nazaj povzpeti na sedlo Monfalcon di Forni. Fino, si rečem in raje na desni najdem 'obvoz'. Po strmem skrotju ob glavi se spustim v širok graben (po katerem gre sicer markirana pot št. 354) in se v nekaj minutah povzpnem na sedlo Monfalcon, kjer zagledam novo dolino. Na večjem balvanu opazim ime Cima Monfalcon in zraven dve puščici. Ena kaže poševno navzdol, druga navzgor. Hm. Pogledam na karto. Navzdol se nadaljuje le markirana pot št. 342, druge pač ni. Torej se moram po njej najprej na slepo spustiti in s pogledi vseskozi drezati v desno skalovje. Ni hudič, da ne presekam kakršnega koli znamenja za vzpon na Monfalcon di Forni! K sreči pa sem se pred spustom na sedlu še dobro

razgledal ... Že s samega sedla desno pod stene zavije skromna stezica. Sicer gorniku na sedlcu sprva ni ravno jasno, kam neki naj bi sploh šla, saj se v smeri za njo bohotijo le nepremostljive stene, zato jo hitro uvrsti med stečine divjadi. Že po nekaj metrih na njej odkrijem rdečo piko, pod skalnim stebrom v bližini pa starega znanca, možica. In hribovska duša neopisljivo vzbrsti! Za stebrom se znajdem v grapi, ki s pogledom navzgor res ni videti prav nič posebnega. Po njej se brez večjih težav dvignem do mesta, kjer se v desno ponudi lagodna gredina. Pravilen izbor smeri vseskozi potrjujejo močno obledele rdeče pike in krožci, z izdatnim sodelovanjem številnih možicev. Pri koncu gredine me čaka prvi težji prehod. V steno zareže kratka, ozka poklina, po kateri je treba navzgor (dobra I). Pravilnost izbire potrjuje oranžna puščica pod njo. Preplezam jo brez težav, le velik nahrbtnik mi je



malo v napoto. Na vrhu se svet položi. Po grušču spet hodim z rokami v žepih, vse do položnejših plosč, preko katerih sledim številnim možicem in pikam. Pod samim vrhom, ko že skoraj ne morem verjeti, da bom na tako veličastno goro res pristopil kot kakšen Rožle, me preseneti še najtežji detalj. Na samo teme znova nakaže oranžna puščica, ki kaže naravnost navzgor, skozi nekakšen lepo izklesan plitev žlebič, v izstopnem delu še kar zahteven (II). Pri večjih možicah na vrhu sem vzhičeno srečen. Saj kar ne morem verjeti ... Vreme še vedno malce nagaja (megla), a je že občutno boljše. Na žalost božanskih razgledov pač ni, se pa v nekem trenutku le razkadi v tolikšni meri, da mi uspe posneti fotografijo višje sosedo ravno tako drznih oblin. Preden se namenim v sestop, pogledam na sedlo, kjer me zvesto čaka draga. Spodaj opazim premikajočo se pikico. Prekršim vsa pravila in zatulim njeno ime. Za čuda se odzove in mi pomaha. Krasen občutek. Spregovoriva celo nekaj besed, potem pa raje utihnem. Zanos me nese predaleč. Do spodnje pokline sestopim brez večjih težav, nad njo pa me zasrbijo prsti. Z vrha, le nekaj metrov

levo od pristopne pokline namreč opazim možice, ki nakažejo možnost za drugačen sestop. Navzdol zablezam po neizrazitem, navpičnem in bolj izpostavljenem kratkem žlebu, ki je vsekakor malenkostno težji od prvega (II). Pod njim se od tehničnih težav poslovim. V grapi zlezem le še preko nerodno gladkega balvana do palic in kot bi rekel keks, se znajdem na sedlu pod Fornijem. Ker pa me raziskovalna mrzlica ne izpusti, poiščem še samosvoj pristop na omenjeno glavo med sedloma. Na slednji me draga hitro opazi ter priteče nasproti v objem. Moški ob tem kar ne more, da se ne bi počutil junaka, hehe. Pred sestopom sedeva na skalno polico v bližini sedla Cason. Megle so se sčasoma povsem razkadile in pogled na Monte Cridolo ter mogočne stolpe ob njej je postal veličasten! Navzdol jo ubereva po poti št. 354, ki do spodnjega rastja drsi preko melišča. Kočo Giaf doseževa po poti št. 346. Vanjo vstopim z nasmeškom in globoko zahvalo na koncu jezika. Gospa oskrbnica se le zasmee, moža pa na žalost ni blizu. Novi gostje že terjajo svojo pozornost, zato se po stisku roke molče posloviva. ○

Monfalcon di Forni, 2453 m

Izhodišče: Koča Rifugio Giaf (1400 m, tel.: 0433880029). z Gorenjske strani jo najhitreje dosežemo po cestni relaciji Rateče-Trbiž ter avtocesti proti Vidmu (Udine). Avtocesto zapustimo na izvozu Carnia - Tolmezzo. Naprej pozorno spremljamo table proti sedlu Passo di Mauria in kraju Forni di Sopra, ki je od Tolmezza oddaljen še dobrih 40 km. Slaba dva kilometra za njim, nas na stransko cesto na levi usmeri na pol podrti tabla z napisom Rifugio Giaf. Pripeljemo se lahko do manjšega parkirišča pred mostom, naprej pa moramo peš. Do koče je tričetrt ure hoda.

Dostop: Od koče sledimo markirani poti št. 342 (sprva si jo deli s št. 361), ko pa se slednja odcepi v levo (označeno), gremo v začrtani smeri naravnost navzgor. Po ne ravno lahkem grušču, skozi skalnato 'ustje' dosežemo manjše sedlo Cason (Forcella del Cason). Tu se je orientacijsko najenostavneje spustiti po markirani poti do od daleč vidnega rdečega bivaka Granzotto-Marchi (2170 m) ter se pred njim v desno povzpeti na sedelce Busas (Forcella da las Busas). Izhodiščno sedlo za končni vzpon na Monfalcon di Forni, je od tu oddaljeno le nekaj korakov.

Vzpon na vrh: S sedelca, ki ima isto ime, kot drzna gora nad njim, se sprva po ozki stezici po grušču spustimo rahlo v desno pod stene, vse do izrazitega manjšega stolpa, ob vznožju katerega nas pozdravi prvi možic. Sem pa tja se začnejo pojavljati tudi zelo obledele rdeče pike. Pot se za stolpom

spusti v izrazito prikrito grapo, po kateri prijetno plezamo kakih 100 m. Kmalu nas v desno povabi široka gredina (pika, možic). Na koncu le te nas čaka prvo zahtevnejše mesto. Preplezati moramo kratek, ozek kamin, v katerega nas usmeri oranžna puščica na skali (I-II). Nad njim znova hodimo po nič kaj strmim svetu (grušč), vse do položnejših sten, preko katerih nas vseskozi vodijo številni možici in pike. Pod vršno glavo pristopimo skoraj po ravnem, nato pa, kot pika na i, sledi sklepno dejanje. Ključen detalj ture je strm in kar zahteven žlebič, ki popusti le nekaj metrov pod vrhom (II).

Sestop: Do sedla Busas sestopimo po smeri vzpona. S slednjega pa se proti koči spustimo po markirani poti št. 354.

Težavnost: Vsekakor zelo zahtevna tura, primerna le za izurjene gornike! Vešči moramo biti plezanja II. težavnostne stopnje, hoje po močno zagražnem svetu in imeti dober čut za orientacijo. Urejenih varovališč za spust ob vrvi ni. Čeprav sta skoka res kratka, priporočam vrv v nahrbtniku kot tudi uporabo čelade.

Časi: Izhodišče – Rif. Giaf 0.45 h

Rif. Giaf – Biv. Granzotto-Marchi 2.45 h

Biv. Granzotto-Marchi – Monfalcon di Forni 1.45 h

Skupaj vzpon 5 – 5.30 h, sestop 4 h

Skupaj 9 h

Zemljevid: Tabacco 02 (Forni di Sopra ...) 1 : 25.000.



Monfalcon di Forni

Za lahkotnejši korak

Pohodniške palice

in Arnold Lešnik



Pohodniške palice bomo vzljubili pri dolgih sestopih.

Pohodniške palice razbremenijo nogo pri vsakem koraku. Uporabljamo jih na ravnem in neravnem terenu. Omogočajo večjo stabilnost – še posebej pri prenašanju večjega in težjega tovora – ter preprečujejo zdrs ali padec. Z njihovo uporabo poskrbimo za učinkovito razgibavanje gornjega dela telesa in rok. V sili nam lahko služijo pri nudenju prve pomoči, pri bivakiranju ali celo kot obramba pred nevarnimi živalmi.

IZBIRA PALIC

Tako kot vedno, kadar potrebujemo nov kos opreme, se moramo tudi pri palicah vprašati, čemu jih sploh potrebujemo. Če bomo gorski, še posebej visokogorski svet obiskali le enkrat ali dvakrat v življenju, potem bodo našim potrebam zadostile praktično kakršne koli palice iz trgovske ponudbe – tudi tiste ali še posebej tiste najcenejše. Če se v gore podajamo redno in potrebujemo zanesljive palice, potem bo odločitev nekoliko težja. Palice morajo enako dobro služiti v dežju, mrazu in snegu. Ko v trgovini izbiramo primerne palice, moramo biti pozorni predvsem na tri stvari: ročaj, konico in sistem za nastavitev višine.

Najprej se bomo ustavili pri izbiri **ročaja**. Omogočati mora dober oprijem, kar pomeni, da mora biti ergonomsko oblikovan in izdelan iz materialov, ki ne drsijo ali dražijo kože dlani. Dober ročaj poleti vpija znoj, medtem ko pozimi predstavlja hvaležno izolacijo pred mrazom in duši celo vibracije. Nekateri modeli imajo določen del pod ročajem izoliran. Zadeva postane tako težja, a je dobrodošla tam, kjer moramo večkrat menjavati dolžino palice, na primer pri prečenjih ali naglih spremembah naklonin, saj palico enostavno preprimemo. Zelo dobra izbira so gumijasti ročaji ali takšni iz mešanice plute in gume. Izbirajo dopolnjujejo umetni materiali, na primer *thermo foam*, le palice za najmanj zahtevne pohodnike so opremljene s plastičnimi ročaji. Plastika povzroča povečano znojenje in slab oprijem, občasne pohodnike pa prepriča predvsem cena, ki je relativno nizka. Dodatno udobje prinašajo ročaji, ki so nagnjeni nekoliko naprej (v praksi od 10 do 15 stopinj). Z nagibom ročaja izdelovalci posnemajo naravnejše gibe pri hoji, s čimer pride do razbremenitve sklepov v zapestju. Tržišče ponuja različne debeline ročajev, ki so prirejeni za manjše roke (ženske ali otroške). Poleg tega so na voljo posebni ročaji, s katerimi lahko razširimo uporabnost palic tako, da nanje pritrdimo nastavek za fotoaparat, lopato ali okel cepina. Nekatere palice je možno prirediti tudi

v plazovno sondo. S paščki (zapestnimi zankami) ohranjamo položaj roke v sproščenem položaju, hkrati pa prevzemajo del navora pri hoji. Poleg tega so tudi nekakšna varovalka, da palic ne izgubimo. Pri boljših palicah so enostavno nastavljivi tudi med hojo. Pri bolj sofisticiranih modelih lahko paščke hitreje in enostavneje izpnemo, kar pri navadni hoji ni nujno potrebno razkošje in pokaže polno vrednost šele pri turni smuki, kadar se gibamo na področju, kjer obstaja možnost plazov.

Pri izbiri **konice** imamo dve možnosti. Prva je jeklena konica, ki je cenovno ugodnejša in je primerna predvsem za občasne pohodnike in tiste, ki se gibajo v sredogorju. Jeklena konica se namreč hitreje izrabi, medtem ko na skalnatem terenu ne nudi zadovoljivega oprijema in je zato možnost zdrsa veliko večja kot pri dražji konici iz karbidne trdine. Slednja je praktično neuničljiva in ponuja odličen oprijem na vseh podlagah. Nekatere konice so upogljive, kar preprečuje zlom segmenta.

Ker je danes večina palic opremljena s solidnimi ročaji in konicami, predstavlja največji argument za nakup palic **sistem za nastavitev višine**. Prav ta je *ahilova peta* zlojljivih pohodniških palic. Izdelovalci uporabljajo za izdelavo mehanizmov kovinske, plastične in celo gumijaste materiale. Od omenjenih materialov je na temperaturne spremembe najbolj občutljiva prav guma, zato imajo sistemi, v katere je vgrajena, številne težave z natančnim fiksiranjem zelene pozicije. Veliko solidnejši so sistemi iz kovine, ki prav tako niso brez napak. V stiku z vlago radi korodirajo. V praksi to pomeni, da moramo palice, preden jih za dalj časa postavimo v kot, vedno razstaviti in posušiti. Relativno dobro se obnašajo plastični materiali oziroma kombinacije mehanizmov iz kovine in plastike. So lahki in zanesljivi. Čeprav je plastika podvržena relativno veliki obrabi materiala, to ne prinaša večjih težav, saj je možno izrabljene dele hitro in enostavno zamenjati.

Palice z **blažilcem** blažijo udarce pri hoji in s tem varujejo naše sklepe, njihova slaba lastnost pa je, da so težje in okornejše ter zaradi večjega števila delov in relativno sofisticiranih mehanizmov pogostejše podvržene nepravilnostim v delovanju. Imajo več stopenj nastavitve blaženja, med katerimi je ena vedno namenjena popolnemu fiksiranju, kar lahko v praksi pomeni manjše ali zelo malo gibanje navzdol. Blažilec sunkov je konstrukcijsko nameščen v ročaju ali v samem segmentu palice. Takšne palice zmanjšujejo sunkovite obremenitve, do kakršnih prihaja še posebej pri hoji navzdol. Če nimate resnih težav

z zdravjem ali tehtnega razloga (večdnevni pohodi), ki bi vam narekoval uporabo takšnih palic, vam nakupa le-teh pravzaprav ne priporočam.

Pri nakupu pohodniških palic je pomembna tudi **višina uporabnika**. Velikost večine palic na tržišču se giblje med 135 in 145 centimetri. Če ste višje postave, boste potrebovali daljše palice. V vsakem primeru vam toplo priporočam, da si palice pred nakupom dobro ogledate in preizkusite, če ustrezajo vaši višini in ne nazadnje potrebam. Pravilna dolžina naj bi bila tista, pri kateri so palice zapičene pred telesom v tla, roke pa v komolcih oblikujejo kot 90 stopinj. Pri hoji v hrib so lahko nekoliko krajše, pri hoji navzdol daljše. Odločitev o dolžini je seveda vaša in osnovno pravilo pri nastavitvi je vaše dobro počutje.

Palice lahko uporabljamo vse leto, zato se letna in zimska oprema nekoliko razlikujeta. **Poleti** uporabljamo krajše konice in manjše krplice, **pozimi** so krplice širše, močno upogljive (da ne izpodrivajo konice), in konice daljše. Uporaba krplic na terenu brez snega ni priporočljiva, ker se preveč rade kje zataknejo, na drugi strani pa uporaba manjših krplic varuje pred pretiranimi poškodbami vegetacije oziroma podrasti, ki preprečujejo pregloboko penetracijo v zemljo.

Palice so največkrat izdelane iz aluminijeve zlitine 7075, ki omogoča zadovoljivo trdnost pri majhni teži. Kompaktnije in lažje so samo še palice iz ogljikovih vlaken, vendar so zelo drage.

KAKO UPORABLJAMO PALICE?

Uporaba pohodnih palic ima številne blagodejne učinke, ki so jih potrdile različne znanstvene raziskave in danes praktično ni hribovca, ki palic ne bi z velikim veseljem uporabljal. Kljub temu da gre za že znana dejstva, bi jih tukaj še enkrat navedel. S palicami si olajšamo hojo navzgor za dobrih 20 odstotkov. Hrbtenica je veliko manj obremenjena. Pri hoji navzdol »varčujemo«
sklepe, predvsem kolenske, in to za skoraj 30 odstotkov. Pri hoji v prečkah povečamo stabilnost telesa, kadar hodimo v ravnini, sodeluje pri tem celo telo, saj so tudi roke aktivne. Tisti, ki imajo radi številke, se bodo zamislili nad podatkom, da na osemurni turi s palicami zmanjšamo pritisk na sklepe za kar 250 ton, kar naj bi v praksi pomenilo 5 do 6 kilogramov na vsak korak.

Z uporabo palic si bistveno olajšamo napor, ki ga od nas zahteva hoja v gore. Pri tem nam palice seveda ne smejo biti samo v okras ali celo moteč predmet v roki. Z njimi si moramo aktivno pomagati

pri hoji. Le če bomo palicam nastavili pravilno višino in pri hoji sledili naravnemu gibanju, bodo izpolnjevale svojo nalogo, zato jih nikoli ne vlečemo za seboj, temveč jih vedno zabadamo pred seboj. Še posebej pri hoji navzdol s pravilno tehniko s trojno oporo bistveno razbremenimo spodnji del telesa, sploh kolena. Hoja pozimi ima svoje posebnosti in s palicami si lahko velikokrat olajšamo dostope in sestope, vendar se moramo zavedati, da palice niso nadomestilo za cepin in dereze. Velja še omeniti, da hoja z derezami nujno zahteva cepin v rokah, kajti palice so lahko v tem primeru preveč nevarne.

Daleč najpomembnejša odločitev pri hoji s palicami je, kje jih bomo uporabljali. Palice so primerne za hojo povsod tam, kjer za napredovanje ni potrebno uporabljati rok. Se pravi: če naletimo na teren, kjer je potrebno plezati, sodijo palice v nahrbtnik ali nanj. Če gre za gib ali dva in napredovanje ne predstavlja nevarnosti zdrsa, potem je morda še dopustno, da palice obesimo na jermenčke ali jih snamemo in vzamemo v eno roko, kadar pa se skale postavijo navpik, se moramo uporabi palic brez pomislekov odpovedati. Ko palice nameščamo na nahrbtnik, jih je najbolje zložiti, drugače obstaja zelo velika verjetnost, da se bomo kje zataknili. Hoja s palicami je varna in ne vpliva na zmanjšanje čuta za ravnotežje ali koordinacijsko sposobnost, vendar le če spoštujemo osnovna pravila in zdrav razum.

V sili si lahko pri hoji pomagamo tudi z eno palico, predvsem na ne preveč razgibanem terenu. Drugače je vendarle smiselna uporaba obeh palic, še posebej če moramo prenašati večjo težo.

Številni pomisleki glede zanesljivosti palic so danes prav tako neutemeljeni, saj so patenti za nastavitve z navojem že povsem dodelani. Če kdo išče večjo trdnost, lahko poseže po novih sistemih, na primer *flick lock*. Tudi palice okroglega premera imajo stopnjo višje v trdnosti – elipsast premer. Pri hoji s palicami, ki imajo sistem nastavitve z navojem, vendarle obstaja minimalna možnost odvitja, ki je odvisna od števila navojev v sistemu. Če se tega zavedamo, lahko to neljubo oviro preskočimo tako, da med hojo od časa do časa pri vbodu zasučemo palice v smeri privijanja. Če kdo prisega, poleg turnih smučarjev, na enodelne ali dvodelne palice, je to njegova izbira. Obstajajo celo izredno majhne palice, ki so sestavljene iz štirih segmentov. Marsikdo še vedno uporablja lesene palice ali samo eno in tudi ti imajo svoj prav. Dejstvo je, da priročnost zložljivih palic vendarle zahteva svoj davek. Po navadi se to zgodi pri zdrsu ali padcu, še posebej, če se palica kje zagozdi. Takrat ponavadi utрпи škodo konica ali se zlomi kar celoten spodnji segment. Tudi če se segment zgolj ukrivi, ga verjetno ne bomo mogli več poravnati in zložiti palic.

Ponudba palic je pestra, zato moramo natančno vedeti kaj iščemo.



KAKO VZDRŽUJEMO PALICE?

Po turi jih je potrebno razstaviti in posušiti, predvsem tiste s kovinskimi deli v vložkih, smiselno pa je to početi tudi pri ostalih palicah, saj tako preprečimo korozijo. Dodatno odstranimo umazanijo in prah. Nekateri proizvajalci ponujajo posebne čistilne sete za palice, ki vključujejo tudi krtačke za odstranitev trdovratne umazanije v sami cevi palic. Sami presodite, če ste pripravljeni vlagati čas in denar v vzdrževanje vaših palic. Na dolgi rok se skrbnost pri uporabi in vzdrževanju vsekakor izplača. Prav nikoli ne smemo notranjosti palic mazati s tekočimi mazivi, saj notranji segmenti potrebujejo trenje. Le v primeru korozije zaščitimo navoje z zelo tanko plastjo gostejše masti, ki jo nanesemo z občutkom, saj se ne sme prenesti na notranje stene cevi.

Boljše palice imajo možnost zamenjave posameznih komponent. Izdelovalci kvalitetnejših palic ponujajo tovrstne komponente seveda kot dodatno opremo, ki jo tudi dodatno zaračunajo; tisti cenovno ugodnejši jo ponujajo kar v kompletu in dodajo po navadi še kakšen ovitek za lažji transport.

Pri raztegovanju palic nikoli ne smemo preseči najdaljšega izvleka, ki je ponavadi označen z debelejšo črto in oznako STOP. Če smo to storili, palico previdno porinemo nazaj, hoja s tako nastavljeno palico je lahko nevarna. Ko palice zložimo in pospravimo na nahrbtnik, moramo vedno preveriti, če smo segment resnično zategnili. Tako nam bo prihranjeno neljubo presenečenje zaradi izgube opreme in jalovo iskanje izgubljenega dela palice v hribih.

Pri nekaterih palicah je možna zelo enostavna menjava krpljic, ki so narejene z navojem ali zatičem. Pri cenejših modelih se krpljice enostavno nataknejo na konico. V tem primeru jih je mogoče sneti, če spodnji del palice za nekaj časa potopimo v zelo vročo (ne vrelo!) vodo.

Gumijaste nastavke uporabljamo le v notranjih prostorih in na asfaltu. V hribih skoraj ne pridejo v poštev, so pa ti nastavki idealni za daljše Transporte v vseh prevoznih sredstvih ali v prostorih, kjer je veliko ljudi (gondola).

Za konec morda še najpomembnejše pravilo od vseh: palic nikoli in nikdar ne odlagajte, rekoč: »Ob povratku jih spet vzamem s seboj.« To ste delali pred davnimi, davnimi časi. Hribi se niso prav veliko spremenili. Pravzaprav tudi časi ne. Zato pa ljudje in njihova morala. ○



Pri ročajih načeloma ni dileme – guma ali zmes gume in plute. Ročaji so ergonomsko oblikovani. Zadnji na desni je ročaj palic za nordijsko hojo.



Sistemi za nastavitve višine. Na sredini je izredno zanesljiv sistem z zapornim mehanizmom (flick lock).



Konice so pomembne. Od leve: gumijasti nastavek, jeklena konica, krajša konica s karbidno trdino, daljša konica s karbidno trdino (primerna za zimske razmere), ter podobna konica z majhno krpljico.



Možnost izbire različnih velikosti krpljic.

»Plezanje nas ohranja mlade v srcu«

Lynn Hill – legenda, ki še vedno pleza 8b

Pogovarjala se je Martina Čufar



Lynn v raztežaju Changing corner v smeri Nos

Sprva sem njeno plezanje občudovala le kot Sgledalka na Rock mastrih¹ na kranjskem bazenu, kamor jo je kot posebno gostjo vabil Tomo Česen. Zmagala je tri leta zapored ('91, '92 in '93). Leta 1994 sem priložnost za nastop dobila tudi jaz in z Lynn sva si delili peto mesto. To je bilo nekaj, na kar sem bila ponosna! Seveda je bilo to po tem, ko je Lynn že zaključila svojo tekmovalno kariero, v kateri je nanizala vrsto zmag v svetovnem pokalu in na največjih mastrih ter se posvetila samo skali, kjer je blestela še bolj kot na tekmah. Ko je kot prva na svetu prosto preplezala znameniti Nos v El Capitanu, ki ga je neuspešno poskušalo precej moških, je zame postala legenda. A šele lani, ko sem se s pomočjo 'tehničarjenja' sama borila z zlizanimi počmi Nosa, sem šele resnično dojela, koliko pred časom je bila Lynn, ko je smer leta 1994 prosto ponovila v enem dnevu. Takrat je zame postala LEGENDA.

Ponovno sva se srečali deset let pozneje, na Petzl Roc Tripu² v Cantobru leta 2004, kamor je prišla z dobro leto starim sinom Owenom. Še vedno ga je dojila, vmes pa malo skočila v steno. A ne v kakšne lahke smeri. Bila je edina med povabljenimi plezalkami, ki ji je uspelo preplezati tekmovalno smer, ocenjeno z 8b! 43-letnica nam je dala vsem misliti!

Na Roc Tripe še vedno prihaja, kadar ji čas »polno zaposlene mame« to dopušča. Gledalci in plezalci smo nad njenim plezanjem vsakič navdušeni, saj je inspiracija za vse – preprosta, prijazna in dostopna. Že večkrat sem imela priložnost plezati z njo in jo tako bolje spoznati. Z njo je užitek plezati, ker je vedno motivirana. Čutiti je njeno strast do plezanja. Všeč mi je njen način razmišljanja, pristop do težav v smereh ter odnos do skale. Če želite o Lynn izvedeti kaj več, vam predlagam, da v roke vzamete knjigo, ki jo je napisala leta 2002: Climbing free – my life in a vertical world.

Tvoji spomini na Slovenijo ...?

»Bohinjska Bela! Plezala sem tudi v Mišji peči. Fantastična skala! Slovenci ste zelo prijazni ljudje. Slovenska mentaliteta je podobna germanski; zelo ste odgovorni, veliko delate. Imate drugačen odnos do dela in zdi se mi normalno, da ste želeli postati samostojna država. Tudi bolj organizirani ste kot južne države.«

¹ Master tekme so tekme, kamor organizatorji povabijo le najboljše plezalce na svetu.

² Petzl Roc Tripi so srečanja najboljših skalnih plezalcev na svetu.



Lynn Hill s sinom Owenom FOTO: MARTINA ČUFAR

Lepo te je vsako leto srečati na Roc Tripih!

»Na ta srečanja prihajam, ker so zabavna in ker se veselim srečanja s prijatelji. To je po navadi tudi edina priložnost, da jih vidim, še posebej sedaj, ko imam Owena.«

Verjetno je Owen kar precej spremenil tvoj življenjski stil.

»Res je, z njim se je moje življenje zelo spremenilo. Spominjam se dni, ko sem bila svobodna kot veliko ljudi tule na Roc Tripu. Živijo v avtu in potujejo po plezališčih ... Tega si zdaj ne morem privoščiti, zato je del mene žalosten, po drugi strani pa sem tudi zelo vesela, da sem mati. Rodila sem šele pri 42 letih, tako da sem imela prej dovolj svobode, da sem videla svet. Veliko ljudi naredi ravno obratno; imajo otroke, ko so mladi, in so svobodni, ko so starejši. A niso se razvili in dozoreli na enak način, tako da ne znajo narediti tistega, kar sem jaz.«

Owen zgleda neustavljiv otrok. Pleza vsepovsod, skače v bazen, teče naokoli. Kdaj pa kdaj vse skupaj zgleda nevarno ...

»Spoznala sem, da se v nevarnih situacijah uči. Vsi se učimo na svojih napakah. Owen je majhen, a zelo močan otrok, tako fizično kot značajsko, tako da kar hoče narediti, po navadi tudi naredi. Z njim je vsak dan izziv. Vzame mi veliko časa in energije. Še posebej sedaj, ko zanj po večini skrbim sama, saj z njegovim očetom ne živiva več skupaj. Hitro se razvija in stalno se mu moram prilagajati. Je tudi

hiperaktiven. Upam, da se bo pri osmih letih malo umiril in bo sposoben poslušati in ubogati. Res sem se osredotočila na to, kaj lahko storim. Šla sem tudi k psihologu. Ena od stvari, ki mi jo je svetoval, je bila doslednost, ki pa je popolnoma navzkriž z mojim načinom življenja. Doslednost v določenem smislu že, a moje življenje ni stabilno, ni rutina. Ne počnem vsak dan ob isti uri istih stvari. Takšna pač sem in mislim, da je Owen tudi tak, a kot otrok bi rabil stabilnost. Učim se. Toda naslednje poletje ga bom za dva meseca odpeljala v Evropo in bova plezala po Španiji in Franciji.«

Torej si še vedno neke vrste »plezalni odvisnik«, nekdo, ki vsak dan potrebuje svojo dozo plezanja?

»Ja, a na drugačen način kot včasih. Moj odnos do plezanja se stalno razvija. Plezanje je zame 'gibalna meditacija'. Z njim se spoznavam in preverjam. Je tudi moj način razumevanja, kako se soočam s stresom in izzivi.«

Imaš v tem trenutku kak specifičen plezalni projekt?

»Ja, eno smer v Riflu³. Po oceni sicer ni nič posebnega, 8b. A zame je težka zaradi detajla v zgornjem delu; če si velik, lahko dobro 'zakajlaš' koleno in se z lahkoto stegneš do oprimka. Jaz moram tam narediti res težek gib. Ocena me niti ne zanima. Zame je 'velika' smer. A trenutno je moj največji projekt snemanje videa o plezalni tehniki. Mislim, da o plezanju in tehniki razmišljam drugače, kot je prikazano v večini knjig in videov. Plezam že 28 let in ves ta čas sem se poglobljala v tehniko. Rdeča nit videa bo razvoj plezalne tehnike. Ta je odvisna tudi od okolja, v katerem odraščamo. Ti na primer prihajaš iz Slovenije, kjer je velik poudarek na nevarnem⁴ alpinističnem plezanju, mar ne? Tudi pri meni je bilo nekako tako. Mogoče ne tako 'bold'. Plezati sem se naučila, ko je bilo glavno pravilo: »Ne padil!« Potem, ko sem prišla v Evropo in začela plezati v apnencu, v smereh, zavarovanih s svedrovci, sem spoznala, da je to velika prednost. Plezaš lahko hitreje, zaupaš padcu in s tem lahko razširiš svoje meje. Svoje plezalno mišljenje sem morala spremeniti v mnogo pogledih.

Za video, ki ga delam, sem analizirala različne plezalne tehnike in pokazala veliko malih trikov. Pri plezanju obstajajo določene prvine, ki jih

lahko primerjamo s škatlo za orodje, knjižnico gibov. Imamo jih shranjene, a znati jih moramo uporabiti v pravilni situaciji. Mi plezamo avtomatično, a začetniki morajo o gibih razmišljati. Lahko se učimo preko izkušenj, lahko pa postanemo boljši le z opazovanjem nekoga, ki dobro pleza. To začetnikom lahko zelo pomaga. Zato si želim narediti dober video.«

Že dolgo si profesionalna plezalka, a poleg plezanja imaš še druge obveznosti, predvsem do svojega glavnega sponzorja, Patagonie. Kako zgleda tvoj delavnik?

»Kot ambasadorica in svetovalka za oblikovanje delam za Patagonio. Kot ambasadorica imam odgovorno vlogo okoljevarstvene aktivistke. Plezalci smo ljudje, ki smo blizu naravi in imamo res dobre argumente, da jo ohranimo. Ali se ne moremo mi prilagoditi naravi, namesto da jo poskušamo nadvladati? Delo ambasadorke pomeni tudi, da se moram udeležiti številnih plezalnih dogodkov, pomagati pri zbiranju denarja za organizacije, kot je npr. American Alpine Club in še za nekaj okoljevarstvenih organizacij. Sodelujem tudi v številnih intervjujih, pri fotografiranjih in snemanjih, občasno pišem prispevke za določene revije, kataloge.«

Na Roc Tripih dokazuješ ne le, da si še vedno v izvrstni formi, temveč tudi, da je v tebi še vedno tekmovalni duh.

»Že od nekdaj sem bila do sebe zelo zahtevna, a tega ne projiciram na druge ljudi. V mnogih športih, recimo v atletiki, poskušam premagati tistega, ki teče poleg tebe. Plezanje je drugačno. Bolj kot za tekmovalni duh gre za nagon, željo, da daš vse od sebe, da narediš največ kar lahko. Vedno sem se priganjala in to je bilo moje sredstvo za rast, za napredek. Mislim, da imam ta nagon še vedno v sebi in ga ne nameravam izgubiti.«

Veliko si plezala v Yosemiteh. Kaj si misliš o tem kraju in o El Capitanu?

»Ko sem prvič prišla v Yosemite, si nisem mogla predstavljati lepšega kraja na svetu. Bilo je preprosto 'wow!' El Capitan je mogočna gmota granita, ki oddaja posebno energijo. Ron Kauk je napisal: »Skala je živa.« Kot plezalec steno spoznaš še bolj. Pokaže ti, kako ogromna in zahtevna je ter kako majhen si ti. V steni moraš biti potrpežljiv in znati sprejeti dejstvo, kje se nahajaš. Lahko pogledaš dol na reko in si rečeš: »Joj, kako super bi bilo zdaj zaplavati v njej in iti na dobro večerjo ter

³ Plezališče v Koloradu

⁴ Ona uporabi besedo »bold«, kar se ne da dobesedno prevesti, pomeni pa plezanje z minimalnim varovanjem.



FOTO: SAMBIÉ

se stuširati.« A to niso prave misli. Moraš si reči: »Zdaj sem tukaj, v steni, za to sem se sam odločil, tu sem zato, da preplezam svoj projekt, zato se bom skoncentriral nanj, naj bo še tako naporno, v tem uživam!«

Vsekakor si se morala zelo močno zbrati, da ti je uspel tvoj 'življenjski vzpon' – prva prosta ponovitev legendarne smeri Nos!

»To je bil zame res velik dogodek, velika smer. Med tem projektom sem imela poleg plezalnih še mnogo drugih izzivov in ovir. Ko sem ga leta 1994 preplezala v enem dnevu, sem hotela vse skupaj še posneti. Skozi vzpon sem hotela prikazati svojo zgodbo in tudi nekaj o zgodovini, o razvoju opreme in miselnosti prostega plezanja. A ljudje, ki so mi obljubili sodelovanje, filmska ekipa, so se umaknili drug za drugim. Bila sem žalostna, saj je bil to zame zelo velik projekt. Moški, ki naj bi bil koproducent filma, me je celo vprašal: »Pa res misliš, da si to sposobna preplezati?« Stalno sem si morala govoriti: »Vse je v redu, tudi s tem se lahko soočim, tudi te težave lahko premagam, sposobna sem se soočiti z vsemi problemi, ki me še čakajo!« Verjamem, da je pomembno, da imamo tudi v vsakdanjem življenju tak način delovanja, saj se stvari na splošno ne odvijajo tako, kot si želimo. Vedno je nekaj nepričakovanega. In to je pravi test našega značaja.

V Nosu sem morala narediti kar nekaj, kakor temu pravim, mentalnih prekopov. Ob težavah lahko le s spremembo svojih misli dostopimo do moči, ki se skriva v nas. Na tem sem veliko delala skozi svojo celotno plezalno kariero in mislim, da sem dobra v tem. Težko je razložiti, kako to naredim. Potrebno je biti pripravljen spremeniti svoje misli, se popolnoma zbrati, skrb, negativne misli in egocentrične želje pa popolnoma odpisati. Ena najlepših stvari pri plezanju je ravno ta, da dostopimo do moči, ki jo imamo vsi skrito v sebi in gremo preko tistega, kar mislimo, da smo sposobni.«

V svoji knjigi si napisala, da si v Nosu čutila podporo svojih prijateljev ter da si smer preplezala zanje.

»Res je. Na polico Campa VI, pred najtežjim delom smeri (Changing Corner), sem po nočnem plezanju prišla zelo utrujena. Imela sem pet ur časa, med katerim sem veliko razmišljala. V mislih sem šla čez svojo plezalno kariero, se spomnila vseh ljudi, prijateljev, ki so mi pomagali, da sem bila v tistem trenutku tam, v tako težki smeri. Začutila

sem njihovo pozitivno energijo in to, kako si želijo, da bi mi uspelo. Bilo je skoraj, kot da bi bili tam in me gledali. Utrujenost je izpuhtela. Začutila sem, da je preplezati to smer moja usoda.«

Poskusila si skoraj vse vrste plezanja, od 'trada'⁵, alpinizma do športnega plezanja; katera zvrst ti je najljubša?

»Športno plezanje! Sicer imam rada tudi sprotno nameščanje varoval, a le v lažjih smereh, kjer mi ni potrebno nositi težke opreme. Smeri z oceno 5.10 in 5.11 so res popolna igra in zabava. Na ta način lahko preplezaš lepe formacije, stolpe, ki jih brez znanja nameščanja varoval ne bi bil sposoben. Gre torej za neko drugo vrsto vertikalnega potovanja. Športno plezanje je izziv predvsem v fizičnem pogledu. Dober občutek je, da te popolnoma 'navije' in se še kar boriš. Všeč mi je. In ponavadi je tako previsno, da lahko brez skrbi padeš in se ne udariš.«

Še vedno treniraš na umetnih stenah?

»Ja. A temu ne rečem trening, temveč plezanje, igra. Ena od sten, na katerih plezam, je tako rekoč na prostem, saj je zgrajena v bivšem skladišču, in ko odprejo vrata, nanjo posveti sonce in zapiha veter. Všeč mi je tudi površina stene, saj zgleda kot skala. Pomemben vidik plezanja je tudi estetika, kar mi je pri tej steni zelo všeč. Druga stena, na kateri plezam, v Boulder Rock Clubu, mi je bolj všeč zaradi same izgradnje, saj je višja in lahko plezam z vrvjo ter tako pridobim vzdržljivost. Tja grem rada tudi z družabnega vidika, saj se na njej zbira mnogo mojih prijateljev. Dober občutek je biti del plezalske skupnosti.«

Se poleg plezanja ukvarjaš še s kakšnimi športi?

»Pozimi rada tečem na smučeh. Všeč mi je, ker dela celo telo in ker tehniko lahko nenehno izpopolnujem. Včasih grem tudi smučat ali deskat. Poleti si po večini vzamem čas le za plezanje. Malo tudi tečem. Zelo rada naredim malo joge ali 'strečinga'. Veliko stvari počneva tudi skupaj z Owenom. Plavava, rolkava ...«

Aktivna mama! Nikoli ti ne bi prisodila 48 let!

»Tudi sama se ne počutim toliko staro. Še vedno imam otroški duh. Mislim, da je plezanje tisto, ki nas ohranja mlade v srcu. Nekaj posebnega je v plezanju, kar ima to moč!« 

⁵ Tradicionalno plezanje (s sprotnim nameščanjem pasivnih varoval).



Dvajset let mastra v Serre Chevalieru

in Martina Čufar

Natalija Gros v finalni smeri, ki je bila postavljena res izvirno, saj je bilo poti na vrh več.

Postati zmagovalec master tekme v Serre Chevalieru je za plezalce nekako tako kot v tenisu zmagati na Roland Garrosu. Poleg Rock Mastra v Arcu je to tekma z najdaljšo tradicijo. Že dvajset let zapored se v dolini nad Briançonom na unikatni steni z unikatnimi oprimki in smermi pomerijo najboljši plezalci na svetu. Tudi nagrada, ki jo prejme zmagovalec, je za plezalne razmere rekordna, 4600 evrov ter počitnice za dve osebi.

Organizatorji tekme res znajo narediti veličastno vzdušje, v zraku je kar čutiti neko posebno energijo, ki plezalcem omogoči, da večtisočglavi množici gledalcev pokažejo vse svoje plezalsko znanje. Velik delež pri vsem tem imajo tudi smeri, ki so drugačne kot na tekmah svetovnega pokala. Bolj so podobne tistim v skali, narejene so tako, da lahko vsak plezalec najde svojo rešitev problema, v steni je veliko struktur zanimivih oblik, kjer je potrebna ne samo moč, temveč predvsem iznajdljivost in dobra tehnika. Pogled v klub zmagovalcev nam to potrdi;

rekorder v zmagah je Francoz François Legrand – lahko ga poimenujemo kar tehnični velemoster –, ki je zmagal kar petkrat. Prvič leta 1991, zadnjič leta 2002, ko sem slast zmage v soju žarometov občutila tudi jaz. Še vedno živo občutim trenutke plezanja v superfinalni smeri ob zvokih Enye, luno, v katero sem se zagledala med počitkom, spominjam se oprimkov pod vrhom, ki sem jih čudežno držala, in mravljincev, ki so mi šli po telesu, ko sem prišla na vrh. Letos sem vse to podoživela ob spremljanju Natalijinega plezanja, ki je konec julija že drugič odpirala šampanjec pod 19 metrov visoko rume-no-rdečo steno.

Pot do zmage je v Serre Chevalieru daljša kot na ostalih tekmah. Najboljših osem iz petkovih kvalifikacij se uvrsti v sobotni finale, kjer jih čaka t. i. smer z rdečo piko. Tekmovalci imajo dopoldne slabe pol ure časa, da naštudirajo smer, potem se vrnejo v izolacijsko cono in čakajo na svoj večerni nastop. Trije najboljši se potem uvrstijo še

v superfinale, kjer plezajo novo smer na pogled. Nekateri tekmovalci ne marajo tega, da morajo ves dan preživeti v izolaciji, in v Serre Chevalier kljub povabilu ne pridejo. A Čeh Tomas Mrazek je zelo dobro povedal: »Vseeno je, ali čakaš v izolacijski coni ali v hotelu. Oziroma tu je še bolje, saj za nas po študiju smeri poskrbijo profesionalni trenerji.«

Letošnja (dvajseta) tekma naj bi bila zadnja, so sporočili organizatorji. A vzrok ni v bojkotu nekaterih plezalcev, temveč v denarju. Ker je bilo zadnjič, je bilo vzdušje še nekoliko bolj posebno. Ko sem spremljala tekmo, se mi je prvič po treh letih »zluštalo«, da bi spet tekmovala. Res pa je, da med gledanjem vrhunsko pripravljenih tekmovalcev smeri zglejajo lepše, lažje, bolj »melodične« in ne vem, kakšne bi se mi zdele, če bi se podala vanje ... Dejstvo je, da se je raven plezanja v zadnjih dveh, treh letih zelo dvignila, mladi plezalci so skoraj nadnaravno močni. Nič ne pretiravam, če rečem, da je Ukrajinec Valerij Kljukov smer, ocenjeno z 8c, preplezal s tako lahkoto, da je izgledalo, kot bi plezal 6a. A ni zmagal, zaradi slabše uvrstitve v polfinalu. Za organizatorje se je izteklo sanjsko, saj je zmagal domačin Manu Romain.

Fantje in punce so plezali vzporedno. Ko so na vrhu stene utripale luči ob Manujevem zmagooslavju, je v steni ostala le še ena superfinalistka. Natalija Gros. Kot bi bilo vse do potankosti zrežirano. Ob glasbi skupine Dire Straits, Money for nothing, in

bučnem navijanju se je spopadla z zadnjo strukturo, preplezala višino drugouvrščene Charlotte Durif in zmagala! Ob njej so bile v finalu še tri Slovenke: Maja Vidmar, ki bi si želela drugačen scenarij, saj ji je spodrsnilo in je končala kot četrta, Mina Markovič je bila peta, Asja Gosar pa osma.

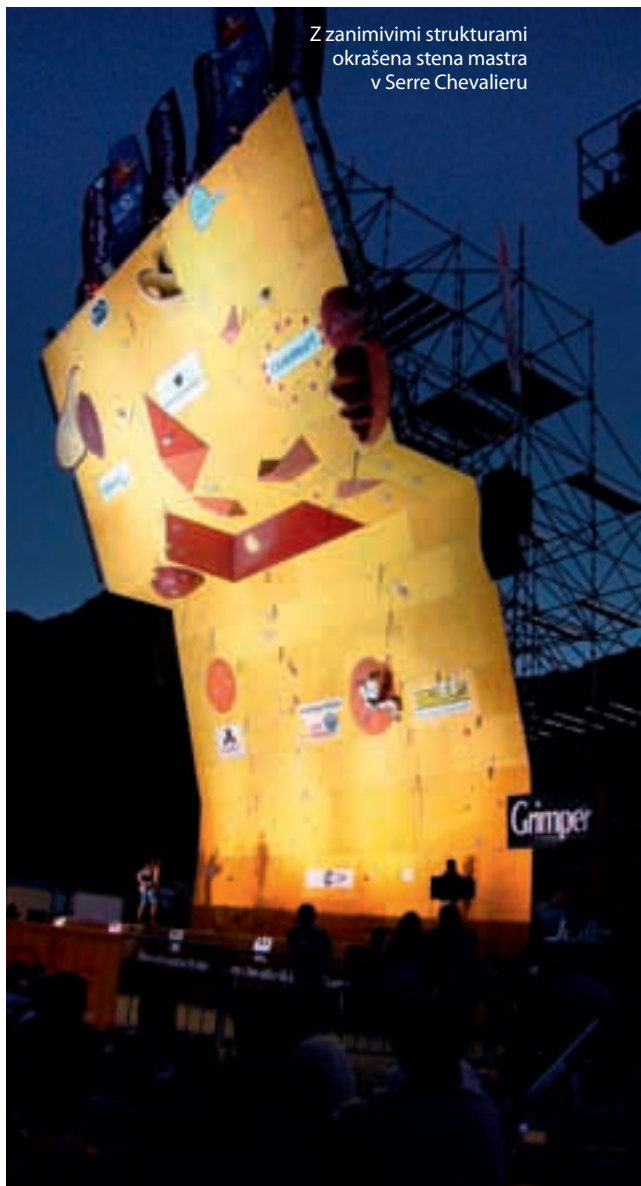
Za konec še dobra novica za Majo, ki je na svoji spletni strani zapisala, da si je med svoje lovorike močno želela dodati še Serre Chevalierskega orla¹, a da se ji želja na žalost ne bo uresničila. Upanje še ni izgubljeno! Organizator je sporočil, da se bodo septembra poskušali dogovoriti z županom Briançona, da tekmo finančno podpre. Torej mogoče 21. tekma vendarle bo! 

¹ Pokal je v obliki orla.

Zmagovalci Mastra v Serre Chevalieru

Leto	Ženske	Moški
1990	Isabelle Patissier	Salavat Rakhmetov
1991	Isabelle Patissier	François Legrand
1992	Robin Erbesfield	Yuji Hirayama
1993	Susi Good	François Petit
1994	Elena Ovtchinikova	François Legrand
1995	Laurence Guyon	Arnaud Petit
1996	Liv Sansoz	François Legrand
1997	Liv Sansoz	François Legrand
1998	Muriel Sarkany	François Legrand
1999	Muriel Sarkany	Christian Brenna
2000	Liv Sansoz	Yuji Hirayama
2001	Muriel Sarkany	François Petit
2002	Martina Čufar	François Legrand
2003	Sandrine Levet	Tomas Mrazek
2004	Natalija Gros	Alexandre Chabot
2005	Sandrine Levet	Patxi Usobiaga
2006	Emily Harrington	Patxi Usobiaga
2007	Charlotte Durif	Ramon Julian Puigblanque
2008	Mina Markovič	Ramon Julian Puigblanque
2009	Natalija Gros	Manu Romain

Z zanimivimi strukturami okrašena stena mastra v Serre Chevalieru



Starševstvo po plezanju in plezanje po starševstvu

Kratko poročilo tabora mladih plezalnih družin

✍ in 📷 Tadej Debevec

Ko se mladi par znajde v veselem pričakovanju naraščaja, je njegova okolica po navadi polna raznovrstnih predlogov in idej. Tako se bodoča starša kaj kmalu znajdetata v nepregledni množici nasvetov, priročnikov in knjig z navodili za »uporabo« in ravnanje z otrokom. Najmanj z nasveti varčujejo bodoči stari starši, mnogo koristnih idej pa dobijo tudi v t. i. šoli za starše. Otroci in z njim povezane aktivnosti, radosti in težave so seveda tematika večine nakopičenih nasvetov. Mladi »plezalni« starši pa po navadi niso deležni prav veliko predlogov o tem, kako po prihodu malčka usklajevati plezalne oz. gorniške cilje z otroškimi aktivnostmi. A ko beseda nanese na to temo, po navadi s količino nasvetov spet prednjačijo babice in dedki. Ti v dogodku vidijo enkratno priložnost, da se vendarle končno umirijo in posvetijo dejavnostim, ki so v življenju »res« pomembne, kot sta kariera in otroci. Tudi kolegi z odseka in društva te začno gledati z druge perspektive, kot »resnega« človeka, in si od tebe po tihem ne obetajo več kakšne velike plezalne aktivnosti. Na srečo pa se vsi novopečeni starši le ne predajo tako zlahka in kljub starševstvu še naprej negujejo tudi ljubezen do vertikale. Ker pa že stara ljudska modrost pravi, da več glav več ve in predvsem lažje modruje, smo se v letošnjem letu odločili organizirati vseslovenski tabor plezalnih družin.

SPODOBNA UDELEŽBA

Druženje otrok in mladih staršev je bila torej glavna ideja, ki nas je gnala v organizacijo letošnjega tabora. Vsak mladi starš po navadi hitro sprevidi, da ima bistveno manj dela in konfliktov s svojim naslednikom, če ima ta sebi primerno družbo. Če pa ima družba s seboj še svoje igrače, je pa tako ali tako poskrbljeno za dolgotrajen mir. Ravno te pozitivne otroške interakcije smo s pridom izkoriščali in tako ustvarili prijetno taborno vzdušje, razen kratkotrajnih prerekanj za isto igračo, ki pa so stalnica družinskega življenja.



Mladina v steni

Da bi zagotovili kar se da privlačen program, smo organizatorji letos zaprosili za pomoč Planinsko društvo in Alpinistični odsek Rašica ter Komisijo za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije. Komisija nam je namenila le častno pokroviteljstvo, rašiško društvo in odsek pa sta v okviru svojih zmožnosti tudi finančno podprla akcijo, za kar se jima lepo zahvaljujemo. Iz pridobljenih sredstev smo pokrili stroške vzgojiteljice, ki je pomagala pri različnih



Izlet v okolici Petih stolpov

dnevnih aktivnostih in druge manjše izdatke, kot so sladoledi in čaji za otroke. Zadnji teden letošnjega julija je bil vremensko ugoden za izvedbo tabora na prostem. Medtem, ko so se v nižinah hladili v klimatiziranih prostorih, smo v Cortini uživali v prijetno toplih dneh in svežih nočeh. Kamp na skrajnem jugovzhodnem delu mesta nam je nudil lep razgled na bližnje grebene in tudi vso potrebno infrastrukturo za normalno družinsko življenje in zabavo.

Velike udeležbe sem vaju že s taborov domačega odseka, a sem bil kljub temu prijetno presenečen, ko se je na taboru zbralo več kot 40 udeležencev s skupno nekaj manj kot dvajsetimi otroki iz desetih družin. Razveseljivo je bilo dejstvo, da je bilo zastopanih pet alpinističnih odsekov, pogrešali pa smo predvsem štajersko in primorsko narečje.

PESTER PROGRAM

Uradni program tabora je bil pričakovano raznovrsten in natrpan. Že prvi dan smo se podali v menda »najlažje« plezališče v Dolomitih Sass di Stria na prelazu Falzarego, kjer so lahko otroci svoje plezalne spretnosti preskusili v položnih in razčlenjenih ploščah. Nekateri starši so izkoristili enkratno priložnost in preplezali najtežjo smer v plezališču, dosežek, ki ga je v večini plezalnih vrtcev težko ponoviti. Športnoplezalne vsebine smo za otroke ponovili še enkrat v plezališču Cinque torri, ki se je prav tako izkazalo za primerno in s kontrasti med

nazobčanimi stolpi ter travnatimi polji poskrbelo tudi za enkratno kuliso. Glavna atrakcija dneva za mlade nadebudneže je bila sedežnica, s katero smo se hitro povzpeli do stolpov. Nasploh nas je okolica Petih stolpov tako prevzela, da smo tu organizirali tudi gorniški dan, ko je bil cilj bližnja gorska koča Nouvolau na istoimenskem vrhu. Zaradi različnih sposobnosti in starosti otrok (1–13 let) smo se razdelili v dve skupini; močnejša se je podala na prvotni cilj, druga pa do koče Scoiattoli, ki jo oskrbujejo člani cortinškega alpinističnega kluba. Vetrovno vreme in temni oblaki so samo spodbudili obisk koče, kjer nas je pogrel tople čaj.

Seveda pa otroci in tudi starši niso mogli samo plezati, se sprehajati in pospravljati, zato smo poskrbeli tudi za družabni del in izvedli dva vesela večera. Prvi je služil kot spoznavni, saj se večina udeležencev med seboj ni poznala. Naloga vsake družine je bila, da pripravi izbrano točko in se z nastopom predstavi. Kot si lahko predstavljate, so prednjačile starejše deklice, ki so pripravile mnogo različnih točk in nastopov, od uprizoritve Romea in Julije ter gimnastičnih prvin do rock'n'rolla. Zadnji večer sta nam dogajanje popestrila peka palačink in nenadna nevihta. Med družabnimi vrhunci velja omeniti še hojo po vrvi (t. i. slackline), ki je napeta med dvema drevesoma preskušala tako mlade kot starejše in bila nesporno eden glavnih virov smeha ter dobrega razpoloženja. Skoraj vsako popoldne smo izkoristili za izlet v center Cortine, ki veliko nudi predvsem bogatim turistom, malo manj alpinistom in plezalcem, otrokom pa vsak dan svež sladoled in možnost večernega plezanja na umetni steni sredi glavnega trga. Morda se bo kdo vprašal, čemu takšen uvod, saj so bile aktivnosti tako ali tako namenjene samo mlajšim. Ravno polna zaposlenost otrok je vsaj enemu izmed staršev pogosto omogočila obisk kakšne od bližnjih sten. Izbor smeri je vsak prilagodil svojim željam in sposobnostim, največ pa smo plezali v bližnjih stenah (Tofane, Col de Bois, Lastoni di Formin) in v okolici prelaza Falzarego. V Cortini ali podobnem plezalnem središču so bistvene prednosti, ki staršem omogočijo plezanje, predvsem kratka dostop in sestop ter hiter prevoz, ki omogočajo maksimalno izrabo časa, ki je na voljo za plezanje.

Vsi, ki so si želeli, so na taboru lahko plezali in se zabavali. Tovrsten tabor že po naravi verjetno ne more biti neuspešen! Resnično upam, da se naslednje leto spet srečamo zdravi, celi in veseli v še večjem številu na drugem vseslovenskem taboru plezalnih družin. Vabljeni! 

NOVICE IZ VERTIKALE

Tamar

Nina Bernard in Urša Erman (obe AO Rašica) sta 8. avgusta preplezali **Ašenbrennerjevo smer** (VI, 800 m) v severni steni Travnika. Kot ženska naveza, v kateri je Urša starejša pripravnica, Nina pa novopečena alpinistka, sta suvereno opravili z eno največjih slovenskih klasik. Malo ju je zmotil krušljiv začetek smeri, nad srednjim delom sta bili navdušeni, v zgornjem delu pa sta plezali varianto, ki se po levi ogne Bunkerju, kar je zadnja leta postala standardna izstopna varianta in se

verjetno večina navez niti ne zave, da gre originalni **Ašenbrenner** nekoliko bolj desno. Plezali sta deset ur.

Zadnjica

6. avgusta sta Rok Stubelj in Matic Obid (oba AO Nova Gorica) plezala eno najbolj markantnih smeri verjetno kar v vseh Julijih. Smer **Onkraj resničnosti** (VIII-, 450 + 500 m) v Vršacu skupaj s **Ceklinovo smerjo** v spodnjem delu tvori dolgo in zahtevno turo, ki v zgornjem delu poteka preko mogočne rumene stene in v izpostavljeni prečnici desno izigra ogromne strehe. Smer je po prvem vzponu (VII, A3) doživela samo še en, in to prosti vzpon. Miha

Kajzlj in Matjaž Jamnik sta v začetku devetdesetih prejšnjega stoletja prvi težak raztežaj preplezala s pomočjo tehnike in nato še dodatno zabila kakšen klin. Kasneje sta z raztežajem opravila prosto in ga za seboj tudi počistila. Ostala dva raztežaja sta preplezala na pogled s sprotnim nameščanjem varovanja. Matic in Rok tega raztežaja nista zmogla preplezati prosto, ostale pa, zato po skici sledi ocena VII+, A2, čeprav sama menita, da je primernejša ocena VII, A3. Sicer pa pravita, da smer poteka po dobri skali. Tudi onadva nista pustila klinov v njej.

8. avgusta sta Matic Obid in Zlatko Koren (oba AO Nova Gorica) plezala **Scabioso Trento** v Zobu Kanjavca (VIII-, A1, 200 m). Matic je poskušal smer preplezati prosto. Že v prvem raztežaju po dvajsetih metrih plezanja smer zavije desno čez res gladke plošče, zato je Matic podvomil, da je prosta ponovitev sploh mogoča. V plošči je ročno zavrtanih nekaj svedrovcev, tako da je varovanje dobro. Mogoče se bo vseeno našel kakšen dober plezalec, ki bo smer vendarle preplezal brez tehničnih pripomočkov. Smer pa je primerna za resnično prave ljubitelje gora, saj je do vstopa iz Zadnjice tri ure hoda. Fanta sta turo vseeno suvereno pospravila v enem dnevu. *Muskli* bor gor ali dol.

Primorski Juliji

8. avgusta sta Peter Mežnar in Jure Mihečič (AO Radovljica) preplezala **Mansardo** (VI-/V, 500 m) v severni steni Planje. Družbo sta jima delala Matevž Vučer (AO Kranj) in David Pavlovič (AO Litija). Pred tem sta Peter in Miro Fon (Soški AO) 2. avgusta preplezala **Centralno smer** v Vršacu (VI-/V, 400 m). Isti dan sta Darko Podgornik in Ivan Rejc (oba Soški AO) preplezala **Matijev steber** (VII/V, 400 m) v severovzhodni steni Jerebice.

FOTO: NINA BERNARD





Šite: Smer norčkov

Norčki

Luka Krajnc je v navezi z Igorjem Čorkom (PK Vertikal) prosto ponovil **Smer norčkov** (8a, 350 m) v Šitah. V smeri sta bila prvič že deset dni prej. Kasneje je Luko zaneslo v Dolomite, Igor pa je smer obiskal še enkrat. 21. julija je šlo zares. V najtežjem delu je Igor dvakrat padel tik pod vrhom raztežaja, Luka pa je poskusil še enkrat in ga v tretjem poizkusu z zadnjimi močmi uspel preplezati. Seveda sta nato z veseljem smer preplezala do vrha. Igor je pet dni kasneje poravnal svoj dolg. Po Marku Lukiću in Andreju Grmovšku smo tako dobili še tretjo in četrto prosto ponovitev smeri. Luka je pri plezanju tudi najtežjih smeri v gorah trdno na stališču, da morajo ocene raztežajev odgovarjati ocenam v plezališčih in tako za prenekatero smer poda (precej) nižjo oceno raztežajev, za to smer pravi, da se mu ocena zdi povsem realna in vzdrži primerjavo s plezališči.

V Dolomitih

Luka Krajnc se v formi, v kakršni je, ni sprenevedal, in vstopil je v smer, ki je pomemben mejnik za vsakega alpinista, ki ima v svoji karieri resne prostoplezalske načrte. **Akut** (8a, 500 m) v Zahodni Cini je lepa in atraktivna smer, opremljena s svedrovci in klini, v najtežjem (desetem) raztežaju pa te pričaka atletska streha, ki je bila ob prvem vzponu ocenjena z 8a. 26. julija je opravil prosto ponovitev smeri v enem dnevu. Najtežja raztežaja je preplezal v drugem poizkusu, ostale na pogled. Vse raztežaje je preplezal v vodstvu. Soplezalec v navezi, Luka Ajnik (Akademski AO), si je na težkih mestih pomagal s tehniko. Luka je pripomnil, da se mu zdi realna ocena smeri nekje okoli 7c.

Naslednji dan sta želela plezati kakšno lažjo smer v Veliki Cini, a sta ob prihodu pod steno ugotovila, da to zaradi velike gneče ni najboljša ideja. Ker nista imela drugih skic, sta šla kar v smer **Mauro-Minuzzo** oz. **Spominsko smer Camillotto Pellesier** (8b, 500 m) v Veliki Cini, ki jo je Luka poznal že od lanskega leta. Kot sam pravi, je malo naštudiral gibe v prvih šestih raztežajih, nato pa sta se spustila nazaj pod steno in odšla domov.



Velika Cina: Mauro-Minuzzo



Zahodna Cina: Akut



1. in 2. avgusta se je Luka Krajnc vrnil pod smer z Igorjem Čorkom, a sta v soboto zjutraj razočarana ugotovila, da sta tik pred njima v smer že vstopila dva Švicarja. Na hitro sta se oddolčila, da se malce potolažita s sosednjo smerjo **La Voci del Coro** (7c, 380 m), ki ima kar konkretne ocene v prvih sedmih raztežajih (7a+, 7a, 6c+, 7c, 6c+, 6b+, 6c, ...). Gre za popolnoma opremljeno smer. Največje težave je fantoma povzročalo pomanjkanje motivacije. Ko sta se v prvem raztežaju malo opekla, sta preostanek smeri vključno z najtežjim raztežajem (7c) zmogla preplezati v prvem poizkusu. Največji dosežek dneva pa je bil dogovor s Švicarjema, da v nedeljo lahko prva vstopita v smer **Camillotto Pellesier**. Tako je tudi bilo in Luki je uspelo z dobro, vztrajno borbo smer prosto preplezati, celo v vodstvu. Da osvežimo spomin, še ocene prvih šestih raztežajev, v oklepajih pa Lukovi predlogi: 1. R – 7b+, 2. R – 7c, 3. R – 8b (8a), 4. R – 8a (7c), 5. R – 7a, 6. R – 8a+ (7c).

Družine, alpinizem in Dolomiti

Prav tako iz Dolomitov so pricurjale informacije s tabora družin v Cortini. Tadej Debevec in njegova žena Minca Mramor sta v Zahodni Cini ponovila **Raz veveric** (VIII, V–VI, 500 m). Vstopila sta ob sedmih zjutraj in bila prva v steni. Tadej je smer plezal na pogled vseskozi kot prvi, Minca pa si je s klini pomagala le čez veliko streho. Nekaj dni kasneje sta Tadej in Edi Bulić ponovila smer **Hasse-Brandler** (VIII+, VI–VII, 500 m) v Veliki

Cini, ki jo je kljub mokroti in previsih Tadej še zmogel preplezati na pogled. Težje raztežaje je plezal v vodstvu, v ostalih pa sta se s soplezalcem menjala. Minca je v navezi z Jernejem Lukšo (vsi AO Rašica) prosto ponovila športno lepoticco **Super tegolino** (7a, obv. 6b, 300 m) v steni Lastoni di formin.

Travnik in Ojstrica

Ne pomnim, kdaj je bila nazadnje preplezana nova smer v severni steni Travnika, verjetno v suhi zimi leta 1989, ko sta Matjaž Ravhekar in Silvo Karo preplezala smer **Marija na belem produ**. Morda se motim, a kaj večjega v letih za tem gotovo ni bilo dodanega. Očitno je bila stena za tisti čas obdelana. Veliko let kasneje jo je tudi Silvo pogledal z drugimi očmi in prikazala se mu je nova linija. Pravi, da se zadnja leta ni počutil dovolj v formi, da bi se je lotil. Letos pleza kot namazan stroj in prišel je čas za Travnik. Pridružil se mu je trenutno »naj« slovenski perspektivec Luka Lindič (AO Celje Matica), o katerem vsi, ki ga vidijo plezati, govorijo v superlativih. Kaj je boljšega za mladega Luko, ki ima v jeklenih mišicah več kot dovolj moči in vzdržljivosti, da posrka še malo alpinistične modrosti iz malhe velikega Silva Kara? In sta šla in preplezala novo smer z imenom **Via Montura**, desno od smeri **Črni biser**. Pravita, da je smer strma, lepa, s težavami do VIII. stopnje, skala pa dobra. Z malo prijateljske zlobe bi dejal: za razliko od njenega imena.

Luke smer očitno ni pretirano utrudila, zato se je že takoj naslednji dan podal v severno steno Ojstrice in tam sam preplezal pet smeri: **Herletovo** (VI–, 450 m, 0.45 h), **Desno** (V+, 550 m, 1.05 h), **Modec-Režek** (V+, 500 m, 0.55 h), **Ogrin-Omerza** (V, 450 m, 0.50 h) in **Levo smer** (IV+, 300 m, 0.35 h). Vsakič je pod steno sestopil po Kopinškovi poti in vse skupaj je naneslo okoli sedem ur. Toliko kot za eno od teh smeri porabi nekoliko bolj zaspana naveza.

Via Italia

Odličen opus je v Dolomitih sestavil Dejan Koren. 12. julija je preplezal smer **Via Italia 61** (8a, 230 m), ki poišče prehode preko dveh velikih streh. Na polici, kjer večina navez smer zaključuje, je končal tudi Dejan: zmanjkovalo je časa in dobrega vremena, saj so dežne kaplje že začele padati iz črnih oblakov in kot sam pravi, tudi prave volje ni bilo več. Pri plezanju ga je potrpežljivo varovala Tina Rupnik (AO Vipava). Po dnevu zasluženega počitka sta šla v Tofano di Rozes poravnat dolg iz lanskega leta; preplezala sta smer **Da pazzo vecchio pazzo** (7c, 350 m), naslednji dan pa še smer **Columbus** (7a, 120 m) v Cinque Torri, seveda na pogled.

Never give up

Luka Krajnc (AO Celje Matica, Iglu) in David Debeljak (AO Rašica) sta 14. julija opravila prvo ponovitev smeri **Never give up** (VIII+/IX–, 500 m) v Tofani. Smer sta pred dvema letoma preplezala in



Travnik: **Via Montura**, **Črni biser**



Via Italia 61

Tofana: *Never give up*



opremila Andrej Grmovšek in Marko Lukič (AAO Kozjak), Andrej pa je še isto leto smer tudi prosto ponovil. Ob prosti ponovitvi je z Andrejem plezal in ga varoval prav Luka. Smer je precej konstantnih težav, opremljena je s svedrovci, ki pa so mestoma precej narazen, zato so občasno obvezni daljši *runouti*. Za vzpon je priporočljivo vzeti s seboj komplet metuljev. Luka je smer preplezal prosto in v celoti v vodstvu. Kot sam pravi, se mu zlasti pri takih smereh, kjer fizične težave ne predstavljajo edine oz. glavne ovire, zdi zelo pomembno, da celo smer preplezaš kot prvi. Imela sta tudi precej ugodne razmere, saj ju je megla ščitila pred vročim poletnim soncem. David se je v težjih raztežajih pomagal s tehniko.

Po dnevu počitka sta preplezala **Švicarsko smer** (VIII+/IX-, 500 m) v Zahodni Cini. Smer ponuja strmo plezanje z lepimi prehodi med strehami in previsi. Luka je smer preplezal prosto in le šesti raztežaj v drugem poizkusu. David je tu in tam poprijel za kakšen klin.

Dolomitska serija

Luka Lindič (AO Celje Matica) in Silvo Karo (AO Domžale) sta v Tofani di Rozes v treh dneh ponovila tri smeri. Prvi dan (15. julija) sta se ogrevala v **Aspettando la Vetta** (6c, 400 m), naslednji dan sta preplezala smer iz

železnega repertoarja vseh boljših prostih plezalcev, **Sognando Aurora** (7b+, 500 m), za zadnji dan pa sta si pustila smer z zgovornim imenom **Via Good bye 1999** (7b, 290 m). Luka je v obeh smereh najtežje raztežaje preplezal na pogled, sicer pa na *fleš*, ker sta plezala menjaje se v vodstvu. Silvu se je na enem detajlu v Aurori žal zataknilo.

Novice je pripravil Tomaž Jakofčič.

Asja Gosar – četrta mušketirka

Letos je kopico odličnih vzponov nazivala Asja Gosar (PK Divača). O njej ne najdemo veliko napisanega, svoje vzpone skromno drži zase, tako da sem jo raje vprašala za dovoljenje, če jih lahko naštejem, saj so res vrhunski! 22-letna Asja, študentka 3. letnika fizioterapije in trenerka športnega plezanja, navzven deluje tiho in umirjeno, v steni pa pride do izraza njen borbeni duh. Tisti, ki ste jo že kdaj videli plezati, tako na tekmah kot v plezališčih, kamor zelo rada zahaja, ste bili gotovo presenečeni nad njeno vzdržljivostjo in nad tem, kako borbeno se rešuje iz nemogočih položajev. Letos se ji je »odprlo« na vseh področjih, tudi na tekmah, kjer v prejšnjih letih ni znala unovčiti vsega svojega potenciala.

Že na državnem prvenstvu v Kranju se je povzpela na tretje mesto, takoj za Majo Vidmar in Natalijo Gros. Na prvi tekmi svetovnega pokala v Chamonixu je dosegla svoj najboljši rezultat, 13. mesto. Na *mastru* v Serre Chevalieru je naredila še korak naprej, se prebila v finale in končala na 8. mestu z občutkom, da bi lahko dosegla več. Letos bo imela še dosti priložnosti, saj se je sezona tekem za svetovni pokal šele začela. Pričakujemo lahko tudi obilico vrhunskih vzponov v skali, saj si bo v prihajajočem študijskem letu vzela »dopust« in se posvetila le plezanju. Slovenska ženska reprezentanca je po odhodu Lučke Franko spet dobila četrto mušketirko, ki se bo skupaj z Majo, Natalijo in Mino borila za najvišja mesta.

Asjini letošnji vzponi obsegajo naslednje smeri, preplezane z rdečo piko: **Supercanna** (8b+) in Barratru, **Kaj ti je deklica** (8b+) in **Sreča vrtnice** (8b) v Mišji peči, **Beta** (8b) v Kozji jami in **Matičkov svet** (8b) v Ospu. Na pogled pa je uspela v smereh **Ritem v zraku** (8a+, Bohinjska Bela), **Priez pour nous** (8a+, Gorge du Tarn), **Gage de ma parole** (8a+, Gorge du Tarn), **Alien** (8a+, La balme de Yenne), **Active discharge** (8a, Osp), **Plakoman** (8a, Barratro), **Les ailes du desir** (8a, Gorge du Tarn), **Little big boss** (8a, Gorge du Tarn) in **Venus** (8a, La balme de Yenne).

Martina Čufar

NOVICE IZ TUJINE

Trinajst osemtisočakov za Korejko

Eun-sun Oh je 43-letna alpinistka iz Južne Koreje, ki se je letošnje poletje povzpela na Gašebrum I (8068 m) v Pakistanu in s tem postala prva alpinistka do sedaj, ki se je povzpela na trinajst osemtisočakov. Samo v prvi polovici letošnjega leta je Eun-sun Oh stala kar na štirih vrhovih, višjih od 8000 metrov, in sicer na Kangčendzengi, Daulagiriju, Nanga Parbatu in Gašerbrumu I. Himalajska zgodba Ohove se je začela leta 1997, ko se je povzpela na Gašerbrum II. V naslednjih desetih letih (do 2007) je stala na vrhu »samo« dveh osemtisočakov, in sicer Everesta (z dodatnim kisikom) in Šiša Pangme. Potem pa je sledil pravi izbruh in sedaj Korejki do vseh glavnih vrhov nad 8000 metri manjka »le« še Anapurna.

Nekateri himalajci so kritični do načina, s katerim Ohova osvaja najvišje gore sveta. Razdaljo med baznimi tabori posameznih gora je velikokrat skrajšala s helikopterji, na gorah pa so ji pomagale močne ekipe korejskih plezalcev, ki so za njene vzpone smeri vnaprej dobila opremljene z vrvmi, tabori, hrano itd. Tri evropske najuspešnejše himalajke (E. Pasaban, G. Kaltenbrunner in N. Meroi) so imele takšne pomoči bistveno manj, Nives Meroi pa sploh nobene, saj se je na vse osemtisočake povzpela sama z možem Romanom Benetom, brez višinskih nosačev ali v zelo majhnih ekipah po navadi treh alpinistov.

Pred jesensko sezono v Nepalju je stanje na »lestvici« najuspešnejših himalajk torej takšno: Eun-sun Oh manjka še Anapurna, Pasabanovi še Šiša Pangma in Anapurna, Kaltenbrunnerjevi K2 (kjer se je letos morala zaradi slabih razmer obrniti na višini 8300 m) in Everest, Nives Meroi pa se mora povzpeti še na Kančendzengo, Anapurno in Makalu.

Troillet – Matterhorn

Matterhorn je zaščitni znak Valiških Alp, s svojo severno steno pa tvori enega izmed »treh problemov Alp«, kamor pristoevamo še severni steni Grandes Jorasses in Eigerja. Čeprav se Matterhorn ne ponaša z kdo ve kako dobro skalo (prej nasprotno), je še vedno cilj mnogih alpinistov, tudi tistih bolj raziskujočih, ki še iščejo kakšno možnost za nove smeri. Toda gora je z vseh strani že kar dobro alpinistično obdelana. V njeni JV steni je svojo smer potegnil tudi kdo drug kot Franček Knez, od naših vzponov v severni steni na velja poleg nekaj solo vzponov po Schmidovi smer omeniti tudi

soliranje Janeza Jegliča, ki je v prvi polovici osemdesetih preplezal Bonattijevo smer. V zadnjem času (približno 10 let) je kakšna nova smer nastala v SZ steni, okoli ovinka za »Zmuttovim nosom«, kjer sta zadnji dve novi smeri preplezala legendarni Patrick Gabarrou in Robert Jasper.

No, in ko misliš, da se v Matterhornu ne da najti nič več pametnega, pride pod steno Jean Troillet. Govorimo seveda o tistem zdaj že 61-letnem možu, ki ima na svojem seznamu 10 osemtisočakov (na vse se je povzpel brez dodatnega kisika), ki jih je skoraj vse po vrsti preplezal na osupljivo kakovosten način.

Morda se je še najbolj vtisnil v spomin v letu 1986, ko sta z Erhardom Loretanom po Japonski smeri s Hornbeinovima ozebnikom na alpski način v samo 39 urah priplezala na vrh, za sestop pa sta nato potrebovala le 4 (!) ure, ker sta se v dolino v glavnem drčala kar po riti ... Mnogi niti ne vedo, da je Troillet leta 1997 opravil prvi spust s snežno desko z Everesta in se na njegov vrh tako povzpel dvakrat. Prav tako ne bi izgubljal besed o fenomenalnih prvenstvenih vzponih v Himalaji, pri katerih je bil udeležen Troillet, npr. v JZ steni Čo Oja in Šiša Pangme.

Vsi, ki s(m)o ga imeli bolj kot ne za himalajskega veterana (ki se veliko ukvarja tudi z jadranjem), smo debelo pogledali, ko smo izvedeli za novico, da je še z dvema francoskima gorskima vodnikoma Jean-Yvesom Fredriksonom in Martialom Dumasom načrtal smer prav po sredini severne stene Matterhorna, morda stene, ki je od vseh alpskih »zidov« ljudem najbolj na očeh. Troillet je s prijateljskima svojo smer namreč potegnil med Schmidovo in Bonattijevo mojstrovino. Ocena smeri (ABO) je osupljivo visoka, prehodi pa menda precej logični in zato je še toliko manj razumljivo, da je moral ta del stene tako dolgo čakati na prvi uspešen obisk. (Troillet je namreč sedaj v steno vstopil drugič. Prvič je pred tremi leti v tej

smeri preizkušal s Sebastianom Gayom, ki se je le nekaj tednov za tem smrtno ponesrečil. Današnja smer se seveda imenuje po preminulem Troilletovem soplezalcu.)

Tudi pri alpinizmu se starostna meja za dobre vzpone zvišuje in tudi po šestdesetem letu se očitno da uresničiti še marsikaj. Seveda moraš biti za takšen vzpon, kakršen je ta v Matterhornu, že sicer dober plezalec in imeti moraš še nekaj lastnosti, ki v tistih letih pri veliki večini ljudi (pa tudi pri veliko mlajših) že kar precej skopnijo. Da se ti ljubi iti v mraz in pošteno nasrkati, sta samo dve izmed njih.

Riccardo Cassin

Alpinizem premore veliko legendarnih osebnosti, le malo pa jih je takšnega svetovnega formata, kot je bil Riccardo Cassin, ki je 2. januarja letos praznoval svoj stoti rojstni dan, svojo življenjsko pot pa je sklenil 6. avgusta. Že vsak povprečno razgledan alpinist bi moral vsaj v grobem poznati mejnike, ki jih je postavil Cassin: od drznega vzpona čez severno steno Zahodne Cine v Dolomitih pa tistega v Piz Badile (ki ga je potem opravil še enkrat, in to pri 75. letih) do ene najbolj znanih in zaželenih smeri na svetu v Walkerjevem stebru v Grandes Jorasses itd. Tudi njegov prispevek k raziskovanju Karakorum – bil je vodja odprave, na kateri sta Walter Bonatti in Carlo Mauri prva dosegla vrh Gašerbruma 4, še danes ene najbolj zahtevnih visokih gora – je pustil velik pečat, da ne govorimo o slovitem Cassinovem razu na Denali, najvišji vrh Severne Amerike. Poleg svoje plezalne kariere je Riccardo Cassin od predelavca napredoval vse do lastnika tovarne in blagovne znamke alpinistične opreme, bil je filmar in še bi lahko naštevali. Bolj malo ljudi pa ve, da je rad zahajal tudi v Slovenijo, točneje na Gorenjsko. Nekaj naših starejših alpinistov je Cassina po naključju večkrat videlo v Radovljici, od koder je kot strasten lovec menda hodil

zalezovat gamse.

Novice je pripravil Urban Golob.

PISMA BRALCEV

Neprimerno opremljeni na Mont Blancu

Letos veliko vodim na Mt. Blanc, saj me je kar nekaj agencij iz Chamonixa angažiralo čez poletje. Vodim po vodniških standardih: kratka vrh v skali in na grebenu, ledeniška naveza na ledeniku. Med obiskovalci Mt. Blanca sem opazil kar nekaj naših planincev; nekateri so dobro pripravljeni in opremljeni, drugi pa predstavljajo pravo sramoto za Planinsko zvezo in Slovenijo. 24. avgusta 2009 sem srečal skupino s planinskim vodnikom iz Kočevja. Na bivaku Vallot so bili opremljeni s samovarovalnimi kompleti. Opozoril sem jih, naj se navežejo primerno za na ledenik. Planinski vodnik mi je nato solil pamet, kako s kratko vrvo ne bom mogel ustaviti svojih gostov v primeru zdrsa. Potem so odšli proti koči Gouter nenavezani.

Takemu, ki nima pojma in vodi preko svojih sposobnosti in licenc, bi morali vzeti izkaznico vodnika PZS. Na žalost sem čez poletje opazil tudi nekaj reševalcev z znakom GRS najakni, prav tako brez pasov in vrvi za ledeniško navezo. Ob lepem vremenu je na vrhu Mont Blanca 400 ljudi, od tega sem jih naštel deset brez pasov in vrvi, trije izmed njih so bili iz Slovenije. Smo v letu 2009, obstaja literatura, kako na goro in kakšno opremo je potrebno imeti s seboj. Tisti, ki vzponu ni kos sam, naj si najame gorskega vodnika, še vedno smo cenejši kot nesreče in reševanje. Planinski vodniki takih tur ne morejo voditi in tukaj vidim priložnost za sodelovanje med PZS in gorskimi vodniki. Toliko v opozorilo in razmislek.



Klemen Gričar,
gorski vodnik

Triglav – vse bolj sramota namesto gora simbol

Ko je bila leta 1896 postavljena Trigavska koča na Kredarici, ki je bila v letih 1909 in 1910 povečana, in je dobila ime Triglavski dom, si seveda akterji teh, takrat domoljubnih slovenskih gornjskih akcij, niso predstavljali, v kaj se bo ta koča nekoč izrodila. Čeprav se skoraj po pravilu v najvišji sezoni izogibam gornjskim postojankam pri nas (so tudi izjeme), pa sva se s splezalco po preplezani Nemški smeri in vzponu na vrh Triglava (bila je prvič čez Steno in prvič na vrhu naše najvišje gore) zaradi pozne ure odločila, da ostaneva na Kredarici. Čeprav je prav takrat sicer potekal prenos s Triglavskega doma na Kredarici v oddajo Radia Slovenija Koncert iz naših krajev, to niti ni bilo moteče, ampak prav prikupno in je popestrilo dogajanje na koči. In tam je bilo tudi nekaj naših planinskih veljakov, med njimi celo predsednik PZS Franci Ekar. Vendar pa vse ostalo okoli doma in v njem ter na sami poti na vrh Triglava ni ravno v ponos našemu planinstvu, gorništvu ali kakorkoli bi pomenovali te naše dejavnosti po gorah. Ob veliki gneči, ki je že kar praksa v poletnih mesecih, pa je bilo opaziti in čutiti veliko stvari, ki s praviim gorništvom nimajo nobene veze. Predvsem je motilo obnašanje kar lepega števila »planincev«, kar je pomenilo predvsem veseljačenje in razgrajanje, ki se je zavleklo do poznih nočnih ur.

Že popoldne je bila pot do vrha Triglava popestrjena z glasno glasbo in razgrajanjem, ki je prihajalo s Triglavskega doma. Ob tem pa seveda ne gre zanemariti še vrste vriskajočih osvajačev našega očaka. Skratka, po miru Severne triglavske stene, kljub vrsti navez, je bilo to prava mora. Kar dve harmoniki so pritovorili navzgor, ki sta »nažigali« vsaka po svoje, in vse je bilo podobno kakšni slabi »gasilski« veselici. Pa naj mi pravi gasilci ne zamerijo, tukaj gre bolj za žargonski izraz. Če omenim obnašanje pohodnikov na poti do vrha Triglava, bi izpostavil predvsem to, da jih le malo uporablja osebno varovalno opremo. In zagotovo je šlo za kar nekaj organiziranih izletov različnih planinskih društev. Napisal sem »izletov«, ker so ljudje le na izletih opremljeni tako pomanjkljivo. Kdo so vodniki in kako sploh na planinskih društvih dovolijo takšne kaotične ture, je seveda posebno vprašanje. Tisti, ki smo se tam pojavili s čeladami na glavi, plezalnimi pasovi in varovalnimi kompleti, smo bolj vzbujali začudenje, poželi kakšen

posmehljiv pogled in pripombo, sicer pa večina tudi o kakršnikoli planinski etiki in obnašanju na poteh ni imela pojma. Še sreča, da se je gneča umirila in na vrhu ni bilo več razgrajajočih »osvajalcev« ter da nas je tistih nekaj bolj poznih lahko v miru občudovalo razgleda.

Vrnitev na Kredarico pomeni najprej že od daleč pozdrav smradu, ki prihaja iz sanitarij. To je čutiti tako zunaj, še posebej pa znotraj Triglavskega doma. Obiskal sem že marsikatero kočico v tujini, tudi takšne, ki so precej velike in obiskane, pa kaj podobnega tam nisem videl oziroma zavohal. A vonj Triglavskega doma kmalu postane drugotnega pomena. Harmonike se preselijo v notranjost. Veseljačenje je v polnem zamahu. Pivo na pivo, petje postaja vse bolj podobno kruljenju in vsesplošnemu razgrajanju. Mimo »glasbenih« skupin se je vse težje prebijati, razgovor v koči sploh ni mogoč. Ko pričakujem, da bo ob 22. uri tega končno konec, pa sem vse bolj razočaran. Šank še kar naprej dela, pijača se nosi na veliko, praznih pločevink je povsod polno, tako zunaj pred kočjo kot tudi po mizah. Pravi kaos, ki se poleže šele krepko po polnoči, čeprav so nekateri primorani spati tudi na klopeh in na tleh v spodnjih prostorih, kar pa veseljakov niti najmanj ne moti. Ob tem mi ni jasno, kako je to mogoče celo ob prisotnosti nekaterih planinskih funkcionarjev. Saj Hišni red v planinskih postojankah, ki so ga sprejeli Planinska zveza Slovenije in planinska društva, zelo lepo govori o tem, da mora biti od 22. ure zvečer do 6. ure zjutraj v planinskih postojankah mir. Kaj na Triglavskem domu na Kredarici razumejo pod mir, je seveda drugo vprašanje. Moti pa tudi to, da je bilo treba celo osebe postojanke okoli ene ure zjutraj v jedilnici, kjer so nekateri spali na klopeh (zaradi pomanjkanja prostora v sobah), opozoriti, da naj nehajo razgrajati. Pa tukaj tako ni toliko krivo osebe, krivo je predvsem Planinsko društvo Ljubljana Matica, ki oskrbuje dom, ker dovoljuje takšno dogajanje in jim je red očitno zadnja skrb. Pa to ni bil slučajno takšen dan, to se dogaja pogosto. Tega seveda v tujini na gornjskih postojankah ne boste doživeli. Tam celo po sobah ločijo tiste, ki gredo na turo, od tistih, ki ne gredo, da ne motijo eden drugega. Pod Triglavom pa morajo nekateri, ki odhajajo zgodaj na turo in so šli zgodaj spat, trpeti razgrajanje pozno v noč in vstajati neprespani. To, da so se zjutraj odpravili proti vrhu Triglava tudi nekateri od veseljakov, pa je zgodba, ki se lahko včasih zaključi tudi s posredovanjem

gorskih reševalcev. Prav zanima me mnenje gospoda Ekarja o vsem tem, saj je bil tam navzoč. Razumem tudi razočaranje moje spremljevalke, ki je ob odhodu izjavila, da tja gor ne bo šla več. Verjetno še marsikdo tako razmišlja. In to je žalostno. Pravzaprav sramotno, saj bi naj Triglav bil simbol našega gornišтва, planinstva, pa se tako nespoštljivo obnašamo do njega. Saj sem se tudi sam kdaj poveselel v kakšni koči, a to je bilo po dogovoru, da ni nikogar motilo, in v mejah normale. Kar je preveč, še s kruhom ni dobro, so nekoč zapisali v plezalski reviji, ki na žalost ne izhaja več. Jaz se bom zagotovo še velikokrat (vsaj upam tako) potepal in plezal okoli Triglava. A se bom Triglavskega doma na Kredarici izogibal, kolikor bo to mogoče. In vse opisano bi verjetno zelo razžalostilo tudi Jakoba Aljaža, če bi videl iz onostranstva.

Boris Strmšek

K članku Novi časi za vodnike

Ob prebiranju članka z naslovom *Novi časi za vodnike* sem odkrila kar nekaj nejasnosti ali zavajajočih trditev. Kaj so novi časi? So novi časi za vodnike »nastali« s sprejetjem Pravilnika o kategorizaciji, izobraževanju in registraciji vodnikov PZS pred več kot 15 leti? Vodnikov, kot je »prijatelj Tone«, je tudi nekaj. Ali je res tako težko enkrat na leto napisati poročilo in ga pravočasno oddati v potrditev? Ali vzame udeležba na izpolnjenju enkrat na tri leta (ja, enkrat na tri leta za dva dni – prav ste prebrali) toliko časa, da ne utegnemo iti osvežit starega znanja in spoznat novih veščin, ki jih vodnik potrebuje za kakovostno vodniško delo? Takšno tamen kaže na vodnikov odnos do njegovega dela, pa naj bo to na društvenem izletu ali ko vodi zgolj prijatelje. Poglejmo zadevo še z druge strani. So vodniki in planinska društva, in ta so k sreči v veliki večini, ki s polno odgovornostjo pripravljajo programe izletov. Vodijo jih vodniki z veljavno licenco, to je z osveženim in dopolnjenim znanjem. Takšna društva ravno na račun kakovostnih programov osnovne planinske dejavnosti – to je hoja v gore –, povečujejo število članov. Ta način dela ni značilen le za velika društva z več kot 1000 člani, temveč tako delujejo tudi majhna s 100 ali manj člani. Registriranih vodnikov, ki odgovornost sprejemajo kot del svojega dela, ki skrbijo za obnavljanje znanja, je v Sloveniji 1429. Torej birokracija le ni tako zdesetkala vodniških vrst. In na koncu še o značkah: kar precej hodim po naših prelepih gorah in vse pogostejše srečujem vodnike PZS, ki nosijo bodisi značke bodisi našitke v obliki značke.

Še o Šinovcu

Po objavi članka o Šinovcu minul mesec in našemu vabilu, da naj se nam javijo morebitni slovenski pristopniki, smo dobili naslednji prispevek:

Prebral sem vaš prispevek o Scinauzu – Šinovcu. Res je dober. Sploh je ta gora prekrasna in ima čudovit razgled. Sam sem se gor povzpел 7. 9. 2007 iz Sante Caterine po gozdnatem hrbtu, ki se vidi iz doline. Ves čas se da slediti poti, ki je označena na Tabaccovem zemljevidu. V skalnem delu, preden se pride na travnike, je tudi jeklenica. Nad tem skokom se gre čez trave toliko časa, dokler nas pot ne popelje v levo čez grušč pod pečinami. Na tem delu so tudi obledele rdeče pike. Na sredini poti do vrha se pot povzpne na greben, kjer spet naletimo na stare jeklenice. Zadnji del poteka po vzhodnem pobočju te planotaste gore po poti skozi ruševje. Sicer pa menim, da je bil kdo od Slovencev zagotovo gori, še preden so postavili oporišče, saj je v Kanalski dolini včasih živel kar precej naših rojakov.

Luka Taler

LITERATURA

Skriti biser nad Ljubeljem

Plezalni vodnik Karavanke – Begunjsčica. Avtor Miha Zupan, samozaložba, 2009.



Tanek zvezčič Begunjsčica, posvečen spominu na letos preminulega Filipa Benceta – Tačrnega, ki je bil pogost obiskovalec sten v tej plečati karavanški gori, je večkratno prijetno preseñenje med alpinistično vodniško literaturo. Prvič zato, ker površnim

poznavalcem območja, kamor sicer redno zahaja veliko alpinistov, med drugim tudi na kakšno vedno bolj priljubljeno ultra hitro pikanje grap in/ali smučanje po njih pred šihom, odkrije osupljivo število možnosti za plezanje, ki se ponujajo v Begunjsčici. Potem zato, ker ga krasijo po večini pregledne fotografije z vrisanimi smermi, ki so lahko za zgled marsikateremu izmed pod okriljem založb izdanih plezalnih vodnikov. Nenazadnje zato, ker gre za lep primer, da je tudi v lastni režiji mogoče spraviti skupaj soliden lokalni vodnik.

Verjeli ali ne, Begunjska Vrtača, greben med Begunjsko Vrtačo in Velikim vrhom ter Veliki vrh skrivajo v svojih nedrih skoraj sto smeri. Za lažjo predstavo, o katerih predelih severnega pobočja Begunjsčice bo govora v vodniku, poskrbi pregledna fotografija na sprednji notranji platnici. Ostenja Begunjske Vrtače je avtor razdelil v štiri sklope. Za začetek se ogrejemo v po večini krajsih smereh pri Bornovih tunelih. Nekatere izmed njih imajo športnoplezalni značaj in so primerne za začetnike in vadbo vrhne tehnike, druge ponujajo že »pravo« hribovsko plezanje. Nato se premaknemo nad hotel, kjer nas pričaka pet smeri. Znatno večjo izbiro nam ponudijo sektorji A, B in C sklopa smeri za hotelom, v katerih je opisanih kar 27 smeri; slaba polovica je primernih za vzpone poleti, pet je izrazito zimskih, v desetih pa lahko uživamo tako poleti kot pozimi. Sklop smeri nad srednjo postajo žičnice – Vrtačo, zopet razdeljen na dva sektorja, nudi devet zimskih in enajst »univerzalnih« smeri; nekatere s 600 m sodijo med najdaljše v tem masivu. Smeri v grebenu med Begunjsko Vrtačo in Velikim vrhom, pet jih je opisanih v vodniku, so bile verjetno večkrat presmučane kot preplezane, pravi avtor. V zadnjem izmed v vodniku zajetih vrhov se nam odkriva 21 smeri, izmed njih deset za kadarkoli, enajst pa za izključno zimske radosti. Tisti, ki nam je svet na severni strani Begunjsčice predstavljal predvsem poligon za lažje zimske vzpone, smo presenečeni predvsem nad številom tudi v kopnem »uporabnih« smeri in pa nad po zahtevni avanturi dišečimi visokimi ocenami nekaterih smeri, ki pa niso vse novejšega datuma, vmes se najde tudi kakšna iz prejšnjega stoletja ...

Poleg že v prvem odstavku omenjenih kvalitet vodnik odlikujeta tudi preprostost in jedrnatost, velik del informacij namreč pokrijejo simboli, ki predstavijo značaj smeri. Vodniku bi lahko oporekali kakšno nekoliko slabšo »akcijsko« fotografijo, ki sicer po svoje

pričara vzdušje v smereh, ter pomanjkanje skic vsaj za skalne smeri, čeprav bi morale biti nekatere fotografije z vrisanimi smermi (npr. na str. 21) za izkušenega plezalca čisto dovolj zgovorne. Skromnih opisov prvenstvenih smeri nekaterih starih mačkov smo že vajeni, če pa je avtor za potrebe vodnika slučajno ponovil vse ali večino opisanih smeri, morda ne bi bil odveč kak dodaten komentar, zlasti pri »enostavnih« opisih smeri. A če bi bilo to resnično potrebno, bodo povedali uporabniki vodnika. Sama lahko zaključim le, da gre za delo, vredno posnemanja »na lokalni ravni« - zagotovo je še kje kak skriti biser, ki ga lokalni poznavalci ne hranijo ljubosumno le zase ...?

Mateja Pate

Slovenska planinska pot po angleško

Trekking in Slovenia, The Slovene High Level Route, Justi Carey, Roy Clark, Cicerone, 2009.



O slovenskem gorskem svetu je bilo v preteklosti verjetno več napisanega v nemškem jeziku, zadnja leta pa sta po zaslugi Justa Carey in Roya Clarka pri založbi Cicerone izšla kar dva vodnika v angleškem jeziku - The Julian Alps of Slovenia (2005) in pred kratkim še Trekking in Slovenia. Podnaslov slednjega razkrije, da gre za opis Slovenske planinske poti, torej poti, označene s številko 1, ki jo je Ivan Šumljak zasnoval še takrat, ko se je pohodništvo komaj rojevalo. Avtorja Justa Carey in Roy Clark zadnja leta živita v Sloveniji in ju je očitno naša pokrajina zelo navdušila. Korak na poti sta zastavila zmerno - razdelila sta jo na 12 večjih odsekov, vsak traja od 3 do 6 dni, dnevna hoja pa nikoli ne preseže 8 ur, dostikrat pa

se dnevni odmerek zaključí že po nekaj urah. Udobno za vsakogar, ki se ne odloči hiteti. Posebej, ker se vsak odsek začne v kraju, ki je lahko dostopen.

Opisi so dobri in videti dokaj natančni, avtorja pa omenjata tudi zanimivosti ob poti in opozarjata na spremembe (stanje leta 2008) in odstopanja poti od zemljevidov ter tudi dejanskega stanja od oznak na poti (npr. časi hoje). Vodnik nedvomno odseva tudi osebno doživljanje, saj se jima ob poti zdi zanimivo dostikrat nekaj, kar je manj znano, kakšno veliko znamenitost pa le bežno omenita (npr. Otlíško okno). Zamisliti pa se velja tudi nad njuno ugotovitvijo, da večina manjših krajev ob poti nima prenočitvenih zmogljivosti – Slovenija ima v tovrstnem turizmu gotovo še možnosti.

Pohvalna je skrb avtorjev za slovenski jezik – že v uvodu, pa tudi v dodatku navedeta nekaj najpogostejših izrazov in pravil. Tudi v opisu poti navajata vse imena v originalnem zapisu. Žal pa pri tem nista dovolj natančna in številno napačnih zapisov močno presega obseg napak, ki jih sicer lahko označujemo kot »tiskarski škrt«. Če gremo po trasi poti, naštejmo le nekaj »cvetk«: Kočna Jezerska, Kolišče, Planina pod Golici, Aljažem dom, Tržaška koča na Dolič, Mali Špičje, Črni prst, Porozen, Jasne, Dolenji (Novaki?), Sveta Duh, Gramada. Škoda, da ni nekdo dobro pregledal rokopisa, ker bi te napakice večinoma zlahka »polovil«.

Vsak odsek poti je predstavljen z lepo in pregledno skico (na str. 116 in 124 sta Triglavsko Bistrica in pot v Vrata zamenjani), shematskim prerezum in osnovnimi podatki v okvirku (izhodišče in cilj, ure, pridobljena in izgubljena višina, mesto žiga). Sledi sam opis poti, v katerega pa avtorja ponekod vrineta še okvirčke z opisi posebnosti (npr. Ajdovska deklica na Vršiču). Sam opis poti popestrijo še lepe fotografije in ob robu besedila posamezni poudarki o doživljanju poti in posebnostih ob njej. Nikakor ne smemo mimo zelo informativnega uvodnega dela vodnika in dodatkov na koncu (literatura, predstavitev jezika, dostopi v izhodišča, seznam koč in podatkov o njih). Na splošno lahko rečemo, da je vodnik celovit, obsežen in res informativen. Ker pa je to prva izdaja, omenimo še par netočnosti. Tista o tem, da mnogo Slovencev govori štiri do pet jezikov, bo nam gotovo prijala, manj pa tista o meji z Italijo pri Trstu, ki naj bi bila sporna že stoletja in je bila dokončno urejena leta 1947.

Z vodnikom Trekking in Slovenia dobiva angleško govoreči svet res

dober vodnik po Slovenski planinski poti. Nadejamo se lahko dodatnega zagona pri gorskem popotništvu in pohodništvu po Sloveniji in več tansverzalnih značk za tuje obiskovalce. Vodnik Slovenijo predstavi tako, da bodo ljubitelji narave in gorskega sveta gotovo prišli, zaželimó si, da bodo pot doživeli tako lepo, kot sta jo tudi avtorja vodnika.

Marjan Brađeško

Znova odkopani biseri

Biseri pod snegom, nova in dopolnjena izdaja, Dušan Jelinčič, Sanje, Ljubljana, 2009.



Sedemnajst let je, odkar je Dušan Jelinčič prvíkrat v mislih razgrebel sneg na vrhu Everesta, da bi pod njim našel bisere. V mislih zato, ker so ga himalajske okoliščine pač ustavile že pod Južnim sedlom. V knjigi, ki jo je posvetil odpravi Alpe Adria na Everest leta 1990, nam negotovost uspeha v zanj značilnem slogu predstavi takole: »Upam le, da ne bo prepozno. Upam le, da bo vreme zdržalo. Upam le, da mi ne bodo porabili vsega kisika, upam le, da bom zdržal napor, upam le, da bom ... ostal živ.« ... Ostal je živ, na tisti odpravi so ostali živi vsi, Marija in Andrej Štremfelj sta kot prvi zakonski par stopila na vrh sveta, z njima sta bila Janez Jeglič in šerpa Lakhpa Rita. A to so le goli podatki. Tisto, kar nam v knjigi slika Dušan Jelinčič, pa je mnogo več – je odsev najgloblje intimne, je odblesek trenutkov veselja, je odsev hladne lepote – in tudi slutnja težkih stisk. Življenje v vsakdanjem svetu je težko, v Himalaji se, vsaj navadnemu smrtniku, zdi še težje. Pa nam avtor stvari prikaže drugače – že res, da je gora nevarna, grozljivo strma, da v njej zijajo razpoke

in nad njo besni vreme – a tam so le človek, gora in človek-soplezalec. In le v tem trikotniku se vrti vse dogajanje. Ko beremo knjigo, nam avtor dokaže, da je biti tam pod gorami enostavnejše kot tu nekje, kjer se svet obrača s povsem drugačnimi pravili. Tam sta le gora in želja priti nanjo – in karseda hitro ulti z nje. Je pa tista enostavnost veličastna, mogočna, srhljivo lepa, globoko v srce segajoča. Prežeta z biseri, ki jih v belih prostranstvih sploh ni videti, saj so zakopani globoko pod snegom. Vera v to, da so tam, žene alpiniste navzgor, brezupno navzgor. Taka je tudi zgodba Korejca, ki ostane brez kisika in druge prosi zanj. Pa mu ga nočejo dati, če se ne obrne navzdol. Na koncu na silo iztrga nahrbtnik Nemcu in v blaznosti odide navzgor. Zmrzne pod Južnim vrhom. Dušan Jelinčič je zmernejši – njegov mediteranski temperament z vso iskrenostjo prihaja na dan – ne hiti, »poviseva« po bazi, potem se divje zažene – še sam ne ve, kaj je močnejše – telo ali duh. In ko se mu ustavi, zanj ni konec sveta. Ve, da so boljši, močnejši od njega, in to tudi pove. Ve, da je mnogo odvisno od sreče in razmer, a je vendarle jasen – če si vrhunsko pripravljen, potem imaš bistveno več možnosti v boju z boleznijo, vremenom in nepredvidljivimi dogodki. Jelinčičeva poetično napisana knjiga pokaže človeka, vsa njegova hotenja, stiske in veselja. Takšnega, kot se pokaže tam, v svetu biserov pod snegom.

Dušan Jelinčič knjigo posveča Johanu

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656,

E: konzorcij@mk-trgovina.si

**Pestra izbira knjig s področja
gorníštva, alpinizma,
fotomonografij in potopisov**



Alun Richardson:
RUCKSACK GUIDE:
ALPINISM

A&C Black,
september 2009

(mehka vezava;
144 strani; barvne
fotografije; cena
10,36€)



(Janezu Jegliču) in Pavletu (Kozjeku), s katerima je pred dvajsetimi leti skupaj iskal bisere v najvišjih gorstvih sveta, pa sta oba tudi sama postala tak biser – oba sta izginila visoko na grebenih. V spremnem eseu, ki ga je dodal novi izdaji, se avtor spominja še enega člana takratne odprave, Lorenza Mazzolenija, ki ga prav tako ni več – prav ko je bil italijanski prevod prvih Biserov pod snegom v tisku, je umrl ob sestopu s K2. Prav z mislimi na te velike alpiniste, ki so praviloma tudi veliki ljudje, izzveni spremni esej. »A *Sagarmata bo vedno imela na svojem vrhu bisere pod snegom. Johanove in Lorenzove* ...« Knjiga je tako predvsem žlahten poklon človeku, je zgodba o človekovi majhnosti v primerjavi z goro in o njegovi veličini (če jo zmore) v odnosu do drugega. Prijazno branje o dneh in ljudeh v himalajskem svetu, ki se je v zadnjih dvajsetih letih zelo spremenil.

Marjan Bradeško

IZ DEJAVNOSTI PZS

Obisk pri ministrici za obrambo

Predstavniki PZS (predsednika Francija Ekarja, generalnega sekretarja Danila Sbrizaja in načelnika Komisije za planinska pota Toneta Tomšeta) je konec julija sprejela ministrica za obrambo dr. Ljubica Jelušič s sodelavci. Predstavniki PZS so ministrici predstavili probleme, s katerimi se zaradi krčenja proračunskih sredstev srečuje Komisija za planinske poti PZS (KPP). Franci Ekar je opozoril, da KPP ne more izvajati nekaterih, v letošnjem letu predvidenih, akcij na planinskih poteh, ker SV ne more zagotoviti prevoza materiala za delo na akcijah do delovišč v visokogorju. Zaradi tega KPP ne more izvajati ustrezne preventivne dejavnosti na področju opremljenosti planinskih poti, kar lahko pomembno vpliva na varnost uporabnikov planinskih poti. Ministrica s sodelavci je zagotovila, da bodo poizkusili vse, da bi našli način, kako realizirati prevoz opreme in materiala vsaj za nekaj najbolj kritičnih poti s seznama, ki ga je predstavil načelnik KPP Tone Tomše. Ministrico so seznanili tudi s problematiko planinskih

koč, ki so bile nekdanj last JLA, sedaj pa so v lasti MORS-a in v upravljanju planinskih društev. Nekatere od teh koč so planinska društva dobila v najem povsem izropane in so jih kasneje z veliko požrtvovalnostjo povsem obnovila, sedaj pa zaradi zakonodaje prihaja do problemov pri prenosu lastnine teh objektov s strani MORS-a na PD-je. Po predstavitvi nekaterih možnih rešitev je bilo dogovorjeno, da se skliče sestanek, za katerega PZS pripravi seznam objektov. Na sestanku so dosegli dogovor, da bo MORS, URSZR, pomagal PZS pri posodobitvi sistema zvez in obveščanja na planinskih kočah v visokogorju, saj so kvalitetne zveze zelo pomembne pri pravočasnem reševanju ponesrečencev. PZS bo prav tako objavljena k sodelovanju pri pripravi uredbe, ki bo uredila nekatere nejasnosti, do katerih prihaja pri tolmačenju 118. člena Zakona o zaščiti in reševanju. Dogovorjeno je bilo, da bosta MORS in PZS poglobila sodelovanje pri predstavitvi skupnih dejavnosti, ki so pomembne za zagotavljanje varnosti uporabnikov gorskega sveta.

Danilo Sbrizaj

NOVICE IN OBVESTILA

Tabor mladih planincev na Dovjem

»Kaj mi poje ptičica, ptičica sinička,

dobra volja je najbolja ...« smo prepevali, ko so nas v taboru mladih planincev domala vsak dan pozdravljale kapljice z neba. Letos smo taborili na Dovjem na Gorenjskem. Prijeten taborni prostor s pogledom na dolino Vrata, na Cmir, Triglav in ostale vršace je ravno pravi, da ti planinstvo ter življenje v naravi in z njo zlezeta pod kožo.

Komaj smo se zživeli v novo okolje, že smo praznovali Danielov rojstni dan. Od sobote do sobote smo se družili, si pomagali, sklepali poznanstva in prijateljevali mladi planinci iz PD Dobrovlje Braslovče, PD Vransko in PD Poljčane. Kljub slabemu vremenu smo izpeljali program, ki smo si ga zastavili.

Z željo, da spoznamo kraj, nad katerim bomo taborili, smo se že v soboto sprehodili do kmetije Sedučník, do cerkvice sv. Mihaela na Dovjem in si ogledali vas. V nedeljo smo se povzpeli do slapa Peričnika. Zaradi majhne višinske razlike pot do tja ni bila naporna, a smo bili kljub temu nagradi s čudovitim pojavom narave. Občudovali smo neskončne količine vode in imeli smo brezplačen skupinski tuš, saj je voda kapljala prav z vsake skale. Cilj naslednjega vzpona, ki smo ga dosegli v ponedeljek, je bila Dovška Rožca. Planina se nahaja nad tabornim prostorom na višini 1652 m, do koder nas je pot vodila po gozdu in čez pašnike. Spust v dolino smo prilagodili vremenu in se vrnili po cesti, saj je vso pot deževalo. Po vsem tem smo se med sabo že



PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE TUDI NA FACEBOOKU

Planinska zveza Slovenije se predstavlja tudi na Facebooku, kjer ima svojo »fan« in osebno stran, preko katere bomo vse člane obveščali o novostih, dogodkih in zanimivostih. Pridružite se Planinski zvezi Slovenije tudi na Facebooku.

facebook

dobro poznali. Tako smo se razdelili na »polžke« in »gamse«. Slednji so se v četrtek z Vršiča povzpeli na Malo Mojstrovko, »polžki« pa na Slemenovo špico. Z obeh vrhov smo vsaj občeno, ko so se razkadile megle, lahko uživali v pogledu na sosednje vrhove in enkrat za spremembo smo planiško velikanko opazovali z višin.

Svojega planinskega znanja pa nismo obnavljali in nadgrajevali le na pohodih, ampak tudi v delavnicah, kjer smo govorili o orientaciji, o tem, kaj spada v narhrtnik, o prehrani, o cvetju in živalih v gorah, o pripravi na bivakiranje, o prvi pomoči in o vozilih. Prosti čas smo zapolnili z različnimi športnimi dejavnostmi. Tako smo na nekoliko odmaknjemem igrišču igrali nogomet, na drugem koncu odbojko, preizkušali svoje spretnosti pri hoji s hoduljami, se zabavali z balinanjem ... Kadar pa vreme omenjenih aktivnosti ni dopuščalo, smo večinoma posedali po šotorih, igrali karte in druge družabne igre, brenkali na kitaro in prepevali, pletli zapestnice iz prejic in perlic ... Nekajkrat v tednu nam je tudi uspelo zakuriti taborni ogenj, ob katerem smo se pogreli in prepevali znane pesmi ob zvokih kitare. V četrtek zvečer nas je obiskal predsednik Mladinske komisije, Uroš Kuzman, in skupaj z njim smo zapeli številne pesmi, med drugim dve njegovi avtorski: Greva pod objem gora in Spalka mojega šotora.

Dolgčas nam v taboru ni bilo. Skoraj vsak dan so nas obiskali Kekec, Teta Pehta, Bedanec, Brincelj, Mojca, Rožle, Tinkara, Minka in Vitranc. Vsi omenjeni junaki iz Vandotovih zgodb so nas čakali tudi na nočnem pohodu, kjer so nas preizkušali na najrazličnejše načine. Sreda je bila rezervirana za kopanje, a še pred tem nas je čakalo presenečenje: z avtobusom smo se odpeljali v Krajnsko Goro, kjer smo sproščali adrenalin na poletnem sankališču Besna Pehta in se z zračnimi blazinami spuščali po Bedančevih drčah. Pot smo nadaljevali proti Ljubljani, kjer smo se osvežili v Vodnem mestu Atlantis. V taboru smo izvedli tudi filmski večer, saj smo si na projekcijskem platnu ogledali film Kekčeve ukane.

Po delavnici iz orientacije smo se z zemljevidom v roki na že skoraj domačem terenu dobro znašli, kar smo dokazali v petek na orientacijskem pohodu. Nekateri so po pomoti zavili v trgovino, a so za nekaj evrov lažji hitro sledili svoji ekipi, tako da iskalna akcija ni bila potrebna. Teden kar prehitro mine in že je bil tu zadnji večer v taboru. Vse se je bleščalo in iskalo – krasne priče, skrivnostni pogledi ... Na vrsti je bil najbolj svečan dogodek, na katerem ne

manjkajo niti poročni prstani niti priče in seveda ženin ter nevesta. Štirje pari so si pred zbranim občinstvom mladih planincev obljubili zvestobo na planinskih poteh.

Tako so ob številnih aktivnostih minevali dnevi, ki smo jih preživeli v taboru. Z odličnimi kulinaričnimi dobrotami je naša Anka razvajala male in velike želodčke. Da pa je lahko kuhala vsak dan, smo seveda morali poskrbeti za čisto posodo. Po pohodih, ko smo se prepoteni vrnili v tabor, smo za osebno higieno poskrbeli v kopalnici na prostem, v kateri sta nam bili na voljo dve kabini s toplo in hladno vodo. Torej tabor »all inclusive«.

Ves teden smo uživali v pogledu na Julijske Alpe in čeprav se tokrat nismo povzpeli na najvišji vrh, smo ga pa zato občudovali in morda nam v kratkem uspe tudi ta podvig. Če se za trenutek umaknemo v naravo, se vsekakor lahko strinjamo s Francetom Avčinom: »Gore so vselej čiste. In tam le tišina šepeta.«

Renata Korošec

Planinska tura za rejniške družine

V Centru za socialno delo Radovljica rejniškim družinam namenjamo program »Kdo bo napravil Vidku srajčico«, v okviru katerega smo izpeljali planinski pohod na Lipanco.

V soboto 4. julija 2009 smo se zjutraj zbrali v Radovljici in se odpeljali proti Pokljuki. Avtomobile smo pustili ob planini Javornik in počasi odšli po gozdni poti proti planini Lipanca. Zjutraj oblačno nebo se je počasi jasnilo in skozi goste veje dreves so nas pozdravljali topli sončni žarki.

Vzdruške v skupini petnajstih pohodnikov je bilo zelo prijetno in sproščeno.

Rejniške družine na Lipanci



Opisi "najvrhov" Alp pridejo oktobra!

Bralcem, ki nestrpno čakate obljubljenega predstavitev desetih "najvrhov" Alp po vašem izboru, smo dolžni opravičilo. Pred objavo rezultatov vašega glasovanja junija letos smo napovedali, da bomo te vrhove predstavili julija in avgusta. Žal nam to ni uspelo, kajti priprava skrbnih opisov in dobrih fotografij nam je vzela več časa, kot smo sprva predvidevali. Vrhove bomo predstavili kot temo meseca prihodnji mesec.

Uredništvo PV

Pogovarjali smo se, se nasmejali in seveda pridno hodili. Spoznavali smo cvetje ob poti ter uživali v miru in prijetnem hladu smrekovega gozda. Do Blejske kočice smo prišli v lepem, sončnem vremenu, vzeli smo si čas, se okrepčali in spočili.

V rejniških družinah je čutiti resnično poslanstvo ljubezni. Rejniki v svoje družine sprejmejo otroke, za katere njihovi starši iz različnih razlogov niso zmogli poskrbeti. Rejniki jim dajejo vso svojo ljubezen, svoj čas in jih vzgajajo v prijetne mlade ljudi. Ob koči so sedeli skupaj, se pogovarjali in sproščeno nasmejali, tudi ljubeč objem je njihova vsakdanjost. Skratka, toplina in ljubezen, ob kateri bi se lahko le učili. Občudovanja vredno, žene in moške, ki zmorete nesebično dajati svojo ljubezen otrokom, ki jo še kako potrebujejo! Vremenska napoved je obetala plohe in nevihte in nad kočo so se začeli kopičiti vse temnejši oblaki, postajalo je hladno.



Mladi planinci iz Sežane v deželi Petra Klepca

Poslovili smo se od prijetne planine in krenili proti dolini. Na polovici poti so nas presenetile prve dežne kaplje, ki so se hitro spremenile v pravo ploho. Prijetno vzdušje in umirjen tempo je nekoliko zmotilo hitro oblačenje anorakov in razpenjanje dežnikov. Dež nas je pospremil vse do avtomobilov, kjer smo se zato malo hitreje poslovili. Našo prvo turo smo zaključili nekoliko mokri, a prijetno utrujeni in zelo zadovoljni s preživetim dnevom.

Jana Remic

V deželi Petra Klepca

PD Sežana je letos svoje mlade planince peljalo na športno-planinski tabor v Osilnico ob Kolpi, natančneje v deželo legendarnega Petra

Klepca. Od 4. do 9. julija so bivali v gostišču Kovač, žal pa jim vreme ni bilo najbolj naklonjeno. Kljub temu so spoznali vrh Čačič nad Osilnico, šli preko hrvaške meje v Narodni park Risnjak, vse do izvira reke Kolpe in nazaj v Osilnico. Naslednje dneve je bilo pohodništvo zaradi dežja okrnjeno. Odpadel je vzpon na Loško steno, odpravili pa so se na krajše sprehode pod dežniki. Poleg pohodništva so se nekateri preizkusili v adrenalinskem parku Petra Klepca, pejsntbolu in lokostrelstvu. Igrišča za nogomet in odbojko ter otroška igrala so koristili v prostem času. Imeli so tudi likovne in literarne delavnice ter družabne večere. Vseh mladih udeležencev tabora je

bilo štirideset. Več kakor polovica učencev je bilo z divaške osnovne šole dr. Bogomirja Magajne s podružnico iz Senožec ter mentoricama Mirjam Frankovič Franetič in Andrejo Trobec. Drugi učenci so bili z osnovnih šol iz Komna, Dutovelj in Sežane. Spremljali so jih mentorica Agata Perdec, pomočnik Janez Verbič in vodja MK PD Sežana Mateja Škibin.

Mirjam Frankovič Franetič

Pohod veteranov vojne za Slovenijo

Pohod od Nanosa do Triglava je potekal od 6. do 11. julija 2009, z zaključkom na Pokljuki. Letošnji pohod je bil že peti zapored, torej jubilejni. Za peto obletnico smo si pohodniki priskrbeli svoj znak in vezeni našitek. Izdelali smo tudi pohodniški prapor, ki smo ga prvič razvili na vrhu Nanosa pri Vojkovi koči (natančneje pred obeležjem iz osamosvojitvene vojne za samostojno Slovenijo).

Pohod smo s kratkim kulturnim programom začeli v ponedeljek ob šesti uri na vrhu Nanosa pred Vojkovo kočjo. Pohodniki smo se poklonili pred vsemi tremi obeležji in spomeniki na Nanosu (iz osamosvojitvene vojne, Tigrovcem in narodnemu heroju Janku Premrlu - Vojku). Pot nas je po kosilu v zelo hudem soparnem in neznosnem vremenu vodila skozi Otlico do Predmeje. Pri tamkajšnji grobnici nas je sprejelo okrog 30 domačinov, predsednik OZVVS Marcu Ivo in župan občine Ajdovščina Marijan Poljšak. Pot nas je v deževnem vremenu drugega dne vodila iz Lazne na Lokve v Čepovan. Nadaljevali smo do Tolmina v Tolminska korita, kjer smo preizkusili dobrote tolminske kuhinje. Po dolini Tolminke smo

www.kibuba.com

| 2 izdelka | 43,00 €

izdelek dneva!

* na voljo po znižani ceni samo danes in izključno pri naročilu preko interneta! Popust se obračuna pri blagajni.

znižana cena: 69,90 €

redna cena: 99,00 €

-29%



Igor Maher

(1963 – 2009)

Poznopopoldanska svetloba z igro dolgih senc se razliva po kraški pokrajini. Borovi gozdčiči, vrtače, vinogradi in slikovite vasice. Razgibano površje me vsakih nekaj minut pripelje na vzpetino in v ozadju nad Trnovskim gozdom se kažejo gore. Res je lepo in ni čudno, da je vzljubil te kraje. Kar naenkrat sem v kraški vasi Pliskovica, nenavadno veliko ljudi je nocoj tu. Tihi pozdravi, nemi stiski rok, srečanja prijateljev, ki se dolgo nismo videli. Zakaj smo tu – zakaj nas je na tak način tako lahko zbral skupaj. Igor. Odšel je med zvezde in nas povabil na svoje zadnje srečanje.

Igor Maher, gornik, kolesar, fotograf, publicist, biolog in raziskovalec je konec julija 2009 v svojem sedemindesetem letu odšel na drugi svet. Tistega, po svoje zelo lepega in s čustvi nabitega večera avgusta letos smo na spominski slovesnosti ob Igorjevi smrti gledali projekcijo slik, obujali spomine in kar nekaj nas je povedalo nekaj besed v njegov spomin. Uredništvo Planinskega vestnika me je zaprosilo za pisanje nekrologa, kar ni lahko delo. Igorja sem poznal dolgo – hribovsko, prijateljsko in poklicno. Nekako se zdi, da bi moral napisati, kaj je Igor vse počel in čemu je dal neizbrisen pečat. Prav, lahko poskusim, pa vendarle ta čas ne morem brskati za podatki in se imeti za bibliografa. To bo glede na Igorjevo vsestransko aktivnost treba storiti – vendar kasneje in ne jaz, njegov prijatelj. Še vedno mi je ob njegovem odhodu težko. Napisal bom po svojem spominu, z ljubeznijo in osebno obarvano. Napake in izpuščena dejstva pa mi bo vsaj Igor gotovo oprostil. »No ja,« bi rekel in se prisrčno nasmešnil.

Igorja sem poznal skoraj 30 let. V rosnih najstniških letih, pri najinih sedemnajstih, sva oba prišla leta 1980 v Bavšico na tečaj za mladinske planinske vodnike. Igor je že imel za sabo Mont Blanc in nekaj plezarij. Skupina »matičarjev«, Primož, Andrej, Boštjan in Igor, je imela svoje štose, posebej je izstopal slogan: »V hribe hodimo zato, da ne prožimo kamenja.« Igor je bil na tečaju zagnan, poln znanja in hotel je biti in je bil najboljši

nadaljevali pot mimo Javorce na planino v Pologu do koč pri izviru Tolminke, kjer smo prenočili.

Naslednji dan nas je pot popeljala v visokogorje. Zaradi močnega naliva ponoči so izviri podtalnice Tolminke močno poplavlili polje, tako da smo z iskanjem prehodov izgubili kar nekaj časa. Prečenje melišča pod Mohavščkom je bilo zaradi naraslih vodotokov skoraj nemogoče. A uspeli smo najti pot in se po vojaški mulatjeri podali proti prelazu Prehodci. Na vrhu je bil svet položnejši in pot nas je pripeljala mimo nekdanjih italijanskih kasarn za Lepočami. Oddahnili smo si in se brez dežja povzpeli na Bogatinsko sedlo. Tam smo se srečali z eno izmed skupin pohodnikov Ankaran–Triglav, ki je prišla preko planine Razor. Pri Triglavskih jezerih smo se srečali z drugimi pohodniki iz skupine Ankaran–Triglav in predsednikom ZVVS Janezom Pajerjem.

Proti jutru četrtega dne smo poleg dežja doživeli tudi točo. Pokanje je bilo tako silovito, da nas je prebudilo. Skupaj s pohodniki Ankaran–Triglav smo krenili po dolini jezer čez Hribarice (mimo na veliko žalost porušene koč na Doliču) do Planike pod Triglavom. Še isti dan smo skupaj z nekaterimi Ankarančani dosegli vrh.

Peti dan je močno snežilo. Zaradi zmrzali smo izbrali pot čez Kalvarijo in se prebili do Triglavskega doma

na Kredarici. Do popoldneva se je na Kredarici nabralo okoli 700 pohodnikov. Med njimi so bili tudi načelnik Generalštaba SV general major Alojz Štainer, organizator 24. tradicionalnega pohoda Janez Smole, predsednik zveze slovenskih častnikov Miha Butara, predsednik ZVVS Janez Pajer in drugi predsedniki območnih organizacij ZB za vrednote NOB. Kmalu se nam je s Pokljuke pridružil tudi predsednik OZVVS Ivan Marc s svojimi pohodniki. Še isti dan smo imeli slovesnost pred domom.

Zadnji, šesti dan smo se že ob šesti uri zjutraj odpravili proti Vodnikovemu domu in na Pokljuko na osrednjo prireditev 24. spominskega pohoda združenja borcev za vrednote NOB, veteranov vojne za Slovenijo (ZVVS in SEVER) in zveze slovenskih častnikov v spomin na pristop prve partizanske patrolje na vrh naše domovine. Tam nas je sprejel predsednik države Danilo Türk. Raportu so sledile pozdravne besede ob uspešno izvedenem pohodu.

Valter Likar

V prejšnji, avgustovski, številki Planinskega vestnika nam jo je na strani 2 zagodel tiskarski škrat. Avtor lepe fotografije z alpskimi velesami ni Janez Jarc, pač pa Lado Mrakič. Se opravičujemo.

Uredništvo

tečajnik. Vleklo ga je v alpinizmu, poleg tega pa ga je privlačila gorska pokrajina, hribi sami, in že takrat je fotografiral. V tem sva si bila podobna.

Skupaj sva opravila tudi zimski tečaj za mladinske planinske vodnike na Uskovnici, se resnično spoprijateljila in poleti 1981 sva mladca sama odšla odkrivat Durmitor. Poseben »tretma« na letalu za Tivat, avtoštop, bivaki pod zvezdnatim črnogorskim nebom, plezanje, osvajanje vrhov. Ves svet je ležal pod nama – vsaj tako sva si takrat mislila. Opravil je začetni alpinistični tečaj, na katerem je izživel del svojih sanj – kot tečajnik je plezal s slavnim Nejcem Zaplotnikom. Kmalu zatem je Igor razočaran odšel v vojsko v Bitolo – mogočni Pelister ni mogel nadomestiti obljubljenega služenja vojske na Bohinjski Beli ali vsaj v Tolminu. Ko je bil na dopustu, sva skupaj odkrivala bovške in bohinjske gore. In verjeli ali ne, od takrat nisva bila nikoli več skupaj v hribih. Jeseni 1982 sem odšel k vojakom jaz in tam v Delnicah me je enkrat obiskal tudi Igor – bil je s kolesom, z njim pa še Baza in njuni dekleti.

Igor se je z vneto posvetil študiju biologije, hodil je v hribe in kolesaril, fotografiral, zbiral stare kose pohištva in jih prodajal na »bolšjaku«. Srečevala sva se na faksu, pa tudi pri njem na Cankarjevi in kasneje na Ilirski, redkeje sva se videla v gorah. Tudi plezal praktično ni več. Ker je bil po eni strani dosleden in natančen, po drugi strani pa ga je zanimalo veliko stvari, je študiral relativno dolgo, a kljub vsemu diplomiral na Oddelku za biologijo Biotehniške fakultete v Ljubljani. Ves vesel mi je pripovedoval, da so mu na fakulteti obljubili mesto mladega raziskovalca – tega si je vedno želel in upal, da bo lahko združil ljubezen do gora in narave s poklicem. Verjame, da bi lahko postal prvovrstni terenski raziskovalec. Nekega zimskega večera prelomnega leta 1991 me je pri nas doma na Bledu dolgo v večer čakal, kot da bi mi nekaj rad povedal. Kot zanalašč smo tisto nedeljo po turnem smuku s Kanjavca obredli vse bohinjske gostilne in ko sem prišel domov, Igorja ni bilo več.

Leto 1991 je bilo v mnogočem prelomno, tudi za Igorja. Preživel ga je in začel novo življenjsko poglavje. Tokrat drugače in ne tako kot poprej. Neverjetno, koliko volje je imel in kaj vse je počel ne glede na to, da je vse počel kot paraplegik na invalidskem vozičku.

Na fakulteti so držali besedo in Igor je imel službo. V Ljubljani v Savljah si je uredil stanovanje, prilagojeno invalidom. Hotel je živeti sam. Še največjo preglavico je imel z iskanjem parkirnih



Igor (sedi čisto spodaj) na Malem Draškem vrhu januarja 1983

FOTO: MIHA PAVŠEK

prostorov in snegom. Tudi zato ga je vleklo drugam in zato je našel Sveto na Krasu. V gore ni več mogel, Kras pa je vse bolj obvladoval in se mu razdajal – do konca!

Igor je kmalu zapustil fakulteto in zaplul v vode samostojnega raziskovalca in publicista. In ker sem tudi jaz dobil službo, ki sem jo sanjal (Triglavski narodni park), sva začela sodelovati tudi poklicno. Projekti Komisije za varstvo gorske narave, ki jo je na sebi svojstven način vodil Igor, nova doktrina predmeta Varstvo in poznavanje gorske narave za Planinsko zvezo Slovenije, zloženke z okoljevarstveno problematiko, rastlinske čistilne naprave in okoljska problematika planinskih koč so bile le del najinega poklicnega sodelovanja. V tistem času se je Igor lotil tudi pisanja kolesarskega vodnika. Sam oziroma s svojim psom Gizmom, velikokrat z očetom, nekajkrat sem bil pa tudi jaz zraven, je v svojem, za invalide prilagojenem avtu prevozil Slovenijo in napisal še danes kultni Veliki kolesarski vodnik po Sloveniji. Imel sem čast napisati kritiko tega Igorjevega »življenjskega dela«



Igor na vrhu smeri v steni Savinega kuka v Durmitorju (avgust 1981)

FOTO: MARTIN ŠOLAR

in tudi na tem mestu bi rad še enkrat citiral tisto, kar me vedno znova prepričuje v tej knjigi in kar odlično označuje Igorja samega: »Opisi izletov dokazujejo Maherjevo izredno poznavanje



Zimski tečaj za mladinske vodnike marca 1981 na Uskovnici (od leve proti desni): Martin Šolar, Milena Ekar, Boštjan Jernejc, Igor Maher



Igor Maher (skrajno desno) na eni prvih sej sedanjega uredniškega odbora v letu 2001

Slovenije. S tenkočutnim posluhom za pokrajino in njene značilnosti ter z jezikom, ki ga je veselje brati, nas popelje po deželi in nam odkriva podrobnosti, ki jih do sedaj nismo poznali.«

Igor nikoli ni opustil fotografije, še

več – nova perspektiva (največkrat pogledi z avtomobilskega sedeža) so dali njegovi fotografiji drugačno, dodano vrednost. Sodeloval je v uredniškem odboru Planinskega vestnika, razvil idejo danes uspešnega programa PZS

Varuh gorske narave, skupaj sva iskala poti za drugačno delovanje CIPRA Slovenija. V zadnjem desetletju se je povsem posvetil Krasu – ohranjanju vrednot te enkratne pokrajine, a tudi razvojnim projektom, ki pa so bili vedno zeleno, trajnostno obarvani. Obiskoval sem ga v Svetem, vedno je bil poln dela, idej, načrtov. Razdajal se je in pozabljal nase – zato ga je vsake toliko časa »zabasalo« in zdravje se je žal slabšalo. Pred tremi leti je v vlogi projektnega vodje šel za eno leto celo ponovno v službo na Zavod za varstvo narave. Projekt Tisoč in en kal je bil neke vrste njegov labodji spel. Končal ga je, a zdravstveno se po njem ni nikoli več pobral.

Ko sem v jasni poletni noči odhajal s Pliskovice, sem ga videl tam med zvezdami – bil je z nami in vesel, da nas je srečal. In verjamem Igor, da se bomo tam zgoraj nekoč spet srečali! Bog s teboj!

Martin Šolar

Kako poznamo naše gore?

NA KATEREM GREBENU STOJI PLANINKA?

Pravila naše igre smo objavili v januarski številki. Odgovore sprejemamo do 25. septembra. Spletna trgovina www.kibuba.com tokrat za nagrado ponuja čelno svetilko Petzl Zipka Plus. Če boste odgovarjali po elektronski pošti, uporabite naslov uganka@pzs.si. Poslati nam morate popoln naslov in davčno številko.

REŠITEV IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE:

Na sliki v julijski številki je bila Uršlja gora. Pravilno vas je odgovorilo 30, napačna odgovora pa sta bila Stol in Kum. Žreb je nagrado, pohodne nogavice Trekker, dodelil Stanku Krenkerju iz Šmartnega pri Slovenj Gradcu.

Andrej Stritar

FOTO: BOŠTJAN BORŠTNAR



KIBUBA
PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU
WWW.KIBUBA.COM



Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri



107.5 MHz

**RADIO
UNIVOX**

e-mail: info@univox.si



www.rodeoteam.si

Predstavljamo vam nadvse enostavno, uporabno in cenovno dostopno navigacijsko napravo, ki je primerna tudi za tiste, ki jim tovrstni pripomočki zaradi zahtevnosti uporabe niso najbolj pri srcu.

Bushnell »**BACK TRACK**« je najnovejši elektronski navigacijski pripomoček za vsakogar. Sodobna naprava deluje na principu GPS tehnologije. Kot smo že omenili so obstoječe GPS naprave praviloma preveč strokovne za množično uporabo in prezapletene za preprosto, vsakodnevno uporabo. Back Track pa je vzor preprostosti. Rešitev je v kombinaciji preproste uporabe in visoke tehnologije. Nima nobenih zapletenih in nepotrebnih funkcij in je zato uporaben za vsakogar. Back Track ali »pot nazaj« nam tako,

kot pove že njegovo ime, pokaže
pot nazaj do izhodiščne
točke. Predstavljajte si,

da se po kolesarjenju, nabiranju gob ali drugi aktivnosti v naravi ne znate več orientirati ali vrniti k svojemu avtomobilu oziroma izhodiščni točki.

Nič lažjega z uporabo Bushnell Back Tracka. S preprostim pritiskom na gumb si bo naprava zapomnila geografsko pozicijo mesta, kjer ste pustili svoj avtomobil. Poskrbeti morate samo, da ujame položaj GPS satelita. Imamo možnost vnesti tri lokacije, ki jih shranimo na tri različna mesta v napravi, ki so označena z ikonami doma, avtomobila in zvezdice.

Back Track vas bo varno vodil nazaj k izhodiščni točki, pri tem pa vam je v pomoč tudi digitalni kompas.

Zaradi navedenih lastnosti je Back Track zelo primeren za pohodnike, lovce, gobarje, tabornike in skavte, kolesarje in za vse druge, ki se veliko gibajo v naravi. Predvsem pa je pomembno, da je zaradi preprostosti uporabe, ki jo osvojimo v nekaj minutah, primeren tudi za starejšo populacijo in zanj ne potrebujemo nikakršnega topografskega predznanja.

Napravo premera sedmih centimetrov lahko skrijemo v žep suknjiča, lahko pa jo obesimo tudi okrog vratu, za kar ima priložen jermenček in etui. Cena naprave je 69,90 € in je na voljo v več barvnih kombinacijah.

Več informacij na www.rodeoteam.si.



BACK TRACK™

NAJBOLJŠI SOFT SHELL?



RAGA DA, PROSIM

Narejena iz **INISTEP** Soft Shell materiala.
Popolnoma zaščiti pred vetrom, odlično diha in je vodoodbojna.

trang[®]**world**

THE ADVENTURE IS WHERE YOU ARE